

НЕЗАЛЕЖНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР  
«РОЗВИВАЮЧЕ НАВЧАННЯ»

КВНЗ «ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА**  
**ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Система розвивального навчання ДРiМ  
(В. В Давидова, В. В. Рєпкіна, С. Д. Максименка та ін.)

Цикл I (1 – 2 класи)

Харків – 2020

*Укладачі:* колектив авторів Незалежного науково-методичного центру «Розвиваюче навчання» та Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти».

*Рецензенти:*

Котик Т.М., професор кафедри фахових методик та технологій початкової освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», доктор педагогічних наук;

Войтків Г.В., доцент кафедри теорії та методики навчання Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук;

Фурсова А.В., учитель початкових класів, заступник директора з навчально-виховної роботи Харківського ліцею № 161 «Імпульс» Харківської міської ради Харківської області, учитель вищої категорії, учитель-методист;

Одринська О.П., учитель початкових класів Харківської загальноосвітньої школи І ступеня № 176 Харківської міської ради Харківської області, учитель вищої категорії, учитель-методист.

*Освітня програма початкової освіти за системою розвивального навчання ДРiМ за результатами експертизи Державної служби якості освіти визнана такою, що відповідає вимогам Державного стандарту початкової освіти і відповідно до рішення комісії з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України схвалена до використання в закладах загальної середньої освіти (Лист ДСЯО від 11.09.2020 № 01/01-23/1043).*

*Навчальні програми з української мови та математики за Системою розвивального навчання ДРiМ мають позитивну оцінку з висновком «Схвалено для використання в закладах загальної середньої освіти» (Лист ІМЗО від 08.01.2020 № 22.1/12-Г-27).*

Директор ННМЦ «Розвиваюче навчання»



Захаров А.В.

## Загальна характеристика

«Освітня програма початкової освіти. Система розвивального навчання ДРiМ (В.В. Давидова, В.В. Рєпкіна, С.Д. Максименка та ін.)» (далі освітня програма з розвивального навчання) розроблена відповідно до Закону України «Про освіту» (2017 р.), Концепції «Нова українська школа» та нової редакції Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018 з урахуванням змін згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 688 від 24.07.2019, на основі психолого-педагогічної теорії розвивального навчання та експериментально-генетичного методу, розроблених Д. Б. Ельконіним, В. В. Давидовим, В. В. Рєпкіним, С. Д. Максименком з участю О. К. Дусавицького, Ю. М. Швалба та інших українських учених.

Освітня програма з розвивального навчання окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу для досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти, і містить:

- перелік та пропонований зміст освітніх галузей;
- загальний обсяг навчального навантаження; орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, а також логічну послідовність їхнього вивчення;
- очікувані результати навчання здобувачів освіти в мовно-літературній (українська мова та література) та математичній освітніх галузях;
- рекомендовані форми організації освітнього процесу;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою;
- опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- рекомендації щодо освітніх програм закладів освіти.

### **Перелік та пропонований зміст освітніх галузей**

Освітню програму за системою розвивального навчання укладено за такими освітніми галузями:

- 1) мовно-літературною (рідномовна освіта: українська мова та література, мова та література національної меншини) (МОВ);
- 2) математичною (МАО).

Змістове наповнення освітніх галузей викладено у відповідних розділах програми. Запропонована в них логічна послідовність вивчення матеріалу є для розвивального навчання надзвичайно важливою, розкривається в змісті предметів і забезпечує умови для розгортання навчальної діяльності.

Компетентнісний потенціал зазначених галузей робить унесок у формування в дитини всіх ключових компетентностей:

- вільне володіння державною мовою;

- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність.

### **Загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовна тривалість та можливі взаємозв'язки освітніх галузей**

Освітня програма з розвивального навчання є відкритою та сумісною з Типовими освітніми програмами НУШ 1 та НУШ 2. Мовно-літературна та математична освітні галузі створені за єдиними методологічними принципами та складають діяльнісну основу навчання, що закладає підґрунтя для формування дитини як суб'єкта навчання. Решта освітніх галузей забезпечується за рахунок інших освітніх програм за вибором учителя.

До програми додано варіанти типових навчальних планів, що пропонують підходи до організації освітнього процесу в разі кореляції з Типовими освітніми програмами НУШ 1 та НУШ 2. (див. додаток).

### **Очікувані результати навчання здобувачів освіти**

Очікувані результати першого циклу навчання подано в межах кожної освітньої галузі за змістовими лініями. Вони співвіднесені з обов'язковими результатами навчання, визначеними Державним стандартом початкової освіти.

Програма з розвивального навчання ґрунтується на компетентнісному підході, тому не передбачає заучування здобувачами визначень понять. Діти в процесі навчальної діяльності аналізують, узагальнюють та моделюють досліджувані явища, виходячи на **загальні способи діяльності**, що забезпечує їм потенційні можливості досягнення життєвих цілей у різних ситуаціях. Такий підхід створює умови для природного запам'ятовування дітьми визначень найважливіших мовних та математичних понять.

Програма з розвивального навчання повноцінно забезпечує формування спільних для всіх компетентностей наскрізних умінь: читання з розумінням, вміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію,

вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

### **Рекомендовані методи та форми організації освітнього процесу**

Очікувані результати навчання досягаються завдяки реалізації дослідницького методу та організації освітньої діяльності у формі колективного навчального діалогу (загальна, групова, парна дискусія), а також використання інших інтерактивних форм (проектна діяльність, сюжетно-рольові ігри, драматизації, екскурсії тощо).

### **Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття початкової освіти**

Початкова освіта за системою розвивального навчання здобувається, як правило, з шести років. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Учні з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти за системою розвивального навчання з іншого віку.

### **Опис та інструменти внутрішнього забезпечення якості освіти в системі розвивального навчання**

Освітній процес у класах розвивального навчання здійснюється в умовах колективно-розподіленої навчальної діяльності за активної участі дітей в **розв'язанні навчальних завдань**. Навчальні завдання спрямовані на конструювання та опанування загального способу дії. Їх розв'язання здійснюється в умовах **педагогіки партнерства** – взаємодії між учителем, здобувачами освіти та їхніми батьками, а також між самими здобувачами освіти.

Таке **навчальне співробітництво** вимагає **інтерактивних форм** навчання (загальнокласна дискусія, групово-дискусійна робота, парно-дискусійна робота). Організувати навчальне співробітництво вчитель / учителька може лише «зсередини» як рівноправний її учасник, партнер, виконуючи функцію фасилітатора. Таким чином, навчальне співробітництво є колективно-розподіленою навчальною діяльністю між учителем / учителькою та здобувачами освіти. Така форма взаємодії сприяє вихованню в дітей поваги до інших, формуванню відчуття справедливості, умінь діяти в конфліктних ситуаціях, цінувати кожен особистість, тобто формуванню **громадянських та соціальних компетентностей**.

Сформовані навички спілкування в межах класу стануть основою для більш широкої якісної взаємодії – міжкультурного спілкування **іноземними мовами**. Перебування дитини в ситуації вільного вияву свого «Я» (власних поглядів, вибору прийнятної для себе форми взаємодії, типу роботи) якнайкраще сприяє багатогранному розвитку особистості, зокрема формуванню **культурної компетентності** – творчої реалізації в різних галузях культури.

У процесі навчальної діяльності дитина виявляє ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, у неї формується вміння організувати свою діяльність для досягнення поставлених цілей, усвідомлення етичної цінності ефективної співпраці, що сприяє формуванню **підприємливості та фінансової грамотності**.

Сформовані вміння глибокого аналізу явищ під час опанування мовно-літературної та математичної освітніх галузей забезпечать здобувачеві не лише **вільне володіння державною мовою й математичну компетентність**, а й стануть підґрунтям для формування таких ключових компетентностей, як **екологічна, природнича, технічна**.

Навчальна діяльність здійснюється в умовах **свідомого самозмінювання здобувачів освіти**, що забезпечує формування всіх її складових – **мотиву** (навчально-пізнавального інтересу), **цілепокладання** (уміння висувати мету та проміжні цілі), **контролю, оцінювання**, а також дій **аналізу, узагальнення, моделювання, конкретизації**. Таким чином, навчальна діяльність започатковує становлення потреби та здатності особистості **навчатися впродовж життя, набувати інформаційно-комунікаційної, інноваційної компетентностей**.

### **Освітні програми закладів освіти, в яких класи працюють за системою розвивального навчання**

Заклад початкової освіти формує свою освітню програму для класів розвивального навчання, використовуючи в повному обсязі запропоновану програму з розвивального навчання (мовно-літературна освітня галузь: рідномовна освіта – українська мова та література і математична освітня галузь), а для забезпечення інших освітніх галузей використовує інші програми чи складає самостійно на основі Державного стандарту початкової освіти.

Освітня програма закладу початкової освіти, що сформована на основі «Освітньої програми початкової освіти. Система розвивального навчання ДРiМ (В.В. Давидова, В.В. Репкіна, С.Д. Максименка та ін.)», не потребує окремого затвердження центральним органом забезпечення якості освіти. Її схвалює педагогічна рада закладу освіти та затверджує його керівник. Крім освітніх компонентів інваріантної та варіативної складової, за рішенням педагогічної ради закладу загальної середньої освіти вона може містити корекційно-розвитковий складник для осіб з особливими освітніми потребами.

Освітня програма закладу освіти та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою програмою, оприлюднюються на вебсайті закладу освіти (у разі його відсутності – на вебсайті його засновника).

На основі освітньої програми заклад освіти складає навчальний план, що конкретизує організацію освітнього процесу.

# МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

## Рідномовна освіта

### Українська мова та література

#### Пояснювальна записка

**Метою** програми є формування в здобувачів освіти вільного володіння державною мовою (використання мови – усної та писемної – як засобу пізнання та розв’язання життєво важливих завдань; уміння усно та письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти та явища; відчуття краси слова; усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовияву; готовність уживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях) та інших ключових компетентностей, передбачених Державним стандартом початкової освіти, в умовах **навчальної діяльності**. Організація навчальної діяльності на уроках забезпечує становлення здобувачів освіти як **суб’єктів навчання**, здатних висувати цілі своєї подальшої освіти.

Узгоджуючи теорію розвивального навчання та вимоги Державного стандарту початкової освіти щодо загальних результатів мовно-літературної освітньої галузі, програма передбачає розв’язання таких *завдань*:

- становлення вільного володіння усною формою літературної української мови в процесі навчальної діяльності здобувачів освіти (висування своїх гіпотез, обговорення результатів дослідницької діяльності в загальнокласній, груповій та парній роботі; обговорення та створення текстів) для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;
- формування критичного мислення в процесі сприймання різних видів текстів (друкованих, медіатекстів); формування стійкої мотивації до читання книжок як пріоритетного джерела розвитку уяви, засобу пізнання, естетичного, духовного та емоційного розвитку; формування вміння вдумливого та виразного читання;
- становлення основ володіння письмовою формою літературної української мови в процесі навчальної діяльності здобувачів освіти (запис висновків дослідницької діяльності та коротких інших повідомлень у рукописному варіанті та на цифрових пристроях) для виразу своїх думок, почуттів, оцінювальних суджень;
- формування основ аналізу індивідуального мовлення (свого та інших в усній та письмовій формі) та мовних явищ у процесі навчальної діяльності (усвідомлення позиційного принципу графіки, формування поняття сильної-слабкої позиції звуків, основ лексики та граматики).

Для реалізації поставлених завдань предмет «Українська мова та література» будується за такими взаємопов'язаними наскрізними **змістовими лініями**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно»** забезпечує розвиток сприймання та володіння усним мовленням здобувачів освіти для вільного спілкування з іншими в умовах прямого (безпосереднього) спілкування. Такий розвиток стає можливим завдяки розгортанню мовленнєвої діяльності в процесі навчального співробітництва (загальнокласна дискусія, мікродискусія в групі, парі) та спеціально організованої роботи з мовленнєвим матеріалом. Здобувачі навчаються сприймати, перетворювати, виокремлювати, аналізувати, інтерпретувати інформацію, використовувати її для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях, висловлювати та захищати свої погляди, розпізнавати свої емоції та емоції своїх співрозмовників, керувати своїм емоційним станом, висловлювати власні погляди та почуття.

Змістова лінія **«Читаємо»** спрямована на формування в здобувачів стійкої потреби в читанні як засобі пізнання світу та самопізнання; формування та вдосконалення техніки читання; розуміння прочитаного, здатності естетичного та емоційного переживання твору. Під час читання учні розвивають уміння сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати текст, перетворювати інформацію, подану в тексті, порівнювати свої емоції та почуття з емоціями автора та персонажів твору.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** передбачає формування вміння дітей висловлювати думки, почуття та ставлення письмово, у тому числі за допомогою цифрових пристроїв, у режимі онлайн, дотримуючись літературних норм. Діти здобувають базові вміння створювати та редагувати письмові висловлення, виявляти себе творчо в текстах різних жанрів.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовлення»** спрямована на дослідження мовних явищ та формування мовних понять, що забезпечується розгортанням навчальної діяльності в умовах реалізації **методу розвивального навчання – розв'язання системи навчальних завдань**. Набуті знання є основою для формування свідомих мовленнєвих умінь (орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних, стилістичних, словотвірних).

У межах змістової лінії **«Досліджуємо медіа»** в учнів закладаються основи медіаграмотності, уміння орієнтуватися в медіапросторі, сприймати, аналізувати, інтерпретувати та критично оцінювати медіатексти (мультфільми, фільми, рекламу тощо), а також створювати прості медіапродукти.



Змістова лінія «Театралізуємо»<sup>1</sup> слугує розвитку комунікативних умінь учнів, зокрема вміння моделювати різні ситуації спілкування, вибирати відповідні комунікативні стратегії, досліджувати несловесні засоби спілкування. Увага до несловесних засобів приділятиметься і в змістових лініях «Взаємодіємо усно» та «Досліджуємо медіа», а сам прийом театралізації може використовуватися й у змістовій лінії «Читаємо».

Специфіка змістової лінії «Театралізуємо» пов'язана з формуванням уявлення про театр як місце, де учні здобувають досвід співчуття та співпереживання. Тому в межах змістової лінії «Театралізуємо» учні досліджують чужу (глядач) та власну (актор) експресію. Ця змістова лінія передбачає залучення здобувачів освіти до сценічної творчості, в умовах якої школярі набувають акторського досвіду, зокрема імпровізації, що забезпечує розвиток у дитини емоційного інтелекту, творчого мислення, самосвідомості й самоєфективності, уміння мобілізувати інших, ініціативності, уміння долати бар'єри, пов'язані з неоднозначністю, невизначеністю та ризиками, співпрацювати з іншими особами.

## Результати навчання і пропонований зміст 1-2 клас

### I. Змістова лінія «Взаємодіємо усно»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- із зацікавленням <i>бере участь</i> у різних ситуаціях безпосереднього спілкування (побутовому спілкуванні, навчальному діалозі, обговоренні, інсценізації тощо);</li> <li>- <i>використовує</i> у власному мовленні формули мовленнєвого етикету, увічливі слова.</li> </ul>	<p><b>Спілкування – необхідна складова життя людини</b></p> <p>Роль спілкування в житті людини. Безпосереднє (пряме) та опосередковане (непряме) спілкування.</p> <p>Норми спілкування з дорослими та однолітками.</p> <p>Увічливі слова та їхня роль у спілкуванні.</p> <p>Словесні та несловесні (міміка, жести) засоби спілкування.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- уважно <i>вислуховує</i> усні репліки вчителя / вчительки та учнів у навчальних діалогах</li> </ul>	<p><b>Діалогічне та монологічне мовлення</b></p> <p>Діалог як розмова двох або</p>

<sup>1</sup> Змістову лінію «Театралізуємо» викладено відповідно до типової освітньої програми НУШ 2.

та доречно **реагує** на них (погоджується або не погоджується);

- з увагою **сприймає** інструкції до виконання завдань та **виконує** навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції;
- **сприймає** невеликі художні та науково-популярні тексти (казки, розповіді, вірші), тексти, створені однокласниками;
- **перепитує** співрозмовника для уточнення значення окремих слів, виразів, змісту почутого, точки зору мовця;
- **відповідає** на запитання вчителя / вчительки або однокласника під час навчального діалогу або обговорення;
- **відтворює** основний зміст почутого, відповідно до мети;
- **усно переказує** невеликий текст-розповідь;
- **передає** почуту інформацію в нескладних таблицях та схемах за допомогою вчителя / вчительки ;
- **малює, створює, добирає** ілюстрації до почутого;
- **виокремлює** з повідомлення інформацію, що виявилася цікавою;
- **передає** іншим набуту інформацію, пояснюючи, чим саме ця інформація зацікавила;
- **розпізнає** ключові слова і фрази в усному повідомленні;
- **виділяє** голосом ключові слова і фрази у власному мовленні з метою зробити власне висловлення зрозумілим і цікавим для інших;
- **висловлює** своє ставлення до почутого та **пояснює** свої вподобання;
- **звертається** до дорослих за підтвердженням правдивості почутої інформації;
- **вступає** в діалог, **підтримує** та **ініціює** діалог на добре відому тему та на теми, які викликають зацікавлення;
- **висловлює** та **аргументує** свою згоду (незгоду) з поглядами інших здобувачів у навчальному діалозі;

кількох осіб. Репліка в діалозі. Емоції людей під час спілкування. Розуміння змісту повідомлення та емоцій співрозмовника під час діалогу. Побутове та навчальне спілкування. Навчальне співробітництво. Правила навчального співробітництва. Розповідь, есе як розгорнуті висловлення однієї особи. Оповідач та слухачі як співрозмовники.

<ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>намагається вимовляти</b> слова відповідно до норм української літературної вимови; правильно наголошувати загальноживані слова;</li> <li>- <b>намагається висловлювати</b> власну думку стисло та чітко;</li> <li>- <b>дотримується</b> правил навчального співробітництва під час загальнокласної дискусії, роботи в групі, парі;</li> <li>- <b>розпізнає</b> емоції своїх співрозмовників та свої емоції в процесі спілкування;</li> <li>- <b>використовує</b> відповідні словесні та несловесні (жести, міміка) засоби для передавання емоцій та настрою;</li> <li>- <b>розпізнає</b> в художніх текстах образні вислови й пояснює, що саме вони допомагають уявити;</li> <li>- <b>розповідає</b> про власні відчуття та емоції від прослуханого та побаченого.</li> </ul>	
--	--

## II. Змістова лінія «Читаємо»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>сприймає</b> книжку як джерело розваги та інформації;</li> <li>- <b>обирає</b> книжки (тексти) для читання, пояснює власний вибір;</li> <li>- <b>добирає</b> тексти на запропоновану тему;</li> <li>- <b>користується</b> назвами елементів структури книжки під час презентації прочитаної самостійно книжки;</li> <li>- <b>називає</b> автора і назву книжки;</li> <li>- <b>робить припущення</b>, про що йтиметься в книжці, орієнтуючись на обкладинку, назву, ілюстрації;</li> <li>- <b>пояснює</b>, для чого існують періодичні видання;</li> <li>- <b>називає</b> 1 – 2 дитячі журнали;</li> <li>- <b>відвідує</b> шкільну, районну бібліотеку і <b>дотримується правил</b> поведінки в бібліотеці та правил збереження книжок;</li> <li>- <b>знає</b> про наявність електронної бібліотеки, разом з дорослим робить</li> </ul>	<p><b>Книжка як феномен культури</b></p> <p>Книжка – джерело інформації та засіб для дозвілля.</p> <p>Ознайомлення зі структурою та особливостями оформлення дитячої книжки: обкладинка та внутрішні елементи книжки (титульний аркуш, текст, ілюстрації, зміст).</p> <p>Назва книжки. Автор книжки.</p> <p>Збірка творів. Збірка творів одного автора. Збірка творів за тематикою. Особливості назви збірки творів. Наявність змісту з переліком творів.</p> <p>Ознайомлення з періодичними виданнями (дитяча газета, журнал).</p> <p>Бібліотека. Правила поведінки в бібліотеці. Правила збереження книжки.</p> <p>Електронна бібліотека.</p>

<p>спроби знайти необхідну книжку в електронній бібліотеці.</p>	
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>читає</b> правильно та виразно невеликий за обсягом та нескладний за змістом текст цілими словами ;</li> <li>- під час читання <b>дотримується норм</b> літературної вимови, логічного наголосу, пауз, відповідної інтонації для передачі змісту висловлення.</li> </ul>	<p><b>Формування дії читання</b></p> <p>Читання як спосіб спілкування. Читання друкованих і рукописних висловлень (речень, невеликих текстів) з відповідною інтонацією на основі врахування пунктуаційних знаків. Уявлення про логічний наголос як виокремлення двох груп слів у реченні (про що повідомляється та що саме повідомляється). Читання вголос художніх, навчальних, науково-популярних текстів діалогічного і монологічного характеру, насичених матеріалом для поповнення активного та пасивного словника здобувача.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>відрізняє</b> текст від набору окремих речень;</li> <li>- <b>роз'яснює</b> назву тексту;</li> <li>- <b>робить припущення</b>, про що йтиметься в тексті, орієнтуючись на обкладинку, назву, ілюстрації;</li> <li>- <b>знаходить</b> у тексті слова, незнайомі за значенням, намагається пояснити їхнє значення, виходячи з контексту, у разі неможливості звертається до словника або вчителя / вчительки;</li> <li>- по ходу читання художнього твору <b>намагається</b> вести «діалог з автором»: <b>знаходить</b> запитання, які автор ставить читачам, <b>ставить</b> прості запитання автору, <b>намагається спрогнозувати</b> авторську відповідь, <b>перевіряє</b> своє припущення;</li> <li>- <b>ставить запитання</b> до вчителя / вчительки та однокласників для уточнення змісту прочитаного та</li> </ul>	<p><b>Формування розуміння прочитаного під час читання та слухання</b></p> <p>Текст. Назва (заголовок) тексту (твору). Ілюстрація до тексту. Ключові слова. Прогнозування змісту тексту (твору) за заголовком, ілюстраціями та ключовими словами. Визначення значення незнайомих слів за допомогою контексту, словника, дорослого. Ведення «діалогу з автором» як прийом розуміння художнього твору. Уточнення змісту прочитаного за допомогою питань та навчального діалогу. Персонажі (герої) художнього твору. Визначення теми та головної</p>

<p>прослуханого тексту;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>відповідає</b> на запитання вчителя / вчительки та однокласників за змістом прочитаного та прослуханого тексту;</li> <li>- <b>розрізняє</b> головне і другорядне в тексті;</li> <li>- <b>називає</b> героїв (персонажів) твору, <b>виділяє</b> серед них головних;</li> <li>- <b>розповідає</b> про вчинки персонажів (героїв) твору;</li> <li>- <b>пояснює</b> вчинки персонажів (героїв) на основі змісту тексту та власного досвіду;</li> <li>- <b>визначає</b> тему та головну думку твору;</li> <li>- <b>намагається пояснити</b> назву тексту, його зв'язок зі змістом твору, темою та головною думкою;</li> <li>- <b>добирає</b> різні можливі варіанти заголовка тексту;</li> <li>- <b>визначає</b> послідовність подій у тексті;</li> <li>- <b>ділить</b> текст на частини, дає заголовки кожній частині;</li> <li>- <b>переказує</b> текст з опорою на заголовки кожної частини тексту;</li> <li>- <b>пов'язує</b> інформацію з тексту з відповідними ситуаціями з власного життя;</li> <li>- <b>малює, створює, добирає</b> ілюстрації до тексту;</li> <li>- <b>відрізняє</b> нехудожні тексти (науково-популярні тексти та тексти із щоденного життя) від художніх за відсутністю в їхньому змісті яскравих образних висловів, наявністю наукових понять, фактів, історичних дат, передачі інформації;</li> <li>- <b>фіксує</b> інформацію за допомогою нескладних таблиць та схем;</li> <li>- <b>перераховує</b> цікаві факти, важливі ідеї в інформаційному тексті.</li> </ul>	<p>думки тексту (твору).  Визначення послідовності подій у тексті (творі).  Пошук у тексті необхідної інформації.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>розповідає</b> про свої власні почуття від прослуханого та прочитаного (що відчув, про що захотілося поміркувати);</li> <li>- <b>спостерігає</b> разом з учителем та однокласниками, як поети та письменники малюють світ словами</li> </ul>	<p><b>Емоційне та естетичне «проживання» прочитаного</b>  Почуття та емоції, викликані твором.  Спостереження за мовою художнього твору.  «Малювання» словами.</p>

<p>(особливості авторського використання слів та висловів, красу, яскравість, точність слова в художньому тексті);</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>знаходить</b> разом з учителем / учителькою та однокласниками слова та речення, які допомагають зрозуміти персонажа: його вчинки та емоції;</li> <li>- <b>знаходить</b> у мовленні персонажа слова, які вирізняють його серед інших персонажів;</li> <li>- <b>пояснює</b>, як використання деяких слів характеризує персонажа;</li> <li>- <b>розмірковує</b> про характер героя та його вчинки;</li> <li>- <b>відтворює</b> емоції літературних персонажів під час інсценізації, використовуючи словесні (тембр та сила голосу) та несловесні засоби (міміку та жести);</li> <li>- <b>імпровізує</b> з репліками під час інсценізації;</li> <li>- <b>читає напам'ять</b> вірші, передаючи власні емоції за допомогою словесних та несловесних засобів;</li> <li>- <b>висловлює</b> власні вподобання щодо змісту прочитаних творів;</li> <li>- <b>пояснює</b>, що у творі подобається, а що ні (події, поведінка та вчинки персонажів, мова твору тощо);</li> <li>- <b>читає за ролями</b> невеликі тексти та фрагменти літературного твору, намагаючись відтворити емоції персонажів за допомогою тембру та сили голосу;</li> <li>- <b>фантазує</b> на основі прочитаного тексту (змінює кінцівку, місце подій, стосунки між персонажами тощо).</li> </ul>	<p>Особливості авторського використання слів та висловів. Пряме та переносне значення слів.</p> <p>«Проживання» та відтворення емоцій персонажів. Улюблений персонаж.</p> <p>Порівняння емоцій, викликаних твором, з емоціями, викликаними подіями власного життя.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>розпізнає</b> з опорою на найпростіші жанрові особливості тексти малих фольклорних форм (загадку, пісеньку, скоромовку, закличку, лічилку, мирилку. прислів'я, приказку тощо);</li> <li>- <b>розпізнає</b> віршовані та прозові твори;</li> <li>- <b>створює</b> найпростіші римовані рядки;</li> <li>- <b>розпізнає</b> казку та оповідання;</li> </ul>	<p><b>Елементи літературознавчої пропедевтики</b></p> <p>Вірш. Рима, ритм, настрої у вірші.</p> <p>Загадка, пісенька, колискова, забавлянка, потішка, закличка, лічилка, мирилка, скоромовка, прислів'я, приказка як жанри усної народної творчості.</p>

<ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>творить</i> власні художні тексти малих фольклорних форм (загадки, лічилки, мирилки) на основі відомих.</li> </ul>	<p>Казка. Особливості казки. Оповідання. Автор та оповідач.</p>
--	---

### **Коло читання**

#### **Художня література:**

- твори усної народної творчості малих фольклорних жанрів (загадки, пісеньки, колискові, забавлянки, потішки, заклички, скоромовки, лічилки, мирилки, прислів'я, приказки);
- народні казки та легенди;
- літературні казки українських та зарубіжних письменників;
- оповідання, вірші, п'єси, повісті-казки сучасних українських та зарубіжних авторів;
- твори відомих дитячих письменників-класиків України та зарубіжжя;
- комікси.

#### **Науково-популярна література:**

- енциклопедії, словники, довідники;
- науково-пізнавальні тексти, які розповідають про думку вчених з певного питання.

#### **Тексти із щоденного життя:**

- SMS-повідомлення, електронні листи;
- інструкції;
- листівки-вітання, листівки-запрошення;
- оголошення;
- афіші, рекламні тексти.

#### **Теми дитячого читання:**

- ігри та іграшки, пригоди, сім'я, дикі та свійські тварини, краса та різноманітність природи, шкільне життя, фантастика, дружба, моральні та етичні проблеми, патріотизм, любов до рідного краю та України, релігійні та державні свята України;
- здоров'я та безпека, основи фінансової грамотності, екологічна безпека, громадянська відповідальність, історії винаходів, відкриттів, сучасні технології тощо.

### III. Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>приймає</i> правильну позу перед початком письма;</li> <li>- <i>тримає</i> правильно ручку (олівець) в руці;</li> <li>- <i>кладає</i> правильно зошит на парту перед початком письма і <i>зберігає</i> таке його положення в процесі письма;</li> <li>- <i>показує</i> верхній, нижній, лівий, правий бік; початок, середину, кінець рядка; верхній, нижній, лівий, правий елементи графічного зразка;</li> <li>- <i>проводить</i> лінії в заданому напрямку: горизонтальні, вертикальні, похилі;</li> <li>- <i>називає</i> і <i>пише</i> всі рукописні малі й великі літери українського алфавіту затвердженої форми з однаковим нахилом, висотою, шириною;</li> <li>- <i>пише</i> рукописними буквами, зливо;</li> <li>- <i>записує</i> окремі слова та речення, а також нескладний за змістом і структурою текст, використовуючи знання, отримані під час дослідження мовних явищ;</li> <li>- <i>списує</i> невеличкий текст, користуючись алгоритмом списування;</li> <li>- <i>переносить</i> слова за правилами переносу;</li> <li>- <i>оформлює</i> на письмі питання, повідомлення та окличні речення;</li> <li>- <i>правильно оформлює</i> діалог на письмі.</li> </ul>	<p><b>Формування дії письма</b></p> <p>Правила положення тіла, олівця (ручки), зошита під час письма.</p> <p>Загальне знайомство з історією письма, сучасне письмо.</p> <p>Буква як знак звука.</p> <p>Позначення звуків буквами на письмі. Український алфавіт.</p> <p>Правила переносу слів.</p> <p>Речення. Види речень: розповідні, питальні, спонукальні. Окличні та неокличні речення.</p> <p>Правила оформлення речення на письмі (велика буква на початку речення, крапка, знак запитання, знак оклику в кінці речення, окреме написання слів-помічників та слів-назв).</p> <p>Правила оформлення діалогу на письмі.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>розуміє</i> роль письма як засобу спілкування;</li> <li>- <i>створює</i> прості письмові повідомленнями (записка, вітальна листівка, листівка-запрошення, лист та ін.);</li> <li>- <i>обирає</i> для написання повідомлення відповідне оформлення (шрифт, розмір);</li> </ul>	<p><b>Створення власних письмових висловлень</b></p> <p>Комунікативна спрямованість процесу письма. Письмо як засіб спілкування на відстані.</p> <p>Текст як група речень, пов'язаних між собою метою висловлювання.</p> <p>Особливості оформлення</p>



<ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>добирає</i> назву малюнка, заголовка до тексту;</li> <li>- <i>створює і записує</i> коротке зв'язне висловлення на добре відому та цікаву тему;</li> <li>- <i>створює</i> та <i>записує</i> тексти-розповіді за серією ілюстрацій;</li> <li>- <i>правильно</i> оформлює назву тексту;</li> <li>- <i>обмінюється</i> короткими текстами за допомогою цифрових пристроїв (SMS-повідомлення з метою запитання, запрошення, поздоровлення, прохання тощо);</li> <li>- <i>доречно використовує</i> поширені зображення смайлів.</li> </ul>	<p>листа, записки, вітальної листівки, листівки-запрошення.</p> <p>Текст-розповідь. Частина тексту-розповіді: зачин, головна частина, кінцівка.</p> <p>Назва тексту. Тема та головна думка тексту.</p> <p>Особливості SMS-повідомлень.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>перевіряє</i> написаний (у тому числі власний) текст, виявляє та виправляє помилки;</li> <li>- <i>групує</i> виявлені помилки за їхнім типом, за необхідністю формулює поради щодо запобігання виявлені помилок;</li> <li>- <i>відновлює</i> деформований текст;</li> <li>- <i>обговорює</i> створений текст;</li> <li>- <i>удосконалює</i> за допомогою вчителя / вчительки текст (у тому числі власний).</li> </ul>	<p><b>Редагування письмових висловлювань</b></p> <p>Перевірка та самоперевірка текстів. Виявлення та усвідомлення помилок – шлях до вдосконалення власного мовлення та грамотності.</p> <p>Удосконалення текстів шляхом використання синонімів, займенників (без уживання терміна).</p>

#### IV. Змістова лінія «Досліджуємо мовлення»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>спостерігає</i> за особливостями використання слів у мовленні;</li> <li>- <i>розрізняє</i> слова-назви предметів, слова-назви дій та слова-назви ознак;</li> <li>- <i>добирає</i> слова з різною називною функцією;</li> <li>- <i>виокремлює</i> слова з потоку мовлення;</li> <li>- <i>розрізняє</i> речення і групу окремих слів;</li> <li>- <i>розрізняє</i> слова-назви та слова-помічники в реченні;</li> <li>- <i>визначає</i> кількість слів у реченні;</li> </ul>	<p><b>Початкові уявлення про слово</b></p> <p>Називна функція слова.</p> <p>Слова-назви предметів, дій, ознак. Модель на позначення називної функції слова.</p> <p>Група слів і речення. Зв'язок слів у реченні.</p> <p>Виділення слова з речення (з орієнтацією на можливість уставити перед кожним словом нове). Модель на</p>

<ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>позначає</i> за допомогою моделі кількість слів у реченні.</li> </ul>	<p>позначення кількості слів у реченні. Слова-помічники та їх роль у реченні. Речення-повідомлення та речення-запитання.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>приймає</i> практичне навчальне завдання щодо дослідження мовних звуків та <i>виявляє зацікавленість</i> у його розв'язанні;</li> <li>- <i>спостерігає</i> за власним мовленням та мовленням інших;</li> <li>- <i>порівнює</i> власне мовлення з мовленням інших (вимова звуків, наголошувальність слів);</li> <li>- <i>аналізує</i> звуковий склад слова;</li> <li>- <i>визначає</i> кількість складів у слові та відображає її в моделі слова;</li> <li>- <i>визначає</i> на слух наголошений склад та позначає його у звуковій моделі;</li> <li>- <i>виділяє</i> звуки в слові шляхом їх послідовного інтонування;</li> <li>- <i>складає</i> звукову модель слова, відображаючи відповідні характеристики звуків: голосні та приголосні (приголосні тверді, м'які, пом'якшені; дзвінкі, глухі; подовжені, звичайні за довготою);</li> <li>- <i>перевіряє</i> правильність побудованої звукової моделі слова;</li> <li>- <i>творює</i> нові слова на основі запропонованих, замінюючи звуки, змінюючи послідовність складів;</li> <li>- <i>пояснює</i> зміну значення слова в результаті заміни одного зі звуків;</li> <li>- <i>оцінює</i> власні навчальні досягнення за визначеними критеріями.</li> </ul>	<p><b>Звуковий аналіз слова</b></p> <p>Звуки природи та навколишньої дійсності. Звуки мовлення як «будівельний матеріал» для слова (спостереження). Визначення послідовності звуків з орієнтацією на задану модель. Змісторозрізнювальна роль звуків. Склад як найменша вимовна одиниця. Складова модель слова. Наголос. Змісторозрізнювальна роль наголосу. Голосні та приголосні звуки. Позначення голосних та приголосних звуків у звуковій моделі слова. Тверді і м'які приголосні звуки. Змісторозрізнювальна роль твердості-м'якості звуків. Парні звуки за твердістю-м'якістю. Пом'якшені приголосні звуки. Дзвінкі і глухі приголосні звуки. Змісторозрізнювальна роль дзвінкості-глухості звуків. Звичайні за довготою та подовжені приголосні.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>приймає</i> практичне навчальне завдання щодо дослідження особливостей позначення звуків буквами на письмі та <i>виявляє зацікавленість</i> у його розв'язанні;</li> <li>- <i>розрізняє</i> звуки і букви;</li> </ul>	<p><b>Графіка. Позначення звуків буквами на письмі</b></p> <p>Буква як знак звука. Буква голосного як засіб позначення твердості-м'якості приголосних звуків. Позначення голосних і</p>

<ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>бере участь</i> у навчальній дискусії, під час якої відкриває певні закономірності щодо співвіднесеності звуків та букв;</li> <li>- <i>позначає</i> на письмі звуки буквами, урахувавши відкриті закономірності;</li> <li>- <i>здійснює</i> контроль та самоконтроль під час запису речень та текстів;</li> <li>- <i>оцінює</i> власні навчальні досягнення за визначеними критеріями.</li> </ul>	<p>твердості попередніх приголосних за допомогою букв <b>а, у, о, е, и</b>. Позначення голосних і м'якості попередніх приголосних за допомогою букв <b>я, ю, є, і</b>. Позначення одного голосного звука двома різними буквами залежно від твердості чи м'якості попереднього приголосного звука (<i>лук – люк</i>).</p> <p>Позначення м'якості парного приголосного в кінці слова (<i>кінь</i>), перед наступним твердим приголосним та перед [о] (<i>льон</i>) за допомогою особливої букви – <b>м'якого знака</b>.</p> <p>Способи позначення звука [й] залежно від його позиції в слові.</p> <p>Апостроф.</p> <p>Позначення подовжених приголосних звуків двома однаковими буквами.</p> <p>Позначення окремих звуків кількома буквами (<b>дж, дз, дзь</b>).</p> <p>Позначення звукосполучення [шч] буквою <b>щ</b>.</p> <p>Звук [ў] в українських словах та позначення його на письмі буквою <b>в</b>.</p> <p>Український алфавіт.</p> <p>Уявлення про орфограму.</p> <p>Велика буква в іменах людей, кличках тварин і деяких географічних назвах (назви міст, річок).</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>оцінює</i> обмеженість способу запису слів по слуху;</li> <li>- <i>приймає</i> навчальне завдання щодо пошуку більш загального способу запису слів та <b>виявляє зацікавленість</b> у</li> </ul>	<p><b>Позиційне чергування звуків. Орфограми слабкої позиції звуків</b></p> <p>Проміжний звук між [е] та [и] та його позначення – [ei].</p> <p>Проблематичність</p>

<p>його розв'язанні;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>бере участь у формулюванні мети</b> роботи з опанування нового знання та <b>висуває гіпотези</b> стосовно способів дії в нових умовах;</li> <li>- <b>виділяє</b> орфограми слабких позицій звуків безпосередньо в процесі письма (письмо з рисками на місці орфограм);</li> <li>- <b>коригує</b> власну вимову з опорою на знання норм української літературної вимови;</li> <li>- <b>здійснює</b> контроль та самоконтроль під час запису речень та текстів;</li> <li>- <b>оцінює</b> власні навчальні досягнення за визначеними критеріями та межі власних знань.</li> </ul>	<p>позначення звука [ei] на письмі. Сильна та слабка позиція звуків. Ознака сильної позиції голосних звуків (наголошений склад). Ознака слабкої позиції голосних звуків (ненаголошений склад). Позиційні чергування голосних звуків в українській мові: [ei] // [é]; [ei] // [ú]. Позначення на письмі звуків, які позиційно чергуються, однією буквою. Орфограма слабкої позиції звуків. Позначення буквою звука [ei] – орфограма слабкої позиції звука. Позиційні чергування приголосних звуків, парних за дзвінкістю-глухістю. Сильні та слабкі позиції приголосних звуків, парних за дзвінкістю-глухістю. Позначення буквою приголосного звука в слабкій позиції – орфограма слабкої позиції звука (<i>кі<u>г</u>ті, бор<u>т</u>ьба</i>). Норми української літературної вимови.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>сприймає</b> орфографічний словник як джерело орфографічних написань;</li> <li>- <b>самостійно користується</b> орфографічним словником для з'ясування правильності написання слів з орфограмами;</li> <li>- <b>здійснює</b> контроль та самоконтроль під час запису речень та текстів;</li> <li>- <b>оцінює</b> власні навчальні досягнення за визначеними критеріями та межі власних знань.</li> </ul>	<p><b>Перевірка орфограм слабких позицій звуків за допомогою словника</b></p> <p>Орфографічний словник як джерело для перевірки орфограм. Будова словника та прийоми роботи з ним. Друкований текст як зразок орфографічних написань.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>обирає</b> букву на позначення орфограми слабкої позиції звука шляхом перевірки</li> </ul>	<p><b>Перевірка орфограм слабких позицій звуків за допомогою зміни слова</b></p>

<p>за допомогою відомих змін слова;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>утворює</b> відповідні граматичні форми слів для поширення або ускладнення речення.</li> </ul>	<p>Зміна слова як спосіб визначення сильної позиції звука. Зміни слів-назв предметів за числами та відмінками (без назв відмінків). Зміни слів-назв дій за особами, числами, часами та родами. Неозначена форма слів-назв дій.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>визначає</b> в словах основу та закінчення;</li> <li>- <b>пояснює</b> лексичне значення слова;</li> <li>- <b>звертається</b> до тлумачного словника для з'ясування лексичного значення слова в разі виникнення утруднення;</li> <li>- <b>розрізняє</b> за допомогою тлумачного словника багатозначні слова і слова-омоніми;</li> <li>- <b>знаходить</b> у висловленні та <b>пояснює</b> роль синонімів, антонімів, багатозначних слів;</li> <li>- <b>розрізняє</b> зміни слова та різні слова;</li> <li>- <b>обирає</b> букву на позначення звуків у закінченнях слів-назв предметів та слів-назв ознак по слуху.</li> </ul>	<p><b>Частини слова: основа та закінчення. Орфограми слабких позицій звуків в основі та закінченні слів</b></p> <p>Основа та закінчення слова. Основа як виразник лексичного значення слова. Знайомство з тлумачним словником. Слова однозначні й багатозначні. Переносне значення слова. Багатозначні слова і омоніми. Синоніми. Зміна слова як спосіб визначення закінчення в слові. Нульове закінчення. Особливості вимови звуків у закінченнях слів-назв предметів. Відсутність орфограм у закінченнях слів-назв предметів. Зміни слів-назв ознак. Особливості вимови звуків у закінченнях слів-назв ознак. Виявлення в одній зміні орфограми слабкої позиції (словозміна, яка пов'язується зі словом <i>задоволений</i>). Наявність орфограм слабкої позиції голосних у закінченнях слів-назв дій.</p> <p>Зміна слова та різні слова.</p>

## V. Змістова лінія «Досліджуємо медіа»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>сприймає</i> нескладні за змістом та формою медіатексти (комікси, світлини, фотоколажі, мультфільми, презентації, відео).</li> </ul>	<p><b>Початкові уявлення про медіапростір та медіатекст</b></p> <p>Джерела інформації в сучасному світі: друкована продукція, радіо, телебачення, відео, комп'ютерні мережі тощо. Види інформації за способом сприйняття органами відчуття. Візуальні медіатексти (книжка, журнал, малюнок, світлина, комікс, афіша тощо). Аудіальні медіатексти (радіоповідомлення, аудіокнижка, оголошення тощо). Аудіовізуальні медіатексти (мультфільм, кінофільм, презентація). Загальне уявлення про Інтернет як засіб віртуального спілкування. Безпека в Інтернеті.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>бере участь</i> в обговоренні змісту та особливостей форми простих медіатекстів;</li> <li>- <i>ставить запитання</i> з метою уточнення змісту медіатексту;</li> <li>- <i>визначає</i>, кому і для чого призна-чений медіатекст;</li> <li>- <i>виявляє</i> за допомогою вчителя / вчительки та однокласників тему та головну думку в простих медіатекстах;</li> <li>- <i>спостерігає</i> за використанням невербальних засобів передачі інформації в медіатекстах (звуку, музики, кольору тощо);</li> <li>- <i>припускає</i>, наскільки правдива</li> </ul>	<p><b>Аналіз та інтерпретація простих медіатекстів</b></p> <p>Адресат медіатексту (для кого створено медіатекст). Тема та головна думка медіатексту. Невербальні засоби передачі інформації в медіатекстах (звук, музика, колір тощо). Правдива та неправдива інформація.</p>

<p>інформація, подана в медіатексті, у разі сумніву <i>звертається</i> до досвідченого дорослого;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>висловлює</i> свої думки з приводу простих медіатекстів.</li> </ul>	
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>створює</i> з допомогою вчителя / вчительки прості аудіальні та аудіовізуальні медіатексти (робить оголошення, презентує роботу групи, презентує прочитану книжку);</li> <li>- <i>створює</i> з допомогою дорослого прості візуальні медіатексти (листівку-вітання, ілюстрацію, колаж, комікс тощо).</li> </ul>	<p><b>Створення власних простих медіатекстів</b></p> <p>Створення простих медіатекстів з урахуванням адресата та мети.</p>

## VI. Змістова лінія «Театралізуємо»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>використовує</i> голос і мову тіла (міміку, жести, рухи) для відтворення емоцій персонажів казок, байок тощо;</li> <li>- <i>імпровізує</i> з інтонацією, тембром та силою голосу, відтворюючи репліки персонажів казок, віршів, народних пісень тощо;</li> <li>- <i>передає</i> своє враження від побаченого в малюнках, у листах подяки;</li> <li>- <i>створює</i> в групі афішу, реквізит, костюми, маски, декорації;</li> <li>- <i>обговорює</i> враження від драмати-заці з позиції глядача, зосереджуючи увагу на тому, наскільки обрані інтонації відповідають ролі;</li> <li>- <i>ділиться</i> театральним <i>досвідом</i> та <i>описує</i> власні почуття, використовуючи доречно тематичну групу слів «театр»;</li> <li>- <i>описує</i> власні почуття від виконання ролі з позиції учасника драматизації, зосереджуючи увагу на тому, наскільки обрані інтонації допомагали створити образ.</li> </ul>	<p><b>Театр і гра</b></p> <p>Інсценізація улюблених казок і віршів. Вистава. Актори та глядачі. Важливість імпровізації в грі. Діалог між акторами – обмін висловленнями. Роль глядачів у виставі. Репліка як словесний складник висловлення. Жести, міміка, інтонації, пози, дії – несловесний складник висловлення. Декорації та театральний реквізит. Театральний костюм як складник ролі. Театральна афіша. <b>Різновиди традиційного і нетрадиційного театру</b> Драматичний театр. Пантоміма. Ляльковий театр (театр картинок, пальчиковий театр, театр рукавичок,</p>

	«шкарпетковий» театр тощо). Театр тіней.
--	---

*Укладачі:*

Перепелицина О.А., науковий співробітник Незалежного науково-методичного центру «Розвиваюче навчання», кандидат філософських наук;

Сосницька Н.П., ст. викладач секції розвивального навчання кафедри методики дошкільної та початкової освіти Харківської академії неперервної освіти;

Старагіна І.П., науковий співробітник Незалежного науково-методичного центру «Розвиваюче навчання», кандидат психологічних наук, учасник проекту «Нова українська школа».



# МАТЕМАТИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

## Пояснювальна записка

*Метою* навчання математики за програмою розвивального навчання (система розвивального навчання ДРiМ) в початкових класах є формування в учнів *математичної та інших ключових компетентностей*, всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

Реалізація програми математики за системою розвивального навчання забезпечує усвідомлення дитиною своїх дій, безпосередню участь у створенні (конструюванні та опануванні) узагальнених способів дій, правил та алгоритмів, уміння аналізувати та розпізнавати проблеми, які розв'язуються математичними методами, розуміти й оцінювати математичні факти і закономірності, моделювати процеси та ситуації, оцінювати дані, хід та результат розв'язання задачі, логічно міркувати, робити усвідомлений вибір, аргументувати свою думку, доцільно використовуючи математичну мову.

Теорія розвивального навчання обґрунтовує, що формування узагальнених способів дії можливе лише за освоєння молодшими школярами *системи математичних понять*. У програмі математики початкової школи таку систему формують поняття натурального одноцифрового числа, натурального багатоцифрового числа, дробового числа (звичайного дробу). Система математичних понять як зміст програми представлена *системою послідовних навчальних завдань*, складовою яких є *проблемна ситуація*. Вирішення проблемної ситуації потребує уміння здійснювати *аналіз* ситуації та *моделювати* її за допомогою різних моделей (графічних, знакових, тощо). Використання моделей дає можливість здобувачам розв'язувати нестандартні завдання, діяти в нестандартних ситуаціях, виявляти недостатність наявних знань для вирішення завдання.

Організація математичної освіти у формі розв'язання самими здобувачами системи послідовних навчальних завдань з опорою на власний досвід дозволяє уникнути фрагментарності математичних знань, тому що здобувачі самостійно виявляють причинно-наслідкові зв'язки між математичними поняттями, способами дій та інтегрують їх у свою картину світу.

Відповідно до окресленої мети, *головними завданнями* математичної освітньої галузі в початковій школі є:

- формування в здобувачів цілісного сприйняття світу, розуміння ролі математики в пізнанні дійсності;
- розвиток пізнавального інтересу, творчого підходу та емоційно-ціннісного ставлення до вивчення математики, бажання і уміння вчитися;

- формування готовності до розпізнавання проблем, які розв’язуються із застосуванням математичних методів та способів, здатності розв’язувати сюжетні задачі, логічно міркувати, обґрунтовувати свої дії та виконувати дії за алгоритмом;
- вироблення вміння користуватися математичною термінологією, знаковою і графічною інформацією, оцінювати та перетворювати здобуту інформацію; моделювати процеси і ситуації;
- формування відповідального ставлення щодо висунування гіпотез, їх оцінювання, доведення або спростування, обґрунтування свого вибору; уміння висловити свою думку;
- набування досвіду вміння орієнтуватися на площині та в просторі та досліджувати просторові відношення та форми об’єктів навколишнього світу;
- формування уміння застосовувати обчислювальні навички в практичних ситуаціях і розуміти сутність процесу вимірювання величин.

Для забезпечення реалізації мети та загальних результатів, зазначених у Державному стандарті початкової загальної освіти, предметний матеріал з навчання математики розгортається послідовно за такими **змістовими лініями**: «Величини», «Числа, дії з числами», «Математичні вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Сюжетні задачі», «Просторові відношення, геометричні фігури».

Основним змістом програми є поняття числа (змістова лінія «**Числа, дії з числами**»). Формування цих понять забезпечується аналізом генетично вихідного для всіх видів чисел відношення – *відношення величин*. Саме тому вивчення математики в першому класі розпочинається з вивчення величин і властивостей їхніх відношень (змістова лінія «**Величини**»).

Відтворення величини (добір або побудова величини, що дорівнює даній) є «наскрізною» дією усього курсу математики і дозволяє як виявити походження числа, так і послідовно побудувати різні види чисел.

На початковому етапі навчання задача відтворення величини розв’язується шляхом безпосереднього або опосередкованого практичного добору величин.

Ускладнення умови задачі приводить до нового способу розв’язання – використання частини величини – *міри* – та відношення до неї вихідної величини – *числа*. Таким чином, число з’являється в курсі навчання математики як результат дії вимірювання (як відношення величин).

Відтворення величини в ситуації, коли величина виявляється набагато більшою від вибраної «стандартної» міри приводить до появи додаткової, більшої міри, а згодом і системи мір з постійним відношенням між мірами. Пошуки зручної фіксації результатів вимірювання в цих випадках приводять до появи *позиційного десяткового числа*.

Оскільки відношення між мірами (основа системи мір) установлюється довільно, запис результату вимірювання набуває форми позиційного числа в системі числення, відповідній до вибраної основи. Таким чином відкривається

принцип побудови довільної системи числення (у тому числі десяткової). Робота з недесятковими системами числення пропонується як додатковий матеріал.

Зміна умови задачі відтворення величини (випадок, коли величина менша за міру) приводить до іншого способу розв'язання – використання додаткової зменшеної міри, яку отримують роздробленням вихідної міри на рівні частини. У такому випадку результат вимірювання фіксується *звичайним дробом*.

Формування поняття числа, обчислювальні навички в роботі з натуральними числами, нулем та звичайними дробами забезпечуються особливою організацією навчального матеріалу, про яку йшла мова вище.

Засобом, що фіксує відношення величин та їхні властивості, у системі розвивального навчання є *модель* – схема, формула, рівняння, таблиця, математичний (числовий або буквенний) вираз, різні види й форми чисел (змістові лінії «**Математичні вирази, рівності, нерівності**», «**Робота з даними**»). Необхідно виокремити три види роботи з моделями: моделювання відношень; відтворення в якомусь матеріалі відношень, заданих моделлю (наприклад, відтворення величини); перетворення моделей, тобто перехід від одних форм моделей до інших.

Перше відношення, що фіксується за допомогою моделі (схеми чи формули), – це відношення «рівності – нерівності». За допомогою формули досліджуються властивості відношення рівності – симетричність та транзитивність.

Згодом за допомогою схем і формул моделюються відношення «більше – менше», дії додавання й віднімання та їхні властивості, а також відношення між частинами й цілим – компонентами дій додавання й віднімання.

Особливістю цієї програми є те, що відношення «дорівнює – не дорівнює», «більше – менше», дії додавання й віднімання та їх закони і властивості з'являються і досліджуються на моделях у загальному вигляді ще до запровадження числа. Для позначення величин використовуються букви алфавіту рідної мови. Вивчення алфавіту відбувається паралельно і на уроках математики, і на уроках мови. Рівняння як рівність з невідомою величиною з'являється також на етапі роботи з величинами.

Відношення величини й міри, тобто число, фіксується спеціальним знаком – цифрою. При цьому дія вимірювання, що здійснюється, моделюється числовою прямою. Число й числова пряма дають змогу більш раціонально розв'язувати вже відомі задачі порівняння, додавання й віднімання величин. Порівняння величин замінюється *порівнянням чисел* (або *числових значень величин*). Додавання (віднімання) величин замінюється *додаванням (відніманням) чисел* на числовій прямій і розглядається як дія заміни суми чисел одним числом – її значенням. Це перша обчислювальна задача в запропонованій програмі.

З введенням додаткової міри (системи додаткових мір) результат вимірювання записується у вигляді різних моделей: числового виразу (*добутку*), позиційного числа, а також у вигляді таблиці чи у вигляді набору формул.

Обчислювальні дії з одноцифровими числами і позиційними числами інтерпретуються як завдання з перетворення числового виразу на форму того чи іншого числа, однієї форми моделі – на іншу.

При роботі з величинами, різними видами чисел, при розв'язанні сюжетних задач виникає необхідність виділяти, аналізувати, накопичувати, упорядковувати різні види даних, а також фіксувати ці дані. Для цього використовуються різні види моделей – схеми, таблиці, діаграми, граф-схеми.

Розв'язання завдань розглядається як послідовність перетворень моделей, переходів від одного типу моделей до інших (наприклад, за схемами можливе складання рівняння, буквеного або числового виразу, послідовності математичних виразів).

Формування поняття числа передбачає формування стійких обчислювальних навичок. Для цього програма забезпечує дослідження способів обчислень як перетворень числового виразу на відповідну форму числа. У ході такого дослідження відбувається виділення основи таких перетворень і побудова алгоритмів обчислень.

У програмі виділяються дві складові будь-якої обчислювальної дії – *алгоритм* і «базові» дії з одноцифровими числами.

Арифметичні дії з багатоцифровими числами будуються на основі принципу позиційності та законів дій із числами. Дослідження можливостей перетворення числових виразів на форму позиційного числа приводить до необхідності виділити «базові» випадки обчислення, а саме дії з одноцифровими числами. Дії з одноцифровими числами (*таблиці додавання та множення*) включено як необхідний засіб розв'язання завдання на виконання дій з багатоцифровими числами.

Для виконання дій з дробами також визначається основа дій і будуються алгоритми. Для успішного виконання обчислень використовуються вже відомі табличні значення дій з одноцифровими числами.

З першого класу починається робота з розв'язування сюжетних задач (змістова лінія «**Сюжетні задачі**»). Спочатку школярі навчаються виділяти відношення величин, заданих умовою задачі, та фіксувати ці відношення (рівність-нерівність, додавання та віднімання) за допомогою графічної моделі (схеми). Використання схеми для аналізу умови задачі дає можливість розподілити всі задачі, що містять відношення, які моделюються діями додавання і віднімання, тільки на два типи: задачі на знаходження невідомої частини (задачі «на віднімання») і задачі на знаходження невідомого цілого (задачі «на додавання»).

У другому класі, з появою відношень між частиною, кількістю таких самих частин та цілим, з'являються сюжетні задачі, які розв'язуються за допомогою дій множення або ділення. Усі такі задачі також можна розподілити на два типи: задачі на знаходження невідомої частини або кількості частин (задачі «на ділення») і задачі на знаходження невідомого цілого (задачі «на множення»).

До цих задач належать усі задачі, що розкривають зміст арифметичних дій, задачі на знаходження невідомого компонента цих дій, задачі на різницеве та кратне порівняння, збільшення та зменшення числа на кілька одиниць, збільшення та зменшення числа в кілька разів, у тому числі сформульованих у непрямій формі, задачі з пропорційними величинами.

Уведення звичайних дробів приводить до появи задач на знаходження частини від числа або числа за його частиною, які також розв'язуються з використанням схеми.

Підвищення складності сюжетних задач відбувається за рахунок того, що складена задача (задача, що розв'язується кількома діями) є композицією кількох простих задач. До таких задач також належать задачі на знаходження четвертого пропорційного, задачі на пропорційне ділення, задачі на знаходження невідомого за двома різницями, задачі на подвійне зведення до одиниці, задачі на спільну роботу, на одночасний рух двох тіл тощо.

Програма забезпечує первинне знайомство з геометричними фігурами – многокутником (трикутником, чотирикутником, прямокутником, квадратом, п'ятикутником тощо), відрізком, колом – на етапі виділення окремих ознак предметів («дочисловий» період). Тоді ж на основі співвідношення «частина-ціле» розглядаються площі фігур, які можна отримати способом перекрою з прямокутника. Пізніше більш детально розглядаються властивості прямокутника і квадрата. На рівні ознайомлення учні отримують уявлення про круг і коло, а також про об'ємні фігури (змістова лінія **«Просторові відношення, геометричні фігури»**).

Особливістю роботи з геометричним матеріалом є використання його як моделей під час фіксації різних відношень величин: у побудові різного виду моделей постійно використовуються різні геометричні фігури (відрізки, прямокутники, прями тощо).

Програма забезпечує роботу з тією частиною геометричного матеріалу, яка стосується дій із числами, тобто вимірювання та обчислення периметрів плоских фігур. Увесь геометричний матеріал у програмі має пропедевтичний характер і не містить чітких доказів.

Визначений у програмі обсяг навчального матеріалу забезпечує формування в здобувачів математичної й інших ключових компетентностей, а також готовності до навчання математики на наступному ступені освіти.

## Результати навчання і пропонований зміст

### 1 клас

#### I. Змістова лінія «Величини»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <i>виділяє</i> ознаки предметів (форму, колір, розмір, довжину, об’єм, масу, площу тощо);</li> <li>– <i>порівнює</i>: предмети за окремими ознаками (довжиною, об’ємом, масою, площею тощо) безпосередньо та за допомогою посередника; групи предметів за кількістю;</li> <li>– <i>використовує</i> практичні способи порівняння: за довжиною – прикладанням; за площею – накладанням або перекроєм (розбиває фігуру на частини, конструює геометричні фігури з частин); за об’ємом – переливанням; за масою – зважуванням; за кількістю – визначенням взаємно однозначної відповідності;</li> <li>– <i>визначає</i> відношення «рівності-нерівності»;</li> <li>– <i>читає</i> й <i>записує</i> рівності та нерівності;</li> <li>– <i>застосовує</i> властивостей рівності;</li> <li>– <i>моделює</i> за допомогою схем і формул відношення «рівності-нерівності» величин;</li> <li>– <i>добирає</i> рівні (або нерівні) величини у відповідності до умови завдання.</li> </ul>	<p><b>Ознаки предметів. Порівняння предметів за різними ознаками. Величини</b></p> <p>Добір предметів, рівних за якоюсь ознакою (довжина, ширина, об’єм, маса, площа, кількість, колір, матеріал та ін.). Безпосереднє порівняння величин: добір рівних за довжиною й шириною предметів; добір посудин однакового об’єму (місткості) та побудова однакових об’ємів рідини в посудинах різного об’єму; добір предметів, рівних за масою; добір предметів, рівних за площею; складання комплектів (визначення взаємно однозначної відповідності) для порівняння за кількістю. Способи безпосереднього порівняння, відповідні до заданих ознак (прикладання, накладання, переливання, зважування, визначення взаємно однозначної відповідності та ін.).</p> <p>Предметне, графічне та знакове моделювання.</p> <p>Відношення «рівності – нерівності». Знаки «<math>\Rightarrow</math>» і «<math>\neq</math>».</p> <p>Порівняння величин за допомогою посередника.</p> <p>Властивості відношення рівності. Запис властивостей за допомогою формул.</p> <p>Перехід від формули до схеми й навпаки. Перехід від формули й схеми до практичних ситуацій.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <i>визначає</i> відношення «більше-</li> </ul>	<p><b>Додавання й віднімання величин</b></p> <p>Дії додавання й віднімання.</p>

<p>менше»;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <b>зрівнює</b> величини, виконуючи дії додавання й віднімання;</li> <li>– <b>моделює</b> за допомогою схем і формул відношення «більше-менше», зрівнювання величин, складання цілого з частин;</li> <li>– <b>установлює</b>: залежності між частинами та цілим; взаємозв'язок додавання і віднімання;</li> <li>– <b>знаходить</b>: невідоме ціле за відомими частинами; невідому частину за відомими цілим та частиною;</li> <li>– <b>розв'язує</b> з використанням схеми завдання, що передбачають додавання або віднімання величин.</li> </ul>	<p>Графічне моделювання дій додавання й віднімання.          Моделювання за допомогою формул. Уведення знаків «+» і «-».          Відношення «більше-менше».          Моделювання за допомогою схем, формул. Знаки «&gt;», «&lt;».          Дія додавання як спосіб відновлення величини за відомими частинами.          Графічне та знакове моделювання величини як суми частин.          Доданки й сума.          Дія віднімання як спосіб визначення невідомої частини за відомими цілим та іншою частиною.</p>
--	--

## II. Змістова лінія «Числа. Дії з числами»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <b>будує</b> величину за заданими мірою та числом;</li> <li>– <b>вимірює</b> величину заданою мірою та записує результат вимірювання числом;</li> <li>– <b>моделює</b> відношення між величиною, мірою та числом за допомогою графічної моделі (схеми, числової прямої) та знакової (формули);</li> <li>– <b>розрізняє</b>, що число є результатом вимірювання величини мірою, а цифра є знаком, який позначає певне число;</li> <li>– <b>установлює</b> зв'язок між числом, мірою та величиною;</li> <li>– <b>досліджує</b> сутність побудови натурального ряду чисел, <b>визначає</b> порядок натуральних одноцифрових чисел, місце числа</li> </ul>	<p><b>Натуральне одноцифрове число та число 0</b></p> <p>Вимірювання величини за допомогою <i>міри</i> та фіксація результату вимірювання за допомогою <i>набору міток</i>. Умови побудови величини, що дорівнює заданій, – використання тієї самої міри та того самого набору міток, що використовувалися при вимірюванні. Властивості набору міток: упорядкованість і відсутність міток, які повторюються.          Число як результат вимірювання й засіб побудови величини.          Позначення натуральних одноцифрових чисел різними видами міток (слова, лічилки тощо). Цифри. Індо-арабська нумерація. Запис результатів вимірювання за допомогою арабської нумерації.</p>

<p>«нуль» у розширеному ряді чисел;  – <i>будує</i> числову пряму;  – <i>знаходить</i> на числовій прямій: місце для кожного одноцифрового числа;  одноцифрове число, яке відповідає точці на числовій прямій;  попереднє та наступне число для будь-якого числа;  – <i>порівнює</i> за допомогою числової прямої натуральні одноцифрові числа;  – <i>називає, читає й записує цифрами</i> будь-яке натуральне одноцифрове число та число нуль.</p>	<p>Побудова величини за заданими мірою й числом.  Числова пряма. Число та його місце на числовій прямій. Уведення числа «нуль» як точки відліку на числовій прямій. Вибір міри на числовій прямій. Позначення натуральних одноцифрових чисел на числовій прямій арабськими цифрами. Попереднє й наступне число на числовій прямій. Відношення «рівності-нерівності», «порядку» та «більше-менше» між числами. Залежність між числом, мірою та величиною. Запис результату вимірювання формулою. Порівняння чисел.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b>  – <i>лічить</i> предмети (міри);  – <i>використовує</i> в мовленні кількісні та порядкові числівники.</p>	<p><b>Лічба</b>  Лічба предметів у межах 9.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b>  – <i>розуміє</i> сутність дій додавання і віднімання;  – <i>виконує</i> додавання й віднімання натуральних одноцифрових чисел у межах 10 за допомогою числової прямої;  – <i>знає</i> й <i>використовує</i> склад чисел від 1 до 9;  – <i>знає</i> й <i>використовує</i>: закони додавання (переставний, сполучний); властивість віднімання суми від числа; порядок виконання арифметичних дій у числових виразах, у тому числі з дужками;  – <i>визначає</i> наступне й попереднє числа до якогось натурального одноцифрового числа;  – <i>називає</i> компоненти дії додавання;  – <i>установлює</i>:</p>	<p><b>Додавання й віднімання одноцифрових чисел</b>  Уведення операцій додавання й віднімання чисел. Додавання й віднімання чисел за допомогою числової прямої. Склад чисел від 1 до 9.  Переставна й сполучна властивості додавання чисел. Використання дужок у математичному виразі. Властивості числового ряду. Наступне й попереднє числа. Формули наступного й попереднього числа.  Позначення числа «нуль» цифрою «0».  Переставний та сполучний закони додавання чисел. Використання дужок у математичному виразі. Віднімання суми від числа. Порядок дій у виразах без дужок і з дужками.</p>



<p>взаємозв'язок дій додавання і віднімання; залежності між доданками та значенням суми; – <b>знаходить</b> невідомий компонент дій додавання та віднімання.</p>	<p>Обчислення значень числових виразів.</p>
--	---

### III. Змістова лінія «Просторові відношення. Геометричні фігури»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <b>орієнтується</b> на площині та у просторі;</li> <li>– <b>визначає</b> просторові відношення між предметами, розміщеними на прямій (попереду, позаду, між об'єктами тощо), на площині та в просторі;</li> <li>– <b>визначає</b> напрямок руху, що задається словами «праворуч», «ліворуч», «униз», «угору», «назад», «уперед».</li> </ul>	<p>Просторові відношення. Напрямки руху.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <b>розрізняє</b> геометричні фігури: точку, пряму, відрізок; багатокутник (трикутник, чотирикутник, прямокутник, квадрат, п'ятикутник тощо);</li> <li>– <b>розпізнає</b> точку як вершину багатокутника, відрізок – як сторону;</li> <li>– <b>розпізнає</b> предмети за їх формою;</li> <li>– <b>зображує</b>: точку, пряму, відрізок на папері; геометричні фігури на аркуші в клітинку;</li> <li>– <b>будує</b> прямокутники, квадрати;</li> <li>– <b>конструює</b> геометричні фігури з інших фігур;</li> <li>– <b>розбиває</b> фігуру на частини.</li> </ul>	<p>Геометричні фігури. Точка, пряма, відрізок, багатокутник (трикутник, чотирикутник, прямокутник, квадрат, п'ятикутник тощо)</p>

#### IV. Змістова лінія «Математичні вирази, рівності, нерівності»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <i>розрізняє</i> числові та буквені рівності й нерівності;</li> <li>– <i>читає</i> й <i>записує</i> числові та буквені рівності й нерівності;</li> <li>– <i>розрізняє</i> правильні та неправильні рівності та нерівності;</li> <li>– <i>складає</i> рівності та нерівності за схемою;</li> <li>– <i>застосовує</i> властивості рівності.</li> </ul>	<p><b>Рівності і нерівності</b></p> <p>Числова та буквена рівність. Числова та буквена нерівність. Правильні й неправильні числові й буквені рівності та нерівності. Властивості рівності.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <i>розрізняє</i> числовий та буквений вирази;</li> <li>– <i>записує</i> й <i>читає</i> числові та буквені вирази, що містять дії додавання та віднімання;</li> <li>– <i>моделює</i> за допомогою схеми числовий та буквений вираз;</li> <li>– <i>записує</i> до схеми відповідний числовий або буквений вираз;</li> <li>– <i>визначає</i> порядок виконання арифметичних дій у числових виразах, у тому числі з дужками;</li> <li>– <i>обчислює</i> значення числового виразу на одну – дві дії, у тому числі з дужками;</li> <li>– <i>перевіряє</i> правильність результату виконання арифметичної дії, знаходить помилки та виправляє їх;</li> <li>– <i>знаходить</i> значення буквеного виразу за заданими значеннями змінних;</li> <li>– <i>застосовує</i> переставний та сполучний закони додавання та властивості віднімання суми від числа.</li> </ul>	<p><b>Математичні вирази</b></p> <p>Буквений вираз. Числовий вираз та його значення. Вирази: сума, різниця. Числові вирази на дві дії.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <i>розв’язує</i> за допомогою схем: рівняння типу <math>a + x = b</math>, <math>x + a = b</math>, <math>a - x = b</math>, <math>x - a = b</math>;</li> <li>– рівняння типу <math>c + (a + x) = b</math>,</li> </ul>	<p><b>Рівняння</b></p> <p>Прості рівняння типу <math>a + x = b</math>, <math>x + a = b</math>, <math>x - a = b</math>, <math>a - x = b</math>. Складні рівняння, що містять дії додавання та віднімання.</p>

$x + (a + c) = b, x - (a + c) = b;$ – складає рівняння за заданими схемами.	
--	--

## V. Змістова лінія «Сюжетні задачі»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<b>Здобувач / здобувачка:</b> – визначає структурні елементи задачі (умова задачі – числові дані та їх відношення, запитання задачі).	Структурні елементи задачі: умова задачі – числові дані та їх відношення, запитання задачі.
<b>Здобувач / здобувачка:</b> – аналізує: умови сюжетних задач на додавання та віднімання на одну дію (на знаходження цілого або частини); умови сюжетних задач на додавання та віднімання на дві дії; – моделює умову задачі за допомогою схеми; – розв’язує задачі різними способами, спираючись на схему або на закони та властивості додавання й віднімання; – складає: рівняння для розв’язання текстових задач; задачі на одну та дві дії на підставі відношення «частини – ціле» за заданими схемами та формулами.	Сюжетні задачі на додавання й віднімання на одну дію (на знаходження цілого або частини). Сюжетні задачі на додавання й віднімання на дві дії. Моделювання умови задачі за допомогою схеми. Запис розв’язання задачі у вигляді формули, числового виразу, рівняннями або за діями. Складання задач за заданими схемами, формулами, числовими виразами, рівняннями. Розв’язування задач різними способами.

## 2 клас

### I. Змістова лінія «Числа. Дії з числами»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<b>Здобувач / здобувачка:</b> – вимірює та будує величину за допомогою додаткової міри; – записує результат вимірювання: числовим виразом, у розрядну таблицю, за допомогою позиційного	<b>Двоцифрові числа</b> Вимірювання й побудова величини за допомогою додаткової міри. Запис результату вимірювання величин за допомогою формул, числового виразу, розрядної таблиці. Співвідношення остачі та додаткової

<p>(двоцифрового) числа;  – <b>називає, читає й записує</b> двоцифрові числа за десяткового відношення між мірами;  – <b>визначає</b> позиційне значення цифр у записі натурального двоцифрового числа;  – <b>називає:</b> розряди чисел і відношення між розрядними одиницями; попереднє й наступне число до будь-якого двоцифрового числа;  – <b>порівнює</b> двоцифрові числа.</p>	<p>міри.  Двоцифрове число як результат вимірювання величини за допомогою додаткової міри.  Розряди числа. Розташування двоцифрових чисел на числовій прямій. Порівняння результатів вимірювання (числових виразів, двоцифрових чисел).  Двоцифрові числа за умови десяткового відношення між мірами.  Читання й запис двоцифрових чисел.  Порівняння двоцифрових чисел.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b>  – <b>установлює</b> порозрядність дій додавання й віднімання;  – <b>виконує</b> додавання й віднімання двоцифрових чисел;  – <b>знає й застосовує:</b> таблицю додавання одноцифрових чисел та відповідні табличні випадки віднімання;  – <b>обчислює</b> значення числових виразів (у тому числі з дужками), що містять додавання й віднімання двоцифрових чисел, ураховуючи порядок виконання арифметичних дій у числових виразах;  – <b>знає й застосовує</b> переставний і сполучний закони додавання та властивості віднімання;  – <b>називає</b> компоненти дій додавання й віднімання;  – <b>установлює</b> залежності між компонентами дій додавання й віднімання; взаємозв'язок дій додавання й віднімання;  – <b>перевіряє</b> виконані дії через обернені;  – <b>знаходить</b> невідомий компонент дій додавання й віднімання;  – <b>використовує</b> прийоми усних обчислень.</p>	<p><b>Додавання й віднімання двоцифрових чисел у десятковій системі (у межах 100)</b>  Додавання двоцифрових чисел. Спосіб додавання двоцифрових чисел з опорою на принцип порозрядності. Додавання двоцифрових чисел без переходу до наступного розряду.  Віднімання двоцифрових чисел. Спосіб віднімання з опорою на принцип порозрядності.  Додавання двоцифрових чисел у випадку переповнення розряду одиниць. Віднімання в межах 100 з «переходом» через розряд («позичання» одиниці з розряду десятків).  Назви компонентів у додаванні й відніманні (доданки й сума, зменшуване, від'ємник і різниця).  Таблиця додавання. Властивості таблиці додавання.  Прийоми усних обчислень (додавання й віднімання двоцифрових чисел).</p>

<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <i>вимірює</i> та <i>будує</i> величину за допомогою системи десяткових додаткових мір;</li> <li>– <i>записує</i> результат вимірювання: у розрядну таблицю, за допомогою позиційного багатоцифрового числа;</li> <li>– <i>аналізує</i> позиційне значення цифр у записі натурального багатоцифрового числа;</li> <li>– <i>визначає</i> співвідношення між розрядними одиницями розрядів, класів;</li> <li>– <i>називає, читає, записує</i> багатоцифрові числа в межах класу тисяч;</li> <li>– <i>подає</i> багатоцифрові числа у вигляді суми розрядних доданків;</li> <li>– <i>називає</i> попереднє й наступне число до будь-якого числа в межах тисяч;</li> <li>– <i>порівнює</i> багатоцифрові числа в межах тисяч.</li> </ul>	<p><b>Багатоцифрове число</b></p> <p>Вимірювання величини за допомогою системи десяткових мір. Запис результатів вимірювання за допомогою розрядної таблиці та позиційного числа.</p> <p>Багатоцифрове (трицифрове, чотирицифрове) число як результат вимірювання величини за допомогою системи десяткових мір. Запис багатоцифрового числа у вигляді суми розрядних доданків. Порівняння багатоцифрових чисел. Розряди та класи (<i>одиниць, тисяч</i>) чисел. Читання й запис багатоцифрових чисел.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <i>досліджує</i> порозрядність дій додавання й віднімання;</li> <li>– <i>виконує</i> письмове додавання й віднімання багатоцифрових (трицифрових, чотирицифрових) чисел;</li> <li>– <i>знає й застосовує:</i> таблицю додавання одноцифрових чисел та відповідні табличні випадки віднімання; закони і властивості додавання й віднімання;</li> <li>– <i>обчислює</i> значення числових виразів (у тому числі з дужками), що містять дії додавання й віднімання;</li> <li>– <i>називає</i> компоненти дій додавання й віднімання;</li> <li>– <i>досліджує</i> залежність значення суми (різниці) від зміни доданків (зменшеного, від’ємника);</li> <li>– <i>установлює</i> взаємозв’язок дій</li> </ul>	<p><b>Додавання й віднімання багатоцифрових чисел</b></p> <p>Порозрядність додавання й віднімання багатоцифрових чисел. Письмове додавання й віднімання багатоцифрових чисел. Додавання й віднімання багатоцифрових чисел у випадку переходу через розряд. Додавання багатоцифрових чисел у випадку переповнення кількох розрядів. Віднімання багатоцифрових чисел у випадку, коли в деякому розряді зменшеного стоїть одноцифрове число, менше за число у відповідному розряді від’ємника. Порядок дій під час обчислення значення числового виразу, який містить дії додавання й віднімання.</p>

<p>додавання й віднімання;  – <b>перевіряє</b> виконані дії через обернені;  – <b>знаходить</b> невідомий компонент дій додавання й віднімання.</p>	
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <p>– <b>досліджує</b> порозрядність дії множення у випадку множення багатоцифрового числа на одноцифрове;  – <b>виконує</b> письмове множення багатоцифрових чисел на одноцифрове;  – <b>знає й застосовує:</b>  таблицю множення та відповідні табличні випадки ділення;  властивості множення на 1 і 0;  – <b>знає й застосовує</b> переставний, сполучний і розподільний закони множення;  – <b>називає</b> компоненти дій множення й ділення;  – <b>установлює</b> залежності між компонентами дій множення й ділення, взаємозв'язок дій множення й ділення;  – <b>перевіряє</b> виконані дії через обернені;  – <b>обчислює</b> значення числових виразів (у тому числі з дужками), що містять додавання, віднімання, множення багатоцифрових чисел на одноцифрове, табличне ділення.</p>	<p><b>Множення й ділення чисел</b></p> <p>Запровадження дії множення. Назви компонентів дії множення (співмножники, добуток, значення добутку). Графічне моделювання дії множення.  Обчислення значення добутку багатоцифрового числа на одноцифрове.  Таблиця множення одноцифрових чисел.  Письмове множення багатоцифрового числа на одноцифрове.  Закони множення: переставний, розподільний, сполучний (ознайомлення).  Множення на 0, на 1.  Запровадження дії ділення. Назви компонентів дії ділення (ділене, дільник, частка, значення частки).  Табличне ділення.  Зв'язок дій множення та ділення.</p>

## II. Змістова лінія «Просторові відношення. Геометричні фігури»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <p>– <b>розпізнає</b> прямокутник, квадрат;  – <b>досліджує і використовує</b> властивість протилежних сторін прямокутника;  – <b>знає</b>, що квадрат – це прямокутник, у якого всі сторони рівні;</p>	<p>Многокутник. Периметр многокутника.  Прямокутник та його елементи.  Властивість протилежних сторін прямокутника. Квадрат.  Периметр прямокутника, квадрата.  Побудова прямокутника, квадрата.</p>

<ul style="list-style-type: none"> <li>– <i>будує</i> прямокутник (квадрат) на аркуші в клітинку;</li> <li>– <i>вимірює</i> довжини сторін прямокутника (квадрата);</li> <li>– <i>обчислює</i> периметр многокутника (трикутника, прямокутника, квадрата, чотирикутника тощо);</li> <li>– <i>розпізнає</i>: криву, ламану; замкнену (многокутник), незамкнену ламану;</li> <li>– <i>виділяє</i> ланки ламаної;</li> <li>– <i>визначає</i> довжину ламаної;</li> <li>– <i>розпізнає</i> паралелепіпед.</li> </ul>	<p>Крива, ламана. Ланки ламаної. Довжина ламаної. Замкнена, незамкнена ламана.</p> <p>Паралелепіпед.</p>
--	--

### III. Змістова лінія «Математичні вирази, рівності, нерівності»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <i>моделює</i> за допомогою схеми числовий та буквений вираз;</li> <li>– <i>записує</i> до схеми відповідний числовий або буквений вираз;</li> <li>– <i>читає</i> й <i>записує</i> числові вирази, які містять дії додавання, віднімання, множення, ділення;</li> <li>– <i>визначає</i> порядок виконання дій у виразах, у тому числі з дужками;</li> <li>– <i>обчислює</i> значення числових виразів, що містять кілька дій одного або різних ступенів та дужки;</li> <li>– <i>розпізнає</i> числовий та буквений вирази;</li> <li>– <i>обчислює</i> числове значення буквеного виразу за заданим числовим значенням змінних, що входять до нього;</li> <li>– <i>застосовує</i>: переставний та сполучний закони додавання; властивості віднімання; переставний, сполучний та розподільний закони множення.</li> </ul>	<p>Числові вирази, які містять дії додавання, віднімання, множення, ділення. Вирази: добуток, частка. Обчислення значень числових виразів, що включають кілька дій одного або різних ступенів та дужки. Вирази зі змінними. Значення виразів зі змінними на одну та дві дії; виразів, у складі яких одна або дві змінні.</p>

<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <b>порівнює</b> значення числових виразів;</li> <li>– <b>розпізнає</b> нерівність зі змінною;</li> <li>– <b>оцінює</b>, правильною чи неправильною є нерівність при різних значеннях змінної</li> <li>– <b>добирає</b> числові значення змінної в рівностях (нерівностях) так, щоб отримати правильну рівність (нерівність);</li> <li>– <b>розв’язує</b> нерівності зі змінною способом добору.</li> </ul>	<p>Рівності, нерівності. Подвійні нерівності. Розв’язування нерівностей.</p>
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <b>розв’язує:</b> прості рівняння з багатоцифровими числами, що містять дії додавання й віднімання; складені рівняння з багатоцифровими числами, що містять дії додавання й віднімання; прості рівняння типу <math>a \cdot x = b</math>, <math>x \cdot a = b</math>, <math>a : x = b</math>, <math>x : a = b</math>, для розв’язання яких використовується табличне ділення або множення багатоцифрового числа на одноцифрове;</li> <li>– <b>перевіряє</b> правильність отриманого розв’язку рівняння;</li> <li>– <b>складає:</b> рівняння для розв’язування простих та складених текстових задач; схеми до рівнянь; рівняння за заданими схемами.</li> </ul>	<p>Прості та складені рівняння з багатоцифровими числами, що включають дії додавання і віднімання. Прості рівняння типу <math>a \cdot x = b</math>, <math>x \cdot a = b</math>, <math>a : x = b</math>, <math>x : a = b</math>.</p> <p>Складання рівняння до текстових задач.</p>

#### IV. Змістова лінія «Сюжетні задачі»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– <b>аналізує:</b> умови сюжетних задач, що містять відношення, які моделюються діями додавання й віднімання; умови сюжетних задач, що містять</li> </ul>	<p>Прості та складені сюжетні задачі на додавання та віднімання багатоцифрових чисел. Сюжетні задачі на знаходження частини, кількості частин і цілого.</p>



<p>відношення, які моделюються діями множення й ділення;</p> <p>– <i>моделює</i> умову задачі за допомогою схеми;</p> <p>– <i>розв’язує</i> задачі різними способами, спираючись на схему або на закони та властивості додавання й віднімання;</p> <p>– <i>складає</i> задачі за схемами.</p>	<p>Розв’язування задач за допомогою рівняння.</p> <p>Розв’язування задач різними способами.</p> <p>Складання задач за заданою схемою, числовим виразом, рівнянням.</p>
---	--

## V. Змістова лінія «Величини»

Очікувані результати навчання	Зміст навчального матеріалу
<p><b>Здобувач / здобувачка:</b></p> <p>– <i>знає</i> найуживаніші стандартні міри вимірювання: довжини (міліметр, сантиметр, дециметр, метр, кілометр); маси (грам, кілограм); об’єму (літр);</p> <p>– <i>визначає</i> довжини предметів за допомогою різних одиниць вимірювання;</p> <p>– <i>має уявлення</i> про вимірювання маси за допомогою терезів;</p> <p>– <i>подає</i> масу в різних одиницях вимірювання;</p> <p>– <i>має уявлення</i> про вимірювання об’єму;</p> <p>– <i>знає</i> співвідношення між стандартними одиницями довжини, маси;</p> <p>– <i>переходить</i> від одних одиниць вимірювання до інших;</p> <p>– <i>виконує</i> дії з іменованими числами;</p> <p>– <i>обчислює</i> периметр багатокутника, довжину ламаної.</p>	<p>Деякі стандартні міри вимірювання величин і відношення між ними: довжини (міліметри, сантиметри, дециметри, метри, кілометри); маси (грами, кілограми); об’єму (літри).</p>

### Додаткові теми

Залежність між значенням чисел у розрядах у позиційному запису двоцифрового числа та відношенням між основною і додатковою мірою.

Зображення двоцифрових не десяткових чисел у вигляді суми розрядних доданків. Порівнювання двоцифрових чисел за умови не десяткового відношення між мірами.

*Укладачі:*

Захарова Г.М., член правління Української асоціації «Розвивальне навчання», почесний директор Незалежного науково-методичного центру «Розвиваюче навчання»;

Жемчужкіна Г.В., науковий співробітник Незалежного науково-методичного центру «Розвиваюче навчання»;

Пінсон К.І., науковий співробітник Незалежного науково-методичного центру «Розвиваюче навчання», учасник проекту «Нова українська школа».

**ІНШІ ОСВІТНІ ГАЛУЗІ**  
**(за типовою освітньою програмою НУШ 2,**  
**розробленою під керівництвом Шияна Р.Б.)<sup>2</sup>**

**Мовно-літературна освітня галузь**  
**Іншомовна освіта (англійська, німецька, французька, іспанська**  
**та інші мови)**

**Пояснювальна записка**

**Метою** іншомовної освіти для загальної середньої освіти є формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей і задоволення різних життєвих потреб дитини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** іншомовної освіти у початковій школі є:

- здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених цією програмою;
- розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;
- здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;
- адекватно використовувати досвід, набутий під час вивчення рідної мови та інших навчальних предметів;
- використовувати в разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
- критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;
- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування;
- обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб;
- ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.

Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах опанування іноземної мови в контексті міжкультурної парадигми, що передбачає ознайомлення з культурою народу, чію мову вивчають учні. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації в межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. На кінець 2-го класу учні загальноосвітніх навчальних закладів досягають рівня Pre-A1. Ці рівні

---

<sup>2</sup> Типова освітня програма НУШ 2, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б. рекомендована МОНУ (Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 року № 1272)

характеризують результати навчальних досягнень в кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із «Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти».

Відповідно до мети іншомовної освіти та завдань у початковій школі, виокремлено такі **змістові лінії**: «Сприймання на слух», «Зорове сприймання», «Усна взаємодія», «Усне висловлювання», «Писемна взаємодія», «Писемне висловлювання», «Онлайн взаємодія».

Іншомовна комунікативна компетентність виявляється в безпосередньому та опосередкованому міжкультурному спілкуванні. Для формування комунікативної компетентності в умовах безпосереднього спілкування програма пропонує розгортати навчальну діяльність у межах змістових ліній **«Сприймання на слух»**, **«Усна взаємодія»**, **«Усне висловлювання»**. Змістова лінія **«Сприймання на слух»** передбачає залучення учнів до дій зі сприймання коротких простих запитань, тверджень, вказівок, інструкцій та реагування на них вербально і/або невербально. Змістова лінія **«Усна взаємодія»** спрямована на розвиток умінь розпізнавати знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті; ставити запитання та давати відповіді про себе та щоденні справи. Змістова лінія **«Усне висловлювання»** передбачає творення коротких фраз про себе, надавання базової персональної інформації (наприклад, ім'я, адреса, родина, національність).

Для становлення комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані в просторі та часі) запропоновано змістові лінії **«Зорове сприймання»** (читач – автор), **«Писемна взаємодія»**, **«Писемне висловлювання»**, **«Онлайн взаємодія»**. Усі перелічені змістові лінії забезпечують для учня здобуття досвіду опосередкованого спілкування та опанування низки комунікативних умінь, що дасть змогу учням розвивати комунікативну компетентність. Змістова лінія **«Зорове сприймання»** передбачає сприймання та розпізнавання знайомих слів у супроводі малюнків. У рамках змістової лінії **«Писемне висловлювання»** учні навчаються писати короткі фрази для надання базової інформації. Результатом опрацювання змістової лінії **«Онлайн взаємодія»** є оволодіння вміннями встановлювати базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання, та розміщувати прості твердження про себе у форматі онлайн.

## Результати навчання і пропонований зміст

### 1–2-й класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання (рівень Pre-A1)
1	2
<b>1. Змістова лінія «Сприймання на слух»</b>	
Розуміє короткі, прості запитання, твердження, прохання/вказівки та реагує на них вербально та/або невербально	<b>Учень / учениця:</b> - <i>реагує</i> на короткі, прості запитання, твердження, вказівки та інструкції, якщо вони вимовляються повільно й чітко, супроводжуються відеорядом (наочністю) чи жестами для полегшення сприймання та повторюються за необхідності [2 ІНО 1-1.1-1]; - <i>розпізнає</i> знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке [2

	ІНО 1-1.1-2]
Розпізнає знайомі слова і фрази під час сприймання усної інформації	<b>Учень / учениця:</b> - <i>розпізнає</i> числа, ціни, дати та дні тижня у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке [2 ІНО 1-1.2-1]
<b>2. Змістова лінія «Зорове сприймання»</b>	
Розпізнає знайомі слова з опорою на наочність	<b>Учень / учениця:</b> - <i>розпізнає</i> знайомі слова, що супроводжуються малюнками [2 ІНО 2-2.1-1]; - <i>сприймає</i> короткі, прості інструкції у знайомому контексті [2 ІНО 2-2.1-2]; - <i>здогадується</i> про значення слів, якщо вони супроводжуються малюнком або символом [2 ІНО 2-2.1-3]
<b>3. Змістова лінія «Усна взаємодія»</b>	
Запитує та повідомляє інформацію про себе та повсякденні справи, вживаючи короткі сталі вирази та використовуючи за потребою жести	<b>Учень / учениця:</b> - <i>запитує</i> інших та <i>відповідає</i> на запитання про себе та повсякденну діяльність [2 ІНО 3-3.1-1]; - <i>вітається</i> та <i>прощається</i> [2 ІНО 3-3.1-2]; - <i>уточнює</i> інформацію [2 ІНО 3-3.1-3]
<b>4. Змістова лінія «Усне висловлювання»</b>	
Описує себе та свій стан короткими фразами	<b>Учень / учениця:</b> - <i>описує</i> себе та власний досвід, вживаючи прості слова та формульні вирази [2 ІНО 4-3.2-1]; - <i>виражає</i> свої почуття та думки, вживаючи прості слова та супроводжуючи їх невербально [2 ІНО 4-3.2-2]
<b>5. Змістова лінія «Писемна взаємодія»</b>	
Надає найпростішу інформацію про себе у письмовій формі (записка, анкета)	<b>Учень / учениця:</b> - <i>надає</i> елементарну інформацію в анкеті, використовуючи прості фрази, з опорою на наочність, модель [2 ІНО 5-3.3-1]; - <i>використовує</i> найпростіші формули ввічливості (вітання, подяка, прощання) у записці [2 ІНО 5-3.3-2]
<b>6. Змістова лінія «Писемне висловлювання»</b>	
Пише короткими фразами про себе	<b>Учень / учениця:</b> - <i>пише</i> про себе простими фразами з опорою на наочність, модель [2 ІНО 6-3.4-1]; - <i>записує</i> прості слова, які відображають його / її емоційний стан (сум, радість) та вподобання [2 ІНО 6-3.4-2]
<b>7. Змістова лінія «Онлайн взаємодія»</b>	
Пише короткі фрази в режимі реального часу у разі потреби з використанням словника	<b>Учень / учениця:</b> - <i>встановлює</i> базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання [2 ІНО 7- 3.5-1]; - <i>розміщує</i> прості онлайн вітання, вживаючи елементарні сталі вирази [2 ІНО 7-3.5-2]; - <i>розміщує</i> онлайн прості короткі твердження про себе, якщо їх можна обрати з меню та / або скористатись онлайн перекладачем [2 ІНО 7-3.5-3]
<b>Пропонований зміст</b>	
<b>Тематика ситуативного спілкування та лексичний діапазон:</b> Я, моя родина і друзі (члени родини, числа до 20, вік молодших членів родини і друзів,	

щоденні справи).

Дозвілля (кольори, іграшки, дії, дні тижня, прогулянка, захоплення). Природа (домашні улюбленці, пори року, дикі та свійські тварини).

Свята і традиції в Україні та у країні виучуваної мови (назви свят, вітання, день народження, час (години), святкове меню).

Людина (частини тіла, предмети одягу).

Харчування (просте меню, фрукти, овочі, напої, ціна).

Школа (шкільне приладдя, шкільні меблі, моя класна кімната).

**Мовленнєві функції:**

привітатися, попроситися, попросити вибачення, подякувати, представити себе / когось, називати / описувати когось / щось, ставити запитання і відповідати на них, розуміти та виконувати прості вказівки / інструкції / команди, розуміти прості інформаційні знаки, вітати зі святом, виражати настрій.

**Мовний інвентар** (лексика і граматики) є орієнтовним. Його добір здійснюється відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому його не структуровано в окремі лексичні або граматичні теми, а запропоновано вивчати в контексті тематики ситуативного спілкування. Вивчення граматичного матеріалу відбувається здебільшого на рівні лексичних одиниць: учні засвоюють окремі граматичні явища в мовленнєвих зразках без пояснення морфологічних та синтаксичних зв'язків між частинами мови або структурними одиницями, що входять до цього зразка

## Природничча освітня галузь

### Пояснювальна записка

**Метою** природничої освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування наукового мислення та культури дослідження; розвиток системних уявлень про цілісність та розмаїття природи, утвердження принципів сталого розвитку, ефективної, безпечної і природоохоронної поведінки в довкіллі.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** природничої освітньої галузі у початковій школі є:

- виховання любові та шанобливого ставлення до природи рідного краю, України, планети Земля;
- формування екологічно й етично обґрунтованої поведінки у природі, залучення до участі у природоохоронних акціях;
- розвиток зацікавлення до пізнання природи, оволодіння способами навчально-пізнавальної діяльності, елементарними дослідницькими вміннями (через експерименти, спостереження);
- поступове формування уявлень про природничо-наукову картину світу через поглиблення початкових знань про природні об'єкти і явища, взаємозв'язки в системі «нежива природа – жива природа», про залежність людини від стану навколишнього середовища та її вплив на нього.

Відповідно до зазначених мети і завдань, виокремлено такі **змістові лінії**: «Я пізнаю природу», «Я у природі», «Я у рукотворному світі».

Змістова лінія **«Я пізнаю природу»** спрямована на формування дослідницьких умінь школярів через підтримку допитливості та інтересу до спостережень, експериментів та моделювання для пошуку відповідей на запитання про навколишній світ.

Змістова лінія **«Я у природі»** передбачає розвиток уявлень молодших школярів про об'єкти та явища природи, встановлення зв'язків між неживою і

живою природою, формування бережливого ставлення до природи; вироблення навичок екологічно доцільної поведінки в довкіллі.

Змістова лінія «*Я в рукотворному світі*» спрямована на формування загальних уявлень про світ, створений людиною, понять про взаємозв'язки людини і природи, слугує джерелом натхнення для пошуку та втілення дитячих винахідницьких ідей та проектів.

Провідна роль у вивченні природничої освітньої галузі належить дослідженням (спостереженням, експериментам), екскурсіям, природоохоронній та проектній діяльності школярів.

## Результати навчання і пропонований зміст

### 1–2-й класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1	2
<b>1. Змістова лінія «Я пізнаю природу»</b>	
Обирає у найближчому оточенні те, що цікаво дослідити	<b>Учень / учениця:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>вирішує</i>, що він / вона хотів / хотіла б дослідити [2 ПРО 1-1.1-1];</li> <li>- <i>визначає</i>, які органи чуття знадобляться для обраного дослідження [2 ПРО 1-1.1-2];</li> <li>- <i>пояснює</i> різницю між спостереженням за природою і «спогляданням» природи [2 ПРО 1-1.1-3]</li> </ul>
Обирає та пояснює дії для дослідження об'єктів природи; визначає можливі результати спостережень/досліджень	<b>Учень / учениця:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>пояснює</i>, навіщо він / вона виконує певні дії, спостерігаючи за природними об'єктами / явищами або експериментуючи з ними [2 ПРО 1-1.2-1];</li> <li>- <i>передбачає</i>, якого результату досліджень він / вона очікує [2 ПРО 1-1.2-2];</li> <li>- <i>висловлює здогад</i> про ймовірний результат [2 ПРО 1-1.2-3]</li> </ul>
Пропонує/обирає послідовність кроків під час спостереження/ експерименту	<b>Учень / учениця:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>описує</i> послідовність дій в експерименті / спостереженні [2 ПРО 1-1.3-1];</li> <li>- <i>добирає</i> найпростіші матеріали та прилади, які можна застосувати [2 ПРО 1-1.3-2]</li> </ul>
Досліджує обрані природні явища та об'єкти, використовуючи надані прилади, моделі	<b>Учень / учениця:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>проводить</i> (самостійно або в групі) прості спостереження / досліди [2 ПРО 1-1.4-1];</li> <li>- <i>застосовує</i> за потреби найпростіші матеріали та прилади, зокрема лінійку, лупу, терези, термометр [2 ПРО 1-1.4-2]</li> </ul>
Описує, що нового дізнався, спостерігаючи та експериментуючи	<b>Учень / учениця:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>описує</i> етапи розвитку рослин [2 ПРО 1-1.5-1];</li> <li>- <i>описує</i>, як вода перетворюється на пару або лід / сніг, як тоне лід / сніг, утворюється роса / іній / туман / дощ / паморозь [2 ПРО 1-1.5-2];</li> <li>- <i>описує</i> зміни, що відбуваються з повітрям (розширення під час нагрівання і стискання під час охолодження) [2 ПРО 1-1.5-3];</li> <li>- <i>розрізняє</i> складники ґрунту (пісок, глина,</li> </ul>

	<p>каміння тощо) [2 ПРО 1-1.5-4];</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>розрізняє</i> звуки за джерелом, гучністю [2 ПРО 1-1.5-5];</li> <li>- <i>розрізняє</i> музикальні звуки, звуки мовлення і шуми [2 ПРО 1-1.5-6];</li> <li>- <i>пояснює</i>, що люди сприймають звуки по-різному [2 ПРО 1-1.5-7];</li> <li>- <i>описує</i>, як виникають «сонячні зайчики» [2 ПРО 1-1.5-8];</li> <li>- <i>пояснює</i>, чому утворюється тінь [2 ПРО 1-1.5-9];</li> <li>- <i>розрізняє</i> об'єкти, які випромінюють світло, прозорі та непрозорі об'єкти [2 ПРО 1-1.5-10];</li> <li>- <i>пояснює</i>, що люди бачать світ по-різному [2 ПРО 1-1.5-11]</li> </ul>
Описує та пояснює те, про що дізнався; радіючи пізнанню нового, розуміє, що помилки є невід'ємною частиною пізнання	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>розповідає</i> про власні емоції, які виникають під час спостереження та експериментування [2 ПРО 1-1.6-1];</li> <li>- <i>пояснює</i>, що помилки можуть допомогти у дослідженні [2 ПРО 1-1.6-2]</li> </ul>
Знаходить інформацію про природу	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>використовує</i> інформацію з відомих та запропонованих іншими джерел (книги, фільми тощо) [2 ПРО 1-2.1-1];</li> <li>- <i>запитує</i>, щоб довідатися більше про природу [2 ПРО 1-2.1-2];</li> <li>- <i>визначає</i>, якої інформації не вистачає для дослідження [2 ПРО 1-2.1-3];</li> <li>- <i>вказує</i> на інформацію, яку не розуміє [2 ПРО 1-2.1-4]</li> </ul>
Зображує інформацію про навколишній світ у вигляді малюнка, таблиці	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>фіксує</i> здобуту інформацію / дані словами, малюнками, символами, за допомогою цифрових аудіо-, відео-, фотопристроїв [2 ПРО 1-2.2-1];</li> <li>- <i>записує</i> результати дослідів (наприклад, у таблицю) [2 ПРО 1-2.2-2]</li> </ul>
Розрізняє проблеми в навколишньому світі, пов'язані з діяльністю людини	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>співвідносить</i> об'єкти та явища живої і неживої природи з їхніми зображеннями / описами і навпаки [2 ПРО 1-4.1-1];</li> <li>- <i>вирізняє</i> істотну інформацію про природу [2 ПРО 1-4.1-2]</li> </ul>
Розуміє проблему в навколишньому світі; розмірковує, що відомо про цю проблему, як її розв'язати	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- на основі власного досвіду <i>знаходить</i> підтвердження правдивості відомостей про природу, висловлює свою думку про це [2 ПРО 1-4.2-1];</li> <li>- <i>розрізняє</i> фантастичне уявлення про об'єкти природи і факти про них на основі доступних джерел [2 ПРО 1-4.2-2];</li> <li>- <i>запитує</i> в дорослих про правдивість здобутої інформації [2 ПРО 1-4.2-3]</li> </ul>
Знаходить спільні і відмінні ознаки об'єктів; групує об'єкти навколишнього світу за однією або	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>розпізнає</i> об'єкти довкілля (за кольором,</li> </ul>



<p>кількома ознаками</p>	<p>смаком, формою, звуком тощо) [2 ПРО 1-4.3-1];  - розрізняє живі і неживі природні об'єкти [2 ПРО 1-4.3-2];  - розрізняє дикорослі й культурні рослини [2 ПРО 1-4.3-3];  - розрізняє дерева, кущі, трав'янисті рослини [2 ПРО 1-4.3-4];  - порівнює листяні і хвойні, вічнозелені і листопадні рослини [2 ПРО 1-4.3-5];  - розпізнає за деякими ознаками комах, павуків, раків, риб, жаб, птахів і звірів [2 ПРО 1-4.3-6];  - порівнює свійських і диких тварин [2 ПРО 1-4.3-7];  - спостерігає за перелітними і осілими птахами своєї місцевості й описує їхню поведінку [2 ПРО 1-4.3-8];  - досліджує свій організм [2 ПРО 1-4.3-9]</p>
<p><b>Пропонований зміст</b></p>	
<p>Природа навколо мене. Жива й нежива природа. Як людина пізнає світ.  Органи чуття, за допомогою яких людина пізнає навколишній світ.  Об'єкти живої і неживої природи та їхні ознаки (величина, колір, форма, смак тощо). Спостереження та експеримент як основні методи дослідження.</p>	
<p>Здогад (гіпотеза).  Прилади, які допомагають досліджувати природу.  Дотримання правил безпеки під час проведення спостережень та дослідів. Сонце – джерело світла і тепла.  Спостереження за сезонними змінами у природі. Спостереження за утворенням тіні від предметів.  Спостереження за рослинами і тваринами в різні пори року.  Повітря та його властивості. Вимірювання температури повітря. Вода та її властивості. Вимірювання температури води.  Ґрунт.  Дослідження складу ґрунту. Значення ґрунту та його охорона. Різноманітність рослин.  Будова рослин (корінь, квітка, стебло, листки, плоди). Плоди і насіння.  Добування олії з насіння соняшника. Спостереження за етапами розвитку рослин.  Догляд за кімнатними рослинами. Умови вирощування рослин. Охорона рослин.  Тварини дикі і свійські. Спостереження за тваринами (комахами, павуками, рибами, жабами, птахами, звірами).  Охорона природи. Червона книга України. Заповідники</p>	
<p><b>2. Змістова лінія «Я у природі»</b></p>	
<p><b>1</b></p>	<p><b>2</b></p>
<p>Виявляє та описує очевидні зв'язки у природі; пояснює, чому потрібно їх враховувати у життєдіяльності людини</p>	<p><b>Учень / учениця:</b>  - визначає та описує місце свого проживання [2 ПРО 2-3.1-1];  - описує Україну, її найважливіші географічні об'єкти, показує розташування України на карті [2 ПРО 2-3.1-2];  - описує об'єкти природи своєї місцевості за певними ознаками [2 ПРО 2-3.1-3];  - спостерігає за добовими та сезонними змінами у природі [2 ПРО 2-3.1-4];  - називає пори року та відповідні їм місяці; тривалість доби і року [2 ПРО 2-3.1-5];  - описує поведінку тварин у різні пори року [2 ПРО 2-3.1-6];  - описує життєвий цикл рослин у різні пори року [2 ПРО 2-3.1-7];  - установлює взаємозв'язок між порою року і погодою [2 ПРО 2-3.1-8];  - розуміє прогноз погоди на радіо і телебаченні, дослухається до цих прогнозів (наприклад,</p>

	<p>одягається відповідно до них) [2 ПРО 2-3.1-9];</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>описує</i> вплив Сонця на сезонні явища в природі, <i>пояснює</i></li> </ul> <p>причини змін пір року [2 ПРО 2-3.1-10];</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- розповідає про форму Землі [2 ПРО 2-3.1-11];</li> <li>- <i>пояснює</i> значення сонячного світла для живих організмів [2 ПРО 2-3.1-12];</li> <li>- <i>розповідає</i> про можливі загрози з боку тварин (небезпечні і хворі тварини), рослин (отруйні частини рослин) та грибів (отруйні гриби), <i>пояснює</i>, як діяти в разі загрози [2 ПРО 2-3.1- 13]</li> </ul>
Дбає про чистоту навколишнього світу, доглядає за рослинами і тваринами	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>дотримується</i> правил поведінки в докільлі і <i>пояснює</i> ці правила іншим [2 ПРО 2-3.2-1];</li> <li>- <i>вищує</i> рослини вдома, у школі [2 ПРО 2-3.2-2];</li> <li>- <i>доглядає</i> за домашніми тваринами, <i>підкується</i> про диких тварин [2 ПРО 2-3.2-3];</li> <li>- <i>не завдає шкоди</i> тваринам і рослинам під час дослідів та експериментів [2 ПРО 2-3.2-4];</li> <li>- <i>не смітить</i>, <i>пояснює</i> про негативні наслідки викидання сміття у лісах, парках, забруднення водойм [2 ПРО 2-3.2-5];</li> <li>- <i>сортує</i> сміття (папір, пластик, скло, метал) [2 ПРО 2-3.2-6];</li> <li>- <i>розповідає</i> про тривалість розпаду поліетилену, пластику і <i>зменшує</i> споживання цих матеріалів у своєму побуті [2 ПРО 2- 3.2-7];</li> <li>- <i>пояснює</i> загрозу для довкілля дій людини (випалювання стерні, спалювання сміття, забруднення повітря та води) [2 ПРО 2-3.2-8]</li> </ul>
Пояснює необхідність збереження природних ресурсів і намагається це робити	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>пояснює</i>, чому і як потрібно ощадно використовувати природні ресурси – воду, тепло, електроенергію [2 ПРО 2-3.4- 1];</li> <li>- <i>пояснює</i>, як бережливе ставлення до їжі, одягу, книжок, предметів побуту зберігає природу [2 ПРО 2-3.4-2]</li> </ul>
<b>Пропонований зміст</b>	
<p>Україна – моя країна.  Рідний край. Природа рідного краю. Моє місто (село). Моя адреса.  Сонце та його значення для життя на Землі. Повітря. Значення повітря для живої природи. Вода. Значення води у природі та житті людини. Водойми рідного краю.  Ґрунт. Значення ґрунту для живої природи. Рослини і тварини рідного краю.  Поняття про форму Землі. Глобус – модель Землі. Обертання Землі навколо власної осі та Сонця.  Рік. Доба. Вплив Сонця на сезонні явища в природі. Пори року та їхні ознаки.  Погода та її елементи.  Особливості життя рослин і тварин у різні пори року. Людина. Взаємозв'язок людини і природи.  Правила безпечної поведінки в докільлі.  Взаємозв'язки в природі. Рослини і тварини рідного краю, які потребують особливої охорони.  Охорона природи</p>	
<b>3. Змістова лінія «Я в рукотворному світі»</b>	
<b>1</b>	<b>2</b>
Наводить приклади використання винаходів людства в побуті	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>розпізнає</i> природні та рукотворні (штучні) об'єкти [2 ПРО 3-3.3-1];</li> <li>- <i>порівнює</i> рукотворні (штучні) об'єкти за певними властивостями [2 ПРО 3-3.3-2];</li> <li>- <i>розрізняє</i> природне і створене людиною</li> </ul>

	<p>довкілля [2 ПРО 3-3.3-3];</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>пояснює</i>, як використовувати штучні матеріали (пластмасу, гуму, скло, метал, папір) на основі їхніх властивостей [2 ПРО 3-3.3-4];</li> <li>- <i>описує</i>, з чого виготовляють папір, скло тощо [2 ПРО 3- 3.3-5];</li> <li>- <i>пояснює</i> вплив штучних матеріалів та рукотворних об'єктів на довкілля [2 ПРО 3-3.3-6];</li> <li>- <i>наводить</i> приклади того, як рукотворні (штучні) об'єкти (серед них і механізми) допомагають людині [2 ПРО 3-3.3- 7];</li> <li><i>описує</i> деякі найважливіші винаходи людства [2 ПРО 3- 3.3-8]</li> </ul>
	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>розпізнає</i> природні та рукотворні (штучні) об'єкти [2 ПРО 3-3.3-1];</li> <li>- <i>порівнює</i> рукотворні (штучні) об'єкти за певними властивостями [2 ПРО 3-3.3-2];</li> <li>- <i>розрізняє</i> природне і створене людиною довкілля [2 ПРО 3-3.3-3];</li> <li>- <i>пояснює</i>, як використовувати штучні матеріали (пластмасу, гуму, скло, метал, папір) на основі їхніх властивостей [2 ПРО 3-3.3-4];</li> <li>- <i>описує</i>, з чого виготовляють папір, скло тощо [2 ПРО 3- 3.3-5];</li> <li>- <i>пояснює</i> вплив штучних матеріалів та рукотворних об'єктів на довкілля [2 ПРО 3-3.3-6];</li> <li>- <i>наводить</i> приклади того, як рукотворні (штучні) об'єкти (серед них і механізми) допомагають людині [2 ПРО 3-3.3- 7];</li> <li>- <i>описує</i> деякі найважливіші винаходи людства [2 ПРО 3- 3.3-8]</li> </ul>
Пропонує різні способи використання об'єктів навколишнього світу	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>пропонує</i> способи повторного використання рукотворних об'єктів [2 ПРО 3-4.4-1]</li> </ul>
<b>Пропонований зміст</b>	
<p>Людина і довкілля.          Природні, штучні та рукотворні об'єкти, їхнє значення для людини. Рукотворні тіла та матеріали, їхні властивості.          Використання природних і штучних матеріалів у побуті. Винаходи людства та їхній вплив на життєдіяльність людини. Вплив людини на довкілля. Охорона природи.</p>	

## Технологічна освітня галузь

### Пояснювальна записка

**Метою** технологічної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до зміни навколишнього світу засобами сучасних технологій без шкоди для середовища, до використання технологій для власної самореалізації, культурного й національного самовияву.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** технологічної освітньої галузі у початковій школі є:

- залучення учнів до різних видів діяльності, формування вмінь для створення виробу від творчого задуму до його втілення в готовий результат;

- формування в учнів культури праці та побуту, навичок раціонального ведення домашнього господарства, задоволення власних потреб та потреб інших, відповідальності за результати власної діяльності;
- формування вміння ефективно використовувати природні матеріали з турботою про навколишнє середовище;
- створення умов для практичного і творчого застосування традицій і сучасних ремесел.

Зміст технологічної освітньої галузі в початкових класах структурується за такими **змістовими лініями**: «Технічна творчість і техніка», «Світ технологій», «Світ ремесел», «Побут».

Змістові лінії, які систематизують очікувані результати навчання, спрямовані на формування ключових компетентностей учнів.

Змістова лінія **«Технічна творчість і техніка»** спрямована на залучення учнів до творчої діяльності у процесі конструювання та моделювання під час самостійної або колективної роботи з конструктором. Процес конструювання з готових деталей (моделей) конструктора має на меті сприяти розвитку просторової уяви й елементів творчого та технічного мислення учнів, через читання і зіставлення малюнків, графічних зображень, за якими учні складатимуть конструкції. Учні виконуватимуть макетування об'ємних моделей транспортних засобів, будинків, веж, роботів тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до деталей конструкторів, відповідних графічних зображень схем для конструювання простих моделей; матеріалів для виготовлення та оздоблення виробу

Змістова лінія **«Світ технологій»** має на меті формувати в учнів здатність планувати власну діяльність у процесі вивчення конструкційних матеріалів – від розпізнавання їх на дотик до аргументованого добору для створення виробу, виконувати найпростіші способи їх обробки. Важливою умовою засвоєння цієї лінії є формування в учнів здатності розуміти і дотримуватися послідовності у виготовленні виробів, аргументувати обрану послідовність у роботі. У процесі роботи з матеріалами провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування стрічок тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до матеріалів, технологічних карток (схем), необхідних для виготовлення виробу, інструментів та пристосувань, довідникових посібників (книжки з ілюстраціями до творів, набори малюнків до мультфільмів тощо). Організація екскурсій на виробничі об'єднання, перегляд та обговорення відеофільмів про виробництво. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюється повторне та економне використання матеріалів.

Змістова лінія **«Світ ремесел»** має на меті формувати в учнів ставлення до творів декоративно-ужиткового мистецтва та ремесел як культурної спадщини українського народу, а також вміння створювати та оздоблювати прості вироби за зразком чи власним задумом, із застосуванням традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва. У процесі роботи провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування, різьблення, ліплення тощо. Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до виробів, виготовлених традиційними та сучасними ремеслами; матеріалів, інструментів та пристосувань, каталогів, фотографій тощо. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у

яких висвітлюються технології традиційних та сучасних ремесел. Відвідування (реально чи віртуально) майстерень народних умільців, музеїв декоративно-ужиткового мистецтва.

Змістова лінія «Побут» має на меті формувати практичні навички організації власної життєдіяльності, розв'язувати практичні завдання у власному побуті, планувати та реалізовувати найпростіші трудові дії (ремонт іграшок, книжок, догляд за рослинами, домашніми тваринами; приготування страв за рецептами; догляд за одягом та взуттям).

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до матеріалів, інструментів та пристосувань; об'єктів (іграшок, книжок тощо). Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються найпростіші дії щодо самостійності в побуті.

Технологічна освітня галузь базується на практичній діяльності учнів. На кожному занятті передбачено виконання практичної роботи. Об'єкти праці для виготовлення учитель/ учителька добирає, спираючись на побажання учнів.

## Результати навчання і пропонований зміст 1–2-й класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1	2
<b>1. Змістова лінія «Технічна творчість та техніка»</b>	
За допомогою дорослих або самостійно добирає конструкційні матеріали та технології для виготовлення виробу	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- розпізнає конструкційні матеріали візуально та на дотик [2 ТЕО 1-1.3-1];</li> <li>- добирає конструкційні матеріали для виготовлення виробу з готових елементів (використання металевих, дерев'яних чи пластмасових конструкторів; готових елементів з паперу, пластику, деревини, пінопласту та інших для макетування) [2 ТЕО 1-1.3-2];</li> <li>- добирає конструкційні матеріали відповідно до їх властивостей для виготовлення виробу: папір, пластилін, полімерна глина чи солоне тісто, тканина, нитки; неткані, природні та інші матеріали [2 ТЕО 1-1.3-3];</li> <li>- розрізняє види паперу, картону, ниток та визначає сфери їх застосування [2 ТЕО 1-1.3-4]</li> </ul>
За допомогою дорослих або самостійно планує власну діяльність з виготовлення виробу, прогнозує кінцевий результат	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- прогнозує, яким має бути виріб [2 ТЕО 1-1.1-1];</li> <li>- планує послідовність технологічних операцій з допомогою дорослих (використання технологічних карт) [2 ТЕО 1-1.1-2]</li> </ul>
Моделює, конструює та виготовляє виріб з готових елементів за допомогою дорослих; виготовляє та оздоблює виріб за допомогою дорослих	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- моделює та конструює виріб з деталей конструктора, користуючись графічним зображенням схем, за власним задумом самостійно чи з допомогою дорослих [2 ТЕО 1-1.4-1];</li> <li>- задумує конструкцію виробу та конструює його з елементів конструкторів або інших готових елементів (коробки, банки, пластикові пляшки тощо) [2 ТЕО 1-1.4-2];</li> <li>- створює задані форми (на підставі лише обрису силуету) з використанням Танграму [2 ТЕО 1-1.4-3];</li> <li>- створює виріб за зразком (шаблоном) та власним задумом самостійно чи із допомогою дорослих із використанням паперу, картону, ниток, нетканних чи природних матеріалів (предметні та сюжетні аплікації з</li> </ul>

	<p>природного матеріалу, нескладні сюжетні композиції, вироби в техніці орігамі, макети виробів із штучних матеріалів та картону, вироби об'ємної форми з паперу) [2 ТЕО 1-1.4-4];</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>демонструє</i> вміння різати нитки, папір, картон ножицями по прямій, кривій та ламаній лінії за запропонованим зразком (шаблоном) [2 ТЕО 1-1.4-5];</li> <li>- <i>розміщує</i> елементи виробу на площині [2 ТЕО 1-1.4-6];</li> <li>- <i>розкриває</i> послідовність дій та <i>дотримується</i> її під час виготовлення виробів із природних матеріалів, під час виготовлення та оздоблення об'ємних виробів, самостійно або з допомогою дорослих [2 ТЕО 1-1.4-7];</li> <li>- <i>аргументує</i> послідовність та доцільність виготовленого виробу [2 ТЕО 1-1.4-8];</li> <li>- <i>оздоблює</i> виріб за зразком та власним задумом бісером, лелітками, тасьмою, стрічками та іншими матеріалами [2 ТЕО 1-1.4-9]</li> </ul>
Виконує прості технологічні операції	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>виконує</i> знайомі <i>технологічні операції</i> з конструкційними матеріалами з допомогою дорослих та самостійно (склеювання, складання, зв'язування тощо) [2 ТЕО 1-2.1-1];</li> <li>- <i>пояснює</i> вибір моделі, яку він / вона сконструював / -ла, спираючись на запитання дорослих [2 ТЕО 1-2.2-2]</li> </ul>
<b>Пропонований зміст</b>	
<p>Матеріали, інструменти та пристосування, необхідні для роботи.  Добір конструкційних матеріалів, інструментів та пристосувань для виготовлення виробу.  Планування виготовлення виробу.  Моделювання, конструювання та виготовлення виробів із готових елементів деталей конструктора за графічним зображенням, схемою та за власним задумом.  Танграм.  Розміщення елементів виробу на площині, з'єднання елементів у виріб. Технологічна послідовність у виготовленні виробів за зразком та власним задумом.</p>	
<p>Послідовність дій під час виготовлення паперових об'ємних фігур.  Макетування. Виготовлення й оздоблення об'ємних виробів. Виготовлення об'ємних форм із паперу.  Послідовність дій під час виготовлення виробів технікою «Орігамі». Картон та пінопласт як штучний матеріал для макетування.  Використання у роботі пластиліну, полімерної глини чи соленого тіста (плоскі та об'ємні форми); тканини, ниток, нетканих матеріалів (пласка та об'ємна аплікація на основі простих симетричних та асиметричних форм), природних матеріалів та інших матеріалів (пласкі та об'ємні вироби).  Оздоблення виробів за власним задумом бісером, лелітками, тасьмою, стрічками тощо. Організація робочого місця на уроці.  Загальні правила безпеки на уроках технологій.  Пропоновані об'єкти праці: об'ємні моделі транспортних засобів, будинків, веж, роботів тощо; вироби, виготовлені технікою «Орігамі»; сюжетні та предметні аплікації з паперу, тканини, ниток, нетканих матеріалів, пластиліну, природних матеріалів; листівки, закладки; об'ємні статичні моделі (фігури) з пластиліну, полімерної глини чи соленого тіста; ялинкові прикраси об'ємної форми з паперу, тканини, ниток, нетканих та інших матеріалів.</p>	
<b>2. Змістова лінія «Світ технологій»</b>	
<b>1</b>	<b>2</b>
<p>Читає та аналізує графічні зображення за допомогою дорослих та використовує їх у процесі роботи</p>	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>аналізує</i> зображення схем технологічної послідовності за допомогою дорослих та дотримується їх у процесі роботи (використання технологічних карт, графічних зображень, малюнків) [2 ТЕО 2-1.2-1];</li> <li>- <i>розмічає</i> прямі лінії на папері і картоні [2 ТЕО 2-1.2-2];</li> <li>- самостійно чи з допомогою дорослих <i>креслить</i> розгортки прямокутної форми [2 ТЕО 2-1.2-3]</li> </ul>
<p>Дотримується безпечних прийомів праці під час</p>	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>дотримується</i> безпечних прийомів праці під час використання</li> </ul>

використання інструментів та пристосувань	інструментів та пристосувань (використання клею, ножиць, шпильок, гачків тощо) [2 ТЕО 2-4.3-1]; - <i>організовує</i> безпечне робоче місце з допомогою дорослих [2 ТЕО 2-4.3-2]
Під час виготовлення виробів намагається ощадно використовувати матеріали; за допомогою дорослих готує залишки до вторинної обробки	<b>Учень / учениця:</b> - <i>бере до уваги</i> необхідність економного використання конструкційних матеріалів [2 ТЕО 2-3.2-1]; - самостійно чи під керівництвом дорослих <i>створює виріб</i> , повторно використовуючи матеріали (вироби з пластику, паперу, тканини, фольги та інше) [2 ТЕО 2-3.2-2]; - <i>аргументує</i> доцільність вторинного використання матеріалів та використовує їх для виготовлення виробів самостійно чи із допомогою дорослих [2 ТЕО 2-3.2-3]
Оцінює та представляє результати власної або колективної діяльності за допомогою дорослих	<b>Учень / учениця:</b> - самостійно чи з допомогою дорослих <i>демонструє</i> результати власної діяльності [2 ТЕО 2-1.5-1]; - <i>описує</i> , спираючись на запитання дорослих, чого хотів / -ла досягти [2 ТЕО 2-1.5-2]
<b>Пропонований зміст</b>	
<p>Елементи графічної грамоти. Лінії. Правила розмічання ліній на папері і картоні. Розгортки прямокутної форми. Виготовлення розгорток прямокутної форми. Використання зображення схем для послідовного виготовлення виробу з допомогою дорослих та самостійно. Властивості конструкційних матеріалів (види паперу, картону, ниток). Виготовлення об'ємних виробів з елементами вторинних матеріалів. Безпечні прийоми праці під час застосування інструментів та пристосувань. Економне використання матеріалів. Презентація власної (колективної) діяльності із допомогою дорослих. Пропоновані об'єкти праці: сюжетні та предметні аплікації з паперу, пластиліну, природних та штучних матеріалів; об'ємні статичні моделі (фігури) з пластиліну, полімерної глини чи соленого тіста; об'ємні макети виробів із штучних матеріалів; моделювання та створення виробу із використанням вторинних матеріалів; виготовлення розгорток прямокутної форми з паперу чи картону.</p>	
<b>3. Змістова лінія «Світ ремесел»</b>	
<b>1</b>	<b>2</b>
Спостерігає за процесом виготовлення виробу народними майстрами	<b>Учень / учениця:</b> - <i>зіставляє та розрізняє</i> вироби, виготовлені традиційними та сучасними ремеслами (гончарство, ткацтво, витинанка, різьблення та інше) [2 ТЕО 3-2.2-1]; - <i>пояснює</i> важливість відродження та збереження традиційних ремесел [2 ТЕО 3-2.2-2]
Спостерігає за процесом виготовлення виробу народними майстрами; створює виріб за допомогою дорослих або самостійно згідно із зразком чи власним задумом, застосовуючи технології традиційних та сучасних ремесел	<b>Учень / учениця:</b> - <i>виготовляє та оздоблює</i> виріб із допомогою дорослих чи самостійно, застосовуючи елементи традиційних та сучасних ремесел (використання різних технік для виготовлення та оздоблення виробів: витинанка, вишивка та інше) [2 ТЕО 3-2.1-3 / 2 ТЕО 3-2.2-3]
<b>Пропонований зміст</b>	
<p>Створення та оздоблення простих виробів із допомогою дорослих чи самостійно за зразком та власним задумом, із застосуванням традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва. Техніка «Витинанка». Розрізнення витинанки з-поміж інших виробів декоративно-ужиткового мистецтва. Послідовність дій під час виготовлення витинанки за шаблоном чи власним задумом. Пропоновані об'єкти праці:</p>	

вироби з елементами витинанки, вироби з глини, ниток, тканини тощо	
<b>4. Змістова лінія «Побут»</b>	
<b>1</b>	<b>2</b>
Виконує практичні завдання в побуті; організовує робоче місце за допомогою дорослих	<b>Учень / учениця:</b> - виконує найпростіші дії щодо самостійності у побуті (упорядкування особистих речей) [2 ТЕО 4-4.2-1]; - спільно з дорослими <i>організовує</i> та прибирає робоче місце відповідно до власних потреб та визначених завдань (організація особистого побуту) [2 ТЕО 4-4.2-2]
За допомогою дорослих планує дії та виконує їх у власному побуті	<b>Учень / учениця:</b> - разом із дорослими <i>планує та реалізовує</i> найпростіші трудові дії (ремонтує іграшки, книжки, доглядає за рослинами і тваринами, готує страви за рецептами, доглядає за одягом та взуттям) [2 ТЕО 4- 4.1-1]; - дотримується правил поведінки за столом, користується столовим посудом за призначенням [2 ТЕО 4-4.1-2]; - <i>володіє початковими навичками</i> сервірування столу [2 ТЕО 4-4.1-3]
За допомогою дорослих розраховує орієнтовні витрати та кількість матеріалів для виготовлення виробу	<b>Учень / учениця:</b> - спільно з дорослими <i>розраховує</i> приблизну кількість необхідних матеріалів для виконання простого завдання [2 ТЕО 4-3.1-1]; - самостійно <i>робить припущення</i> про потрібну кількість матеріалів для виконання простого завдання [2 ТЕО 4-3.1-2]
<b>Пропонований зміст</b>	
<p>Організація власної життєдіяльності.</p> <p>Розв'язування практичних завдань у власному побуті. Культура харчування.</p> <p>Правила поведінки за столом. Столовий посуд різного призначення. Сервірування столу.</p> <p>Організація робочого місця відповідно до визначених потреб і завдань.</p> <p>Планування та реалізація найпростіших трудових дій (ремонт іграшок, книжок, догляд за рослинами, домашніми тваринами; приготування страв за рецептами; догляд за одягом та взуттям).</p> <p>Розрахунок матеріалів та витрат для виконання простого завдання.</p> <p>Пропоновані об'єкти праці: сервірування столу; прості страви: бутерброди / канапки, чай тощо; простий ремонт книжок, іграшок; догляд за рослинами і тваринами; догляд за одягом та взуттям тощо</p>	

## Інформатична освітня галузь

### Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

**Метою** інформатичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до вирішення проблем із використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту; безпечна та відповідальна діяльність в інформаційному суспільстві.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** інформатичної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування відповідальної позиції цифрового громадянина, навичок безпечного й етичного користування цифровими пристроями та мережами;
- формування початкових умінь розрізняти інформацію різних видів та працювати з нею за допомогою цифрових пристроїв чи без них;
- формування початкових умінь визначати, знаходити та зберігати інформацію, необхідну для розв'язання життєвих проблем (навчання, гри тощо), за



допомогою цифрових пристроїв, мереж та без них, самостійно та під час групової взаємодії; розрізняти правдиву і неправдиву інформацію різних видів;

- налагодження комунікації за допомогою цифрових пристроїв та мереж для спільної творчості, співпраці, навчання, гри;

- формування початкових умінь створювати електронні тексти (зображення, відео, звуки, програми тощо) за допомогою цифрових пристроїв;

- формування вмінь презентувати себе, власну творчість, ідеї, створені продукти та інші результати індивідуальної та групової діяльності за допомогою цифрових пристроїв.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається за **змістовими лініями** «Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)», «Моя цифрова творчість», «Комунікація та співпраця», «Я і цифрові пристрої», «Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві».

У рамках змістової лінії **«Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)»** формуються початкові вміння розпізнавати, знаходити, свідомо відбирати, зберігати та опрацьовувати просту інформацію за допомогою цифрових пристроїв та без них. Розпізнавання правдивої і неправдивої інформації в усіх її виявах (текст, зображення, звук тощо) необхідне для формування критичного мислення, що сприяє безпеці в інформаційному просторі дитини. Початкові уявлення про моделі реалізуються через визначення істотних і неістотних властивостей об'єктів та створення на основі цього простих моделей об'єктів.

Змістова лінія **«Моя цифрова творчість»** розкривається через практичну діяльність (індивідуальну і групову) зі створення простих інформаційних продуктів (програм, текстів, зображень, відео, звуків, тощо) за допомогою цифрових пристроїв та програм для творчого самовираження, презентації себе і продуктів власної діяльності, вирішення завдань інших освітніх галузей.

В основі змістової лінії **«Комунікація та співпраця»** – ознайомлення із доступними для дитини засобами цифрової та безпосередньої комунікації для гри, спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечного онлайнового чи офлайнового середовища для цього. В умовах роботи у групі учні мають навчитися окреслювати цілі індивідуальної та групової діяльності, розподіляти ролі в межах групи, оцінювати здобутий результат, аналізувати помилки та усувати їх, доброзичливо взаємодіяти безпосередньо та в мережах.

Змістова лінія **«Я і цифрові пристрої»** реалізовується через усвідомлення і розпізнавання тих завдань, які можна розв'язати за допомогою цифрових пристроїв, виходячи з їхніх функціональних можливостей (фотографувати, записувати, слухати, відображати, опрацьовувати інформацію тощо). До основних умінь, які формуються через цю змістову лінію, належать розпізнавання простих програмних і технічних несправностей та вміння усувати їх самостійно чи з допомогою дорослих, розуміти обмеження та переваги пристроїв стосовно виконуваних завдань, усвідомлювати, що машини можуть імітувати інтелектуальну діяльність. Ця змістова лінія охоплює вміння організовувати власний робочий простір на фізичному та простому програмному рівні для збереження здоров'я, доброго самопочуття та ефективної діяльності учня/учениці.

Змістову лінію «Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві» спрямовано на створення безпечних умов для учня / учениці під час роботи з цифровими пристроями і в мережах, що передбачає захист особистої інформації, формування принципів етичного, доброзичливого та відповідального спілкування через мережі, навички і можливості захисту власного інформаційного простору, фізичного та психологічного здоров'я. У рамках цієї змістової лінії в учнів формується відповідальне та шанобливе ставлення до власної та чужої інформаційної діяльності, яке на рівні початкової школи виявляється, зокрема, і через зазначення власного авторства, посилення на авторство інших, а також через усвідомлення шкоди від списування.

Вказані змістові лінії передбачають можливу інтеграцію інформатичної освітньої галузі з іншими освітніми галузями через розв'язування дослідницьких завдань, формування наскрізних умінь учнів, інформатичної грамотності та культури.

### Результати навчання і пропонований зміст

#### 1 – 2-й класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1	2
<b>1. Змістова лінія «Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)»</b>	
Пояснює сприйняття інформації різними органами чуття на основі власних спостережень	<b>Учень / учениця:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- досліджує сприйняття інформації різними органами чуття [2 ІФО 1-1.1-1];</li> <li>- робить висновок щодо виду інформації та способу її сприйняття [2 ІФО 1-1.1-2];</li> <li>- формулює прості інформаційні запити [2 ІФО 1-1.1-3]</li> </ul>
Розрізняє та фіксує дані, аналізує та впорядковує прості послідовності	<b>Учень / учениця:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- відображає відповіді на запитання за допомогою спеціальних знаків і символів [2 ІФО 1-1.2-1];</li> <li>- групує повідомлення за типами даних, що в них містяться (зображення, тексти, відео, звук тощо) [2 ІФО 1-1.2-2];</li> <li>- зберігає, змінює та видаляє дані на одному з відомих носіїв [2 ІФО 1-1.2-3];</li> <li>- розрізняє носії за їх призначенням [2 ІФО 1-1.2-4];</li> <li>- читає та пояснює запропоновані прості схеми і / або інформаційні знаки й табло в місцях перебування [2 ІФО 1-1.2- 5];</li> <li>- відповідає на запитання за даними таблиці, схеми [2 ІФО 1- 1.2- 6];</li> <li>- знаходить зайві чи пропущені елементи, помилки у послідовності [2 ІФО 1-1.2-7];</li> <li>- впорядковує предмети за заданими ознаками (наприклад, впорядкування списку учнів за датою народження, прізвищ за алфавітом тощо) [2 ІФО 1-1.2-8]</li> </ul>
Визначає об'єкти, їх властивості та значення властивостей за підтримки вчителя; розрізняє моделі та їх відповідники у реальному світі, створює прості моделі	<b>Учень / учениця:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- користується готовими моделями для пояснення і розв'язання проблем [2 ІФО 1-1.3-1];</li> <li>- визначає з допомогою вчителя / вчительки найістотніші властивості об'єктів для побудови моделей [2 ІФО 1-1.3-2];</li> <li>- знаходить схожі і відмінні властивості об'єктів [2 ІФО 1-1.3- 3];</li> <li>- поділяє властивості за значущістю (істотні та неістотні) [2 ІФО 1-1.3-4];</li> <li>- створює об'єкти за зразком [2 ІФО 1-1.3-5];</li> <li>- групує об'єкти, дає назву групі [2 ІФО 1-1.3-6];</li> <li>- переводить проблему з однієї форми представлення в іншу за</li> </ul>

	запропонованим шаблоном / інструкцією [2 ІФО 1-1.3-7]; - <i>створює</i> модель об'єкта [2 ІФО 1-1.3-8]
Розрізняє правдиві та неправдиві твердження, здобуті з різних джерел	<b>Учень / учениця:</b> - <i>цікавиться</i> походженням інформації [2 ІФО 1-1.4-1]; - <i>виокремлює</i> факти в текстах і повідомленнях [2 ІФО 1-1.4-2]; - <i>розпізнає</i> в тексті хибні чи правдиві висловлювання [2 ІФО 1-1.4-3]; - <i>розрізняє</i> припущення і фантазію, правду і неправду у простих медіатекстах [2 ІФО 1-1.4-4]; - <i>робить</i> власні припущення стосовно розвитку подій [2 ІФО 1-1.4-5]
<b>Пропонований зміст</b>	
<p>Поняття про інформацію.</p> <p>Сприймання інформації людиною. Види інформації за способом сприйняття (зорова, слухова, дотикова, нюхова, смакова).</p> <p>Властивості інформації (без називання термінів). Джерела отримання інформації людиною та машиною.</p> <p>Формулювання запитань (типу “так / ні”, відкриті, уточнювальні) до розповідей, текстів, завдань.</p> <p>Формулювання запитів для пристроїв і людей.</p> <p>Головні/ ключові слова для пошуку інформації в навколишньому середовищі та мережах (“про що я хочу дізнатися?”). Як запит сформулювати одним словом / словосполученням?</p> <p>Читання інформаційних знаків. Створення власних. Орієнтування за допомогою інформаційних знаків та позначок на цифрових пристроях і у доступному середовищі. Розпізнавання та зчитування інформації різного виду на носіях та в доступному середовищі.</p> <p>Приклади фіксування інформації людиною і машиною (алфавіт, кольори, цифри, спеціальні знаки / символи) . Кодування відповідей “так–ні” спеціальними знаками (0–1, червоний – зелений, жестами) тощо. Емотикони, інформаційні знаки, схеми як закодована інформація.</p> <p>Просте впорядкування даних.</p> <p>Використання і пояснення готових схем, таблиць, понятійних карт для організації зібраної інформації.</p> <p>Збирання даних (фото-, відео-, аудіо-, текстових, тощо), в тому числі цифровими пристроями, їх фіксування на носіях (папір, флешка тощо). Збереження даних та інформації на носіях. Приклади доступних носіїв.</p> <p>Впорядкування простих послідовностей для розв'язування проблем, виявлення закономірностей і помилок у послідовностях.</p> <p>Створення найпростіших моделей (із підручних матеріалів, конструктора тощо та за допомогою цифрових пристроїв).</p> <p>Властивості об'єктів і їх моделей. Групи об'єктів за одною спільною ознакою.</p> <p>Правдиві та хибні висловлювання. Факти та вигадка. Припущення і фантазія. Прогнозування розвитку подій (казки, мультфільми, готові програми, ігри), порівняння результатів відповідно до висловлених припущень</p>	
<b>2. Змістова лінія «Моя цифрова творчість»</b>	
<b>1</b>	<b>2</b>
Створює план дій, наводить приклади повторення та виконання дій за визначеним завданням у повсякденній діяльності	<b>Учень / учениця:</b> - <i>встановлює</i> логічну послідовність подій або дій [2 ІФО 2-2.1-1]; - <i>переказує</i> послідовність подій та дій (у тексті, явищах тощо) [2 ІФО 2-2.1-2]; - <i>оцінює</i> ризик порушення послідовності дій (наприклад, під час переходу дороги на перехресті) [2 ІФО 2-2.1-3]
Складає простий план із точних та однозначних вказівок до дій виконавців, виявляє в ньому помилки, оцінює відповідність очікуваному результату	<b>Учень / учениця:</b> - <i>діє</i> за запропонованим планом, вирізняє пункти плану [2 ІФО 2-2.2-1]; - <i>укладає</i> послідовність дій (алгоритм), які потрібно виконати для досягнення мети у повсякденній діяльності [2 ІФО 2-2.2-2]; - <i>укладає</i> план дій для виконавця із точними та однозначними вказівками [2 ІФО 2-2.2-3]; - <i>формулює</i> очікуваний результат [2 ІФО 2-2.2-4]; - <i>змінює</i> послідовності дій для отримання іншого результату [2 ІФО 2-2.2-5]; - <i>погоджується</i> або <i>спростовує</i> факт досягнення результату [2

	ІФО 2-2.2-6); - виправляє помилки у плані [2 ІФО 2-2.2-7]
Складає ціле із запропонованих частин, пояснює, як заміна окремих частин приводить до іншого цілого	<b>Учень / учениця:</b> - виокремлює частини від цілого [2 ІФО 2-2.3-1]; - складає ціле із запропонованих частин [2 ІФО 2-2.3-2]; - виокремлює у складному завданні прості завдання, пропонує порядок їхнього розв'язування [2 ІФО 2-2.3-3]; - експериментує із заміною частин [2 ІФО 2-2.3-4]; - ризикує під час виконання незнайомих завдань [2 ІФО 2-2.3-5]
Використовує готові та створює прості інформаційні продукти (текст, зображення, звуки) для отримання, передачі інформації або представлення власних ідей, результатів діяльності	<b>Учень / учениця:</b> - використовує, створює, змінює текст за допомогою цифрових пристроїв та програм [2 ІФО 2-2.4-1]; - створює прості малюнки за допомогою цифрових пристроїв та програм [2 ІФО 2-2.4-2]; - презентує ідеї та / або результати своєї діяльності за допомогою малюнків, текстів, музики тощо [2 ІФО 2-2.4-3]; - читає електронні тексти, додає до них позначки і закладки [2 ІФО 2-2.4-4]; - заповнює пропуски в таблиці, виконуючи прості розрахунки [2 ІФО 2-2.4-5]; - робить фотографії, знімає відео, фіксує звуки, слухає тексти з альтернативних джерел (аудіокниги) [2 ІФО 2-2.4-6]; - використовує основні інструменти для створення та редагування простих інформаційних продуктів [2 ІФО 2-2.4-7]
<b>Пропонований зміст</b>	
<p>Подія, послідовність подій. Укладання послідовності кроків.</p> <p>Наслідки порушення плану (алгоритму), послідовності подій у близькому середовищі, готових програмах, іграх.</p> <p>Складання простих алгоритмів для виконавця. Виконавець і його система команд. Що можуть і не можуть виконати машини і люди. Очікуваний результат.</p> <p>Виправлення помилок у планах і алгоритмах.</p> <p>Завдання прості і складні. Послідовність розв'язування складного завдання. Конструювання. Програми та інструменти для створення простих зображень, текстів, музики, запису голосових повідомлень та пісень.</p> <p>Перегляд та використання простих інформаційних продуктів (зображень, текстів, звуків, відео та їх поєднання).</p> <p>Аудіо- та інтерактивні книжки.</p> <p>Заповнення таблиць на пристроях і без них, прості розрахунки. Програми та пристрої для простих розрахунків.</p> <p>Електронні тексти. Створення простих електронних текстів методом набору і голосовим. Виокремлення ключових слів та фрагментів. Шрифти. Їхня роль. Кольори і оздоблення. Оформлення текстів.</p> <p>Електронний дизайн.</p> <p>Збереження інформаційних продуктів на пристроях. Редагування створених чи готових електронних документів. Презентування власних ідей, думок, готових чи створених інформаційних продуктів перед аудиторією</p>	
<b>3. Змістова лінія «Комунікація та співпраця»</b>	
<b>1</b>	<b>2</b>
Самостійно та відповідально виконує визначені завдання; працює в команді з іншими особами для досягнення спільної мети	<b>Учень / учениця:</b> - перевіряє результати праці, своєї та інших, за запропонованими критеріями [2 ІФО 3-2.5-1]; - обґрунтовує причини своїх рішень [2 ІФО 3-2.5-2]; - з допомогою інших формулює висновки щодо розв'язання чи нерозв'язання проблеми [2 ІФО 3-2.5-3]; - діє за узгодженими правилами під час спільної роботи з інформацією [2 ІФО 3-2.5-4]; - встановлює послідовність із запропонованих дій для виконання роботи у групі [2 ІФО 3-2.5-5]; - виконує різні ролі у групі [2 ІФО 3-2.5-6]

<b>Пропонований зміст</b>	
<p>Правила і необхідність їхнього дотримання. Групова робота і лідерство. Оцінювання досягнутого результату власної і групової праці.</p> <p>Спостереження за розвитком подій, експериментів, досягнення результату. Висновок про досягнення / недосягнення результату.</p> <p>Допомога інших під час пошуку рішення.</p> <p>Комунікація (однокласники, учитель, батьки, довідники, словники тощо) для пошуку необхідних ресурсів</p>	
<b>4. Змістова лінія «Я і цифрові пристрої»</b>	
<b>1</b>	<b>2</b>
<p>Використовує цифрові пристрої вдома, в школі, на вулиці та пояснює їх призначення</p>	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- самостійно <i>добирає</i> необхідні цифрові пристрої для навчання [2 ІФО 4-3.1-1];</li> <li>- <i>досліджує</i> можливості пристроїв [2 ІФО 4-3.1-2];</li> <li>- <i>експериментує</i> з їхніми функціями [2 ІФО 4-3.1-3];</li> <li>- <i>визначає</i> переваги цифрових пристроїв для збирання, зберігання і відображення даних [2 ІФО 4-3.1-4];</li> <li>- <i>описує</i> призначення доступних цифрових пристроїв [2 ІФО 4-3.1-5];</li> <li>- <i>вмикає / вимикає, перезавантажує</i> доступні пристрої [2 ІФО 4-3.1-6]</li> </ul>
<p>Організовує власне робоче місце за допомогою дорослих; розпізнає та описує прості проблеми та збої, які виникають у роботі доступних цифрових пристроїв, звертається за допомогою та підтримкою</p>	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>підтримує</i> порядок на робочому місці [2 ІФО 3.2-1];</li> <li>- бережливо <i>ставиться</i> до своїх і чужих речей, зокрема цифрових пристроїв [2 ІФО 4-3.2-2];</li> <li>- <i>використовує</i> програмні середовища для навчальної діяльності та в побутових ситуаціях [2 ІФО 4-3.2-3];</li> <li>- <i>запускає</i> програми, відкриває файли та програми на знайомому пристрої [2 ІФО 4-3.2-4];</li> <li>- <i>розрізняє</i> випадки, коли потрібно звернутися по допомогу, а коли впоратися самому при збоях програм і несправностях пристроїв [2 ІФО 4-3.2-5]</li> </ul>
<p>Використовує цифрові пристрої, технології для доступу до інформації та спілкування</p>	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>пояснює</i>, у який спосіб люди спілкуються через мережі [2 ІФО 4-3.3-1];</li> <li>- <i>оцінює</i> переваги і обмеження спілкування через мережі [2 ІФО 4-3.3-2];</li> <li>- <i>використовує</i> цифрові пристрої для пошуку інформації, творчості та співпраці [2 ІФО 4-3.3-3];</li> <li>- <i>користується</i> різними джерелами інформації (книги, альбоми, запитання до друга тощо) [2 ІФО 4-3.3-4];</li> <li>- <i>застосовує</i> інформацію з веб-джерела для навчальних потреб [2 ІФО 4-3.3-5]</li> </ul>
<b>Пропонований зміст</b>	
<p>Люди і машини. Інтелектуальна поведінка машин. Передавання інформації від людини до пристрою і навпаки. Цифрові пристрої для навчання, побуту, гри, безпеки, розвитку та збору інформації.</p> <p>Можливості цифрових пристроїв, призначення, вмикання / вимикання, перевантаження. Робоче місце для роботи з цифровими пристроями. Елементарне налагодження програмного середовища під власні потреби.</p> <p>Розпізнавання та усунення елементарних несправностей пристроїв і програм, прості заходи збереження пристроїв.</p> <p>Цифрові пристрої як приватна власність іншої особи, колективу, організації.</p> <p>Передавання інформації в сучасному суспільстві. Програми та пристрої для спілкування в інтернеті, у безпечних онлайн- і офлайн-середовищах.</p> <p>Спілкування, пошук інформації через відео- або звуковий (голосовий) режим або передавання простого тексту, зображення тощо.</p> <p>Перегляд навчального відео, анімацій, схем, пошук та навігація у безпечних мережах та інтернеті за допомогою цифрових пристроїв</p>	

<b>5. Змістова лінія «Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві»</b>	
<b>1</b>	<b>2</b>
Дотримується правил безпечної роботи; захищає свій інформаційний простір; розповідає про проблеми дорослим	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>дотримується</i> безпечного режиму роботи з цифровими пристроями [2 ІФО 5-4.1-1];</li> <li>- <i>повідомляє</i> про своє самопочуття дорослим [2 ІФО 5-4.1-2];</li> <li>- <i>аргументує</i> необхідність конфіденційності паролів [2 ІФО 5-4.1-3];</li> <li>- <i>дотримується</i> правил безпечної роботи з цифровими пристроями та в мережах [2 ІФО 5-4.1-4];</li> <li>- <i>зберігає</i> конфіденційність особистої інформації та пояснює необхідність цього [2 ІФО 5-4.1-5];</li> <li>- <i>розпізнає</i> інформацію небезпечного змісту та <i>повідомляє</i> про це дорослих [2 ІФО 5-4.1-6];</li> <li>- <i>звертається</i> по допомогу, коли є сумніви з приводу змісту чи співрозмовника в мережах і реальному житті [2 ІФО 5-4.1-7]</li> </ul>
Зважає на технічні можливості цифрових пристроїв для спілкування, зокрема з людьми з особливими потребами, поважає приватність повідомлень, толерантно ставиться до відмінностей культур, традицій і різних думок	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>коректно реагує</i> на висловлювання, з яким не погоджується [2 ІФО 5-4.2-1];</li> <li>- <i>розрізняє</i> приватну та публічну інформацію [2 ІФО 5-4.2-2];</li> <li>- <i>виявляє</i> доброзичливе ставлення до інших – безпосередньо та через мережі [2 ІФО 5-4.2-3];</li> <li>- <i>повідомляє</i> дорослих про образи і цькування [2 ІФО 5-4.2-4]</li> </ul>
Зазначає авторство власних робіт; виявляє повагу до авторства інших осіб	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>зазначає</i> авторство власних робіт (прізвище, ім'я, дату), <i>доводить</i> його [2 ІФО 5-4.3-1];</li> <li>- <i>не списує і не дає списувати</i>, аргументовано доводячи, чому [2 ІФО 5-4.3-2];</li> <li>- <i>вказує</i> авторів тих матеріалів, які використовує у своїх роботах [2 ІФО 5-4.3-3]</li> </ul>
<b>Пропонований зміст</b>	
<p>Правила власної та взаємної безпеки з цифровими пристроями. Організація робочого місця та особистого режиму роботи з цифровими пристроями.</p> <p>Саморегуляція під час роботи з цифровими пристроями.</p> <p>Засоби та способи збереження особистої інформації. Пін-коди і паролі (текстові, графічні, цифрові, тактильні, фотопаролі, паролі-зображення тощо), їх призначення та доцільне використання.</p> <p>Вікові обмеження на перегляд сторінок та створення акаунтів. Безпека в мережах. Небезпечні співрозмовники та теми.</p> <p>Виявлення проблем і джерела допомоги.</p> <p>Етика спілкування в мережах та в реальному житті, особливості цифрового спілкування. Як уникнути цькування і діяти у випадку образ у цифровому спілкуванні.</p> <p>Програми та засоби, які полегшують спілкування з людьми з особливими потребами. Інформація для дітей і дорослих, приватна, особиста, сімейна, колективна, публічна. Авторство контенту, зокрема електронного (власне і чуже)</p>	

## Соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь

### Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

**Метою** соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі для загальної середньої освіти є становлення самостійності учня / учениці, його / її соціальної залученості та активності через формування здорового способу життя, розвиток підприємливості, здатності до співпраці в різних середовищах, впевненості в собі та доброчесності для безпеки, добробуту та сталого розвитку.

Відповідно до окресленої мети, головними завданнями соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування у школярів стійких переконань щодо цінності життя, здоров'я і безпеки для себе і тих, хто його / її оточує;
- виховання дбайливого та усвідомленого ставлення до власного здоров'я і безпеки;
- розвиток потреби самопізнання та самовдосконалення;
- формування в учнів сталої мотивації до здорового способу життя;
- формування свідомого прагнення дотримуватися безпечної, здорової та етичної поведінки для поліпшення добробуту;
- розвиток уміння ухвалювати рішення в повсякденних ситуаціях з користю для безпеки та здоров'я;
- сприяння індивідуальному розвитку самостійності, підприємливих якостей та поведінки свідомого споживача;
- формування вміння вчитися без шкоди для здоров'я;
- створення сприятливого безпечного та здорового середовища в школі.

Зміст соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі структуровано за трьома **змістовими лініями**: «Безпека», «Здоров'я», «Добробут».

Змістова лінія **«Безпека»** передбачає розвиток умінь безпечної поведінки вдома, школі та у природному й техногенному середовищі, прогнозування наслідків небезпечних дій, визначення впливів на вибір безпечної поведінки, дотримання правил (дорожнього руху, використання побутової техніки і побутової хімії тощо) та відповідального ставлення до особистої безпеки й безпеки інших.

Змістова лінія **«Здоров'я»** спрямована на формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності і поведінки через набуття навичок здорового способу життя, розвиток позитивної самооцінки, критичного мислення, умінь ухвалювати зважені рішення, відповідально ставитися до власного здоров'я та здоров'я тих, хто поряд, і протидіяти негативним соціальним чинникам.

Змістова лінія **«Добробут»** забезпечує розвиток етичної поведінки в соціумі, вміння вчитися і формування позитивного ставлення до навчання, усвідомлення важливості здорового способу життя для добробуту, розвиток підприємливості і споживчої культури для оптимального використання ресурсів та забезпечення добробуту, орієнтацію учнів на відповідальне ставлення до безпеки та здоров'я як до найважливіших життєвих цінностей.

Навчальний матеріал змістових ліній реалізується наскрізно в кожній темі через взаємointegraцію і взаємодоповнення.

## Результати навчання і пропонований зміст

### 1 – 2-й класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1	2
<b>1. Змістова лінія «Безпека»</b>	
Розпізнає та описує небезпеку вдома, у школі та навколишньому світі	<b>Учень / учениця:</b> - розпізнає ситуації небезпеки вдома, на вулиці або у школі та пояснює, що робити в цих ситуаціях [2 СЗО 1-2.1-1];

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>пояснює</i> ситуації, у яких побутові прилади, речовини можуть бути небезпечними для людини [2 СЗО 1-2.1-2];</li> <li>- <i>описує</i> дії, доцільні в разі небезпечної ситуації з вогнем, водою, газом, вибухонебезпечними предметами та речовинами [2 СЗО 1-2.1-3];</li> <li>- <i>описує</i> дії, доцільні в разі контакту з незнайомою людиною [2 СЗО 1-2.1-4];</li> <li>- <i>розпізнає</i> предмети, до яких не можна торкатися (забуті сторонніми людьми речі, зброя тощо) [2 СЗО 1-2.1-5]</li> </ul>
Пояснює, що кожна дія (рішення) має наслідки	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>пояснює</i> можливі наслідки для себе від власної необачної поведінки вдома [2 СЗО 1-2.2-1];</li> <li>- <i>пояснює</i> можливі небезпеки, з якими може стикатися людина в довір'ї [2 СЗО 1-2.2-2];</li> <li>- <i>прогнозує</i> наслідки небезпечної поведінки з підозрілими предметами, забутими речами, вибуховими пристроями та зброєю [2 СЗО 1-2.2-3]</li> </ul>
Визначає позитивний і негативний вплив на вибір здорової та безпечної поведінки	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>розрізняє</i> корисні та шкідливі впливи на вибір безпечної поведінки з боку батьків, учителів, друзів, ЗМІ тощо [2 СЗО 1-3.3-1];</li> <li>- <i>пояснює</i>, як правила та їх дотримання впливають на безпеку в довір'ї, зокрема вдома, у школі [2 СЗО 1-3.3-2]</li> </ul>
Вирішує як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози для життя і здоров'я	<p style="text-align: center;"><b>Учень/учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>обирає</i> безпечну дорогу, <i>розробляє</i> безпечний маршрут до / зі школи з урахуванням правил дорожнього руху [2 СЗО 1-2.3-1];</li> <li>- <i>обирає</i> свої дії як учасник дорожнього руху з найменшим ризиком [2 СЗО 1-2.3-2]</li> </ul>
Пояснює, від чого залежить безпека вдома, у школі та навколишньому світі	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>пояснює</i> правила безпечної поведінки вдома ( з побутовими приладами, речовинами тощо) [2 СЗО 1-2.4-1];</li> <li>- <i>дотримується</i> правил безпечної поведінки в різних ситуаціях [2 СЗО 1-2.4-2];</li> <li>- <i>розрізняє</i> основні знаки та символи дорожнього руху [2 СЗО 1-2.4-3];</li> <li>- <i>розрізняє</i> підозрілі предмети ( забуті речі, зброя та її елементи тощо) та <i>пояснює</i>, куди і як звернутися з повідомленням про знахідку [2 СЗО 1-2.4-4]</li> </ul>
Розрізняє, до кого і як звернутися за допомогою; описує приклади такої діяльності	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>визначає</i> осіб, які можуть надати допомогу в разі небезпеки [2 СЗО 1-1.3-1];</li> <li>- <i>описує</i> приклади діяльності служб допомоги в небезпечних ситуаціях та <i>ідентифікує</i> їх телефони [2 СЗО 1-1.3-2];</li> <li>- <i>демонструє</i>, як попросити допомоги при потребі [2 СЗО 1-1.3-3];</li> <li>- <i>пояснює</i>, яку просту першу допомогу можна надати [2 СЗО 1-1.3-4]</li> </ul>
Розпізнає знаки, символи і попередження щодо ймовірної небезпеки	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>розрізняє</i> найважливіші попереджувальні знаки та символи, <i>пояснює</i>, що вони означають [2 СЗО 1-4.2-1]</li> <li>- <i>визначає</i> місця, де можна безпечно відпочити [2 СЗО 1-4.2-2]</li> </ul>
Демонструє поведінку, яка запобігає або зменшує ризики для життя і здоров'я	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>розпізнає</i> вияви неповаги та приниження [2 СЗО 1.1-1];</li> <li>- <i>унікає</i> виявів неповаги та приниження у власній поведінці [2 СЗО 1-1.1-2];</li> <li>- належно <i>реагує</i> на цькування, тиск та приниження [2 СЗО 1-1.1-3];</li> </ul>



	<p>- <i>пояснює</i>, що всі люди (зокрема діти) мають право захищати свою гідність і недоторканість свого тіла [2 СЗО 1-1.1-4];</p> <p>- <i>пояснює</i>, як безпечно і без шкоди для здоров'я поводитися в мережі [2 СЗО 1-1.1-5]</p>
<b>Пропонований зміст</b>	
<p><b>Безпека і небезпека.</b> Вплив оточення на вибір безпечної поведінки (батьки, вчителі, друзі тощо). Джерела допомоги в небезпечних ситуаціях (батьки, сусіди, родичі, служба надзвичайних ситуацій). Діяльність служб допомоги в небезпечних ситуаціях та їх ідентифікація (поліція, пожежники, швидка допомога тощо). Можливі загрози з боку людей, правила поведінки.</p> <p><b>Безпека в школі.</b> Шкільні приміщення, їх розміщення та правила безпечної поведінки в них (клас, коридори, їдальня, спортзал, туалет тощо). Імовірні небезпечні ситуації у школі. Шляхи виходу зі школи. Безпечна поведінка на шкільному подвір'ї.</p> <p><b>Безпека у довкіллі.</b> Безпечна дорога до/ зі школи. Правила пішохідного руху. Безпечна поведінка на екскурсії. Безпечна поведінка на природі (ліс, водойми, гори тощо). Безпечні місця для ігор і розваг. Ознаки підозрілих предметів, забутих речей, вибухових пристроїв та зброї, куди звертатися в ситуаціях, пов'язаних із ними.</p> <p><b>Безпека вдома.</b> Імовірні небезпечні ситуації (з побутовими приладами, побутовою хімією тощо). Правила безпечної поведінки вдома. Надання першої допомоги при нескладних травмах</p>	
<b>2. Змістова лінія «Здоров'я»</b>	
<b>1</b>	<b>2</b>
Пояснює, що кожна дія (рішення) має наслідки	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>описує</i> свої почуття в різних ситуаціях [2 СЗО 2-2.2-4];</li> <li>- <i>пояснює</i>, чому небезпечно та шкідливо дражнити або залякувати інших [2 СЗО 2-2.2-5];</li> <li>- <i>описує</i> залежність між фізичною активністю та потребою в їжі та воді [2 СЗО 2-2.2-6]</li> </ul>
Відзначає зміни власного організму і приймає їх	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>описує</i> зміни власних емоцій, почуттів (настрою) [2 СЗО 2-3.2-1];</li> <li>- <i>визначає</i>, як змінюється людське тіло з віком [2 СЗО 2-3.2-2];</li> <li>- <i>відзначає</i> зміни у своєму тілі у процесі дорослішання, хвороби, втоми, фізичної активності [2 СЗО 2-3.2-3];</li> <li>- <i>наводить приклади</i> зародження та розвитку живих істот [2 СЗО 2-3.2-4]</li> </ul>
Визначає позитивний і негативний вплив на вибір здорової та безпечної поведінки	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>пояснює</i> вплив способу життя, здорової поведінки та корисних звичок на здоров'я людини [2 СЗО 2-3.3-3];</li> <li>- <i>розрізняє</i> позитивні і негативні впливи оточення на вибір здорового способу життя (сім'я, вчителі, лікарі, однолітки, ЗМІ) [2 СЗО 2-3.3-4];</li> <li>- <i>пояснює</i> важливість руху та активної поведінки для себе та інших [2 СЗО 2-3.3-5];</li> <li>- <i>пояснює</i>, як <i>запобігти</i> неінфекційним та інфекційним захворюванням (спосіб життя, правила гігієни, щеплення) [2 СЗО 2-3.3-6];</li> <li>- <i>пояснює</i>, як поводитися поруч із людьми з неінфекційними та інфекційними захворюваннями [2 СЗО 2-3.3-7];</li> <li>- <i>пояснює</i> роль щеплення для попередження інфекційних захворювань [2 СЗО 2-3.3-8];</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>пояснює</i> важливість впливу питної води на організм [2 СЗО 2-3.3-9];</li> <li>- <i>описує</i> шкоду від вживання алкоголю, тютюну, наркотиків, можливого хибного вживання інших речовин [2 СЗО 2-3.3-10];</li> <li>- <i>порівнює</i> вплив різних емоцій та почуттів на себе та інших [2 СЗО 2-3.3-11]</li> </ul>
Уважно слухає, запитує про потреби інших осіб та висловлюється так, щоб не образити інших осіб	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- виражає словесно і несловесно потреби, бажання, почуття [2 СЗО 2-4.4-1];</li> <li>- відстоює свою позицію, за потреби кажучи «ні» [2 СЗО 2-4.4-2];</li> <li>- <i>визначає</i> осіб, від яких може отримати інформацію про вживання ліків та користування предметами домашнього вжитку [2 СЗО 2-4.4-3];</li> <li>- <i>розрізняє</i> родинні зв'язки, дружні, ділові стосунки та подружнє життя [2 СЗО 2-4.4-4];</li> <li>- <i>пояснює</i>, чому треба ставитися з повагою до інших осіб, їхнього походження [2 СЗО 2-4.4-5]</li> </ul>
Демонструє поведінку, яка запобігає або зменшує ризики для життя і здоров'я	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>дотримується</i> правил щодо догляду за своїм тілом, одягом, особистими речами [2 СЗО 2-1.1-6];</li> <li>- <i>використовує</i> відповідні назви частин тіла та органів для повідомлення про самопочуття чи проблеми зі здоров'ям (біль, дискомфорт тощо) [2 СЗО 2-1.1-7];</li> <li>- <i>визначає</i> осіб, до яких може звертатися при поганому самопочутті [2 СЗО 2-1.1-8]</li> </ul>
Визначає здорові та шкідливі звички	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>пояснює</i>, як харчування впливає на здоров'я людини [2 СЗО 2-3.1-1];</li> <li>- <i>розрізняє</i> продукти за походженням (напр., рослинного, тваринного тощо) [2 СЗО 2-3.1-2];</li> <li>- <i>пояснює</i>, що таке хибне використання речовин (напр., ліки – не за призначенням або в надмірних кількостях) [2 СЗО 2-3.1-3];</li> <li>- <i>розпізнає</i> безпечні і небезпечні речовини [2 СЗО 2-3.1-4];</li> <li>- <i>розрізняє</i> здорові та шкідливі звички, <i>пояснює</i> їхній вплив на безпеку, здоров'я і добробут людини [2 СЗО 2-3.1-5]</li> </ul>
Розпізнає, що приносить задоволення та користь	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>розрізняє</i> корисні і шкідливі продукти харчування [2 СЗО 2-3.4-1];</li> <li>- <i>пояснює</i> важливість споживання продуктів своєї місцевості [2 СЗО 2-3.4-2];</li> <li>- <i>наводить приклади</i> українських національних страв та страв інших країн [2 СЗО 2-3.4-3];</li> <li>- <i>пояснює</i> важливість сну та відпочинку (активного і пасивного) для належного розвитку організму та збереження здоров'я [2 СЗО 2-3.4-4]</li> </ul>
Вирішує, як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози для життя і здоров'я	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>описує</i> безпечне й відповідальне вживання їжі, використання ліків, побутових засобів [2 СЗО 2-2.3-3];</li> <li>- демонструє дії, спрямовані на подолання страху [2 СЗО 2-2.3-4]</li> </ul>
Розпізнає знаки, символи і попередження щодо ймовірної небезпеки	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>добирає</i> продукти харчування, орієнтуючись на позначки на упаковці [2 СЗО 2-4.2-3];</li> <li>- <i>визначає</i> місця, де можна харчуватися здорово [2 СЗО 2-4.2-4]</li> </ul>

Визнає важливість помірності у споживанні послуг та продукції	<b>Учень / учениця:</b> - <i>пояснює</i> , що переїдати – шкідливо [2 СЗО 2-4.5-1]; - <i>пояснює</i> , що важлива помірність під час перегляду телебачення та користування цифровими пристроями, дотримується цих обмежень у побуті [2 СЗО 2-4.5-2]
Протидіє проявам тиску, неповаги та приниження щодо себе та інших осіб, звертаючися за допомогою до дорослих	<b>Учень / учениця:</b> - <i>визначає</i> дії, які його / її ображають [2 СЗО 2-1.2-1]; - <i>підтримує</i> та <i>приймає</i> інших [2 СЗО 2-1.2-2]; - <i>демонструє</i> відсторонення від неприйнятних дотиків з боку інших людей; <i>повідомляє</i> про це дорослих, яким довіряє [2 СЗО 2-1.2-3]
Розпізнає здорову етичну поведінку (сумлінність, справедливість, чесність, відповідальність, відвагу, відданість) та наслідує її	<b>Учень / учениця:</b> - <i>встановлює</i> дружні стосунки з дітьми своєї та іншої статі [2 СЗО 2-1.4-1]; - <i>пояснює</i> функції та значення батьків для кожної людини [2 СЗО 2-1.4-2]; - <i>пояснює</i> правила моральної поведінки вдома, у школі [2 СЗО 2-1.4-3]
Пояснює важливість навчання у школі для свого життя та добробуту; планує свій день (навчальний та вихідний)	<b>Учень / учениця:</b> - <i>пояснює</i> , чому навчання допомагає зберегти здоров'я [2 СЗО 2-4.6-1]; - <i>пояснює</i> , як бути прикладом здорової поведінки для інших [2 СЗО 2-4.6-2]
Упорядковує власне навчання відповідно до своїх потреб та рекомендованих умов	<b>Учень / учениця:</b> - <i>пояснює</i> , чому належні для збереження здоров'я умови сприяють навчанню [2 СЗО 2-4.1-1]; - <i>застосовує</i> різні способи зняття втоми (за допомогою гімнастики, дихальних вправ, музики, прогулянки, зміни виду діяльності тощо) [2 СЗО 2-4.1-2]
<p align="center"><b>Пропонований зміст</b></p> <p align="center"><b>Здоров'я та його складники.</b></p> <p align="center"><b>Психічний та емоційний складники здоров'я.</b></p> <p>Емоції (позитивні і негативні), їх зміни в різних ситуаціях та вплив на організм. Життєрадісність і здоров'я.</p> <p align="center"><b>Фізичний складник здоров'я.</b></p> <p>Людське тіло і зміни в ньому. Народження і розвиток живої істоти. Індивідуальні особливості її росту й розвитку (прийняття змін). Особиста гігієна. Режим дня. Фізичні вправи і здоров'я (загартовування, постава тощо). Утома і способи її зняття. Активний і пасивний відпочинок. Харчування і здоров'я. Продукти харчування (корисні, некорисні, шкідливі). Здоров'я і хвороби. Самопочуття. Інфекційні та неінфекційні захворювання. Профілактика інфекційних захворювань (гігієна, щеплення, карантин тощо). Хибне використання/вживання речовин (побутова хімія, ліки тощо).</p> <p align="center"><b>Соціальний та духовний складники здоров'я.</b></p> <p>Повага до себе та інших людей. Спілкування. Правила спілкування. Уміння товаришувати. Стосунки з дітьми своєї та іншої статі. Тиск, неповага, приниження і протидія їм. Небезпека та шкода для здоров'я від агресивної поведінки. Здорова поведінка та корисні звички, їх вплив на збереження здоров'я. Піклування про здоров'я в сім'ї. Народні традиції, родинні свята і здоров'я</p>	
<b>3. Змістова лінія «Добробут»</b>	
<b>1</b>	<b>2</b>
Розпізнає, що приносить задоволення та користь	<b>Учень / учениця:</b> - <i>пояснює</i> , яка діяльність приносить і радість, і користь [2 СЗО 3-3.4-5]; - <i>розрізняє</i> ознаки добробуту людини [2 СЗО 3-3.4-6]

<p>Пояснює потреби свої та інших осіб; визначає, від кого та від чого залежить задоволення потреб</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- розрізняє важливі і менш важливі потреби, визначає доступні шляхи їх задоволення [2 СЗО 3-4.3-1];</li> <li>- складає перелік речей, необхідних для конкретної життєвої ситуації [2 СЗО 3-4.3-2];</li> <li>- пояснює, чому люди купують товари [2 СЗО 3-4.3-3]</li> </ul>
<p>Пояснює, що кожна дія (рішення) має наслідки</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- пояснює, що кожен учинок має наслідки, спираючись на власний досвід та на приклади літературних героїв, персонажів мультфільмів тощо [2 СЗО 3-2.2-7]</li> </ul>
<p>Вирішує як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози для життя і здоров'я</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ставить перед собою мету споживати корисні продукти, складає їхній перелік [2 СЗО 3-2.3-5];</li> <li>- використовує раціонально кишенькові гроші [2 СЗО 3-2.3-6]</li> </ul>
<p>Визнає важливість помірності у споживанні послуг та продукції</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- пояснює значення грошей та матеріальних цінностей [2 СЗО 3-4.5-3];</li> <li>- пояснює, що не всі потреби можна задовольнити через обмеженість ресурсів [2 СЗО 3-4.5-4];</li> <li>- планує витрати кишенькових грошей [2 СЗО 3-4.5-5]</li> </ul>
<p>Розпізнає здорову етичну поведінку (сумлінність, справедливість, чесність, відповідальність, відвагу, відданість) та наслідкує її</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- пояснює, ознаки здорової етичної поведінки [2 СЗО 3-1.4-4];</li> <li>- пояснює правила ощадного використання природних ресурсів (наприклад, збирання та утилізації сміття, зокрема харчових відходів, збереження водних ресурсів) [2 СЗО 3-1.4-5];</li> <li>- дотримується правил етичної поведінки під час спілкування з однолітками та дорослими в різних життєвих ситуаціях [2 СЗО 3-1.4-6];</li> <li>- пояснює, чому людині потрібна доброчинність [2 СЗО 3-1.4-7];</li> <li>- пояснює важливість добрих учинків для людини та довкілля [2 СЗО 3-1.4-8];</li> <li>- пояснює, якою має бути підприємлива людина [2 СЗО 3-1.4-9];</li> <li>- пояснює, чому важливо поважати чужу власність [2 СЗО 3-1.4-10]</li> </ul>
<p>Упорядковує власне навчання відповідно до своїх потреб та рекомендованих умов</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- пояснює важливість навчання у школі для власного добробуту [2 СЗО 3-4.1-3];</li> <li>- організовує робоче місце для навчання з урахуванням умов у школі та вдома [2 СЗО 3-4.1-4];</li> <li>- дотримується оптимального режиму дня [2 СЗО 3-4.1-5]</li> </ul>
<p>Уважно слухає, запитує про потреби інших осіб та висловлюється так, щоб не образити інших осіб</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- об'єднується з іншими дітьми у групу для навчання та гри [2 СЗО 3-4.4-6];</li> <li>- виконує запропоновану роль у мікрогрупі (команді), погоджуюсь із рішенням команди [2 СЗО 3-4.4-7];</li> <li>- пояснює важливість дотримання меж особистого фізичного простору.[2 СЗО 3-4.4-8]</li> </ul>
<p>Розрізняє, до кого і як звернутися за допомогою; описує приклади такої діяльності</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- розрізняє потреби близьких людей та друзів [2 СЗО 3-1.3-5];</li> <li>- звертається за підтримкою до осіб, яким довіряє [2 СЗО 3-1.3-6];</li> <li>- розрізняє ситуації, коли він / вона або інші люди потребують допомоги [2 СЗО 3-1.3-7]</li> </ul>
<p>Пояснює важливість навчання у школі для свого життя та</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- розповідає, як від власного ставлення до навчання залежить</li> </ul>

добробуту; планує свій день (навчальний та вихідний)	його / її успіх і добробут в майбутньому [2 СЗО 3-4.6-3]; - <i>визначає</i> послідовність кроків для виконання навчального, ігрового чи дослідного завдання, напр. щодо здорового способу життя свого / родини [2 СЗО 3-4.6-4]; - <i>планує</i> свій вихідний день з урахуванням умов та можливостей [2 СЗО 3-4.6-5]; - <i>розрізняє</i> різні професії та пояснює важливість навчання для їх опанування [2 СЗО 3-4.6-6]
Виконує різні ролі в групі, пояснює у чому цінність спільної роботи	<b>Учень / учениця:</b> - <i>зголошується</i> до виконання різних ролей у грі, навчанні, спільних проєктах [2 СЗО 3-4.7-1]; - <i>ініціює</i> спільні справи, ігри, розваги [2 СЗО 3-4.7-2]; - <i>описує</i> цінність створеного разом [2 СЗО 3-4.7-3]
<b>Пропонований зміст</b> <b>Культура споживання.</b>	
<p>Що таке добробут? Потреби людини (помірні і надлишкові). Помірність у споживанні. Гроші, матеріальні цінності, кишенькові гроші. Очікування, потреби та економічні реалії своєї сім'ї. Вибір одягу та корисних для здоров'я продуктів. Знаки, символи, попередження щодо продуктів харчування та промислових продуктів. Вплив реклами на вибір продуктів. Ощадність використання природних ресурсів.</p> <p style="text-align: center;"><b>Підприємливість.</b></p> <p>Риси підприємливої людини. Створення цінності. Співпраця у грі, навчальних і життєвих ситуаціях. Планування вихідного дня.</p> <p style="text-align: center;"><b>Уміння вчитися.</b></p> <p>Важливість власного навчання у школі. Розпорядок дня школяра. Робоче місце школяра і його впорядкування. Кроки для виконання навчальних, ігрових та дослідницьких завдань. Навчання і відпочинок.</p> <p style="text-align: center;"><b>Доброчинність.</b></p> <p>Ознаки етичної поведінки. Ситуації, коли інші люди потребують допомоги. Важливість добрих учинків для людини</p>	

## Громадянська та історична освітня галузь

### Пояснювальна записка

Освітню програму громадянської та історичної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

**Метою** громадянської та історичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є створення умов для формування в учня / учениці початкової школи власної ідентичності та готовності до змін через усвідомлення своїх прав і свобод, осмислення зв'язків між історією і теперішнім життям; плекання активної громадянської позиції на засадах демократії та поваги до прав людини, набуття досвіду співжиття за демократичними процедурами.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** громадянської та історичної освіти у початковій школі є:

- здобуття знань про сучасність і минуле своєї родини, місцевої громади, Батьківщини, людства, формування відповідного віковим можливостям розуміння змісту пам'ятних для себе та для громадян України подій;
- сприяння початковому усвідомленню власної гідності, цінності свободи і прав людини, своєї належності до родини, місцевої та шкільної громад, українського народу, вироблення відповідального ставлення до власної

діяльності та діяльності інших;

- формування умінь орієнтуватися в історичному часі та соціальному просторі, знаходити та опрацьовувати доступну для себе суспільну інформацію, пояснювати її зміст та передавати породжені нею враження і думки;

- удосконалення набутих дітьми в дошкільному віці позитивних моделей поведінки у громадських місцях та опанування нових, пов'язаних із діяльністю школяра / школярки;

- розвиток здатності обстоювати власну думку та приймати інших, вирізняти вияви нерівності, несправедливості та дискримінації;

- створення умов для набуття успішного досвіду конструктивної взаємодії та громадянської поведінки, формування емоційно-ціннісного компонента громадянської культури особистості.

Для формування ідентичності та громадянської компетентності учнів програма пропонує опанувати потрібні для цього знання і вміння, виробляти навички громадянської поведінки та виховувати громадянські чесноти в межах таких **змістових ліній**: «Я – Людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина», «Моя шкільна і місцева громади», «Ми – громадяни України. Ми – європейці».

Змістова лінія **«Я – Людина»** передбачає залучення учня / учениці до опрацювання та використання для самоідентифікації елементарної інформації про людину як унікальну у Всесвіті істоту, яка творить себе як особистість, формує свій характер і розвиває цінні якості у процесі пізнавальної і трудової діяльності. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє самопізнанню учнів, усвідомленню власних потреб, уподобань, здібностей та інтересів, заохочує обирати цілі особистісного зростання (бути відповідальним, чесним тощо), допомагає початковому усвідомленню гідності та неповторності будь-якої людини.

Змістова лінія **«Я серед людей»** забезпечує усвідомлення ролі зв'язків, які існують між людьми, значення рідні, друзів, приятелів, спільнот, з якими дитина себе ідентифікує. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє набуттю досвіду громадянської поведінки та свідомому виборі норм і моделей поведінки, часто за певними взірцями.

Змістова лінія **«Моя культурна спадщина»** дає змогу учнівству усвідомити свою вкоріненість у національну, а також рідну за етнічним походженням культуру, в європейську цивілізацію. Учні/ учениці отримують можливість дослідити місцеві пам'ятки, пізнати традиції та минуле своєї родини, рідної етнічної групи, нації. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє розумінню значущості та різноманітності культурних надбань людства, формуванню умінь пізнавати минуле.

Змістова лінія **«Моя шкільна і місцева громади»** забезпечує розуміння учнем/ ученицею базових норм шкільного та місцевого громадського життя, дає йому/ їй змогу посильно долучатися до їх відтворення та модернізації. Пізнання шкільних і місцевих традицій, ознайомлення з громадянськими вчинками земляків, діяльністю шкільної адміністрації, місцевих органів влади та добровільних асоціацій, зорієнтованих на громадські справи, сприяє набуттю учнями первинного досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії, впливає на формування емоційно-ціннісного компонента

громадянської культури дитини. Навчання в межах цієї змістової лінії забезпечує вироблення вмінь висловлювати та обстоювати свою думку та приймати інших, висувати власні ініціативи, планувати й організовувати посильні для дітей молодшого шкільного віку громадські справи.

Змістова лінія «*Ми – громадяни України. Ми – європейці*» дає учневі / учениці елементарні уявлення про національну символіку та державні атрибути України, націю (народ), державу, політику, владу, ключові події в історії України, підводить до прийняття демократичних цінностей та ідей євроатлантичної інтеграції Батьківщини. У межах цієї змістової лінії на прикладі відомих історичних постатей та національних героїв школярі усвідомлюють цінності патріотизму, активної громадянської позиції, самоповаги та ін.

Змістові лінії громадянської та історичної освітньої галузі у початковій школі мають бути реалізовані оптимальними для кожного елементу змісту та навчальної цілі інтерактивними методами, із використанням інформаційних технологій.

## Результати навчання і пропонувані зміст

### 1 – 2 класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1	2
<b>1. Змістова лінія «Я – Людина»</b>	
Описує себе, свій характер, захоплення, якими вирізняється від інших осіб	<b>Учень / учениця:</b> - <i>розмірковує</i> , якими рисами характеру має володіти людина і чому [2 ГІО 1-6.1-1]; - <i>аналізує</i> свою поведінку, уподобання, виділяючи риси, якими вирізняється з-посеред інших і які надають йому / їй неповторності [2 ГІО 1-6.1-2]; - <i>досліджує і представляє</i> (на прикладі однолітків і родини) неповторність кожної людини, беручи до уваги зовнішність, поведінку, характер, уподобання тощо [2 ГІО 1-6.1-3]
Встановлює послідовність подій (раніше/пізніше, до/після, давно/недавно); пояснює, як і чому люди визначають час	<b>Учень / учениця:</b> - <i>пояснює</i> (спираючись на власний досвід і думки старших), навіщо людині знати точний час; бути пунктуальним / -ою у школі й удома [2 ГІО 1-1.1-1]
Описує послідовність етапів розвитку людини; намагається пояснити, як події пов'язані між собою	<b>Учень / учениця:</b> - <i>пояснює</i> , що означає вислів «бути людиною» [2 ГІО 1-1.2-1]; - <i>пояснює</i> , як змінюється людина впродовж життя [2 ГІО 1-1.2- 2]; - <i>описує</i> , як змінюються умови життя людини [2 ГІО 1-1.2-3]
Розповідає про себе, свою родину та інших осіб	<b>Учень / учениця:</b> - <i>розповідає</i> про літературні персонажі / історичні постаті, на яких хотів би / хотіла б бути схожою [2 ГІО 1-4.2-1]; - <i>складає перелік чеснот / рис характеру</i> , якими володіє літературний персонаж чи історична постать [2 ГІО 1-4.2-2]; - <i>пояснює</i> , що можна, а чого не можна розповідати про себе незнайомим людям, <i>добирає приклади</i> на користь свого твердження [2 ГІО 1-4.2-3]
<b>Пропонувані зміст</b>	
<p><b>Я – Людина.</b> Що означає бути Людиною. Моє ім'я, звідки воно взялося (<i>право на ім'я</i>). Моє зовнішнє та внутрішнє «Я» (<i>фізичні ознаки, почуття, думки</i>). Я – неповторний / неповторна.</p> <p><b>Я – особистість.</b> Досліджую свої можливості. Виявляю мої вподобання. Аналізую свої звички. Визначаю свої знання та вміння. Описую мій характер (<i>окремі риси, на вибір учня / учениці</i>). Мій</p>	

<p>особистий простір (<i>спрощено</i>).</p> <p><b>Зі мною змінюється мій світ.</b> Як я расту. Що я пам'ятаю. Навіщо я пізнаю. Чому я дію. Про що я мрію. Кола спілкування.</p> <p><b>Я – дитина</b> Чи діти відрізняються від дорослих? Що означає «бути дорослим»? Які у людей є бажання і потреби. Навіщо я навчаюся. Чого хоче кожна людина (<i>віднаходимо спільні та індивідуальні цінності</i>)</p>	
<p><b>2. Змістова лінія «Я серед людей»</b></p>	
<p><b>1</b></p>	<p><b>2</b></p>
<p>Висловлює свої вподобання; виокремлює фрази та/або дії, які вразили; обмірковує вплив своїх слів та/або дій на думку інших осіб</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>розповідає</i> про свої зацікавлення, <i>пояснює</i>, як йому / їй подобається проводити дозвілля [2 ГІО 2-5.1-1];</li> <li>- <i>описує</i>, які книжки / фільми / ігри він / вона любить і чому? [2 ГІО 2-5.1-2];</li> <li>- <i>пояснює</i>, чому кожен може мати свої вподобання [2 ГІО 2- 5.1-3]</li> </ul>
<p>Пояснює важливість співпраці у групі; разом з іншими особами визначає послідовність виконання завдань; виконує різні ролі в групі</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>пояснює</i>, чому люди перебувають разом, взаємодіють [2 ГІО 2-7.2-1];</li> <li>- <i>залучає</i> людей, зокрема й тих, які відрізняються від нього / неї, до спілкування, гри, навчання [2 ГІО 2-7.2-2];</li> <li>- <i>надає допомогу</i> тим, хто її потребує, і <i>висловлює вдячність</i> за підтримку [2 ГІО 2-7.2-3];</li> <li>- уважно <i>вислуховує</i> думку співрозмовника, <i>висловлює</i> свій погляд, шануючи гідність інших [2 ГІО 2-7.2-4]</li> </ul>
<p>Пояснює свої обов'язки в сім'ї, школі; дотримується правил поведінки, що засвідчують повагу до інших осіб; звертається за допомогою до старших у разі, коли його або інших осіб ображають</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>переконує</i> у важливості поваги до інших, спираючись на власний досвід і доступні джерела (почуте, прочитане) [2 ГІО 2-6.2-1];</li> <li>- <i>пояснює</i>, до кого можна звернутися по допомогу, якщо когось ображають або принижують [2 ГІО 2-6.2-2];</li> <li>- <i>обстоює думку</i>, що не треба замовчувати негідної поведінки інших [2 ГІО 2-6.2-3]</li> </ul>
<p>Розпізнає вчинки і слова, які можуть підтримати або образити; поважає різноманітність, справедливо ставиться до інших осіб</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>моделює</i> ситуації / грає рольові ігри, у яких підтримує та підбадьорює інших [2 ГІО 2-6.3-1];</li> <li>- розпізнає ситуації (із казок, оповідань, власного досвіду), у яких хтось зазнав образ, <i>пояснює</i>, як діяти в таких ситуаціях [2 ГІО 2-6.3-2];</li> <li>- <i>встановлює</i>, що, попри неповторність кожного, всі люди рівні, бо вони – люди [2 ГІО 2-6.3-3];</li> <li>- <i>висловлює припущення</i>, чому люди стають товаришами, однодумцями, друзями / опонентами, супротивниками, ворогами [2 ГІО 2-6.3-4]</li> </ul>
<p>Збирає інформацію та розповідає про свою родину, однокласників, Україну; пояснює, що означає бути членом родини, громади, класу; долучається до родинних і національних традицій, пояснює їх значення для себе</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>пояснює</i>, які почуття пов'язують його / її з близькими людьми, <i>висловлює</i> припущення про те, чим вони зумовлені [2 ГІО 2-7.1-1];</li> <li>- <i>описує</i> узвичаєні правила життя своєї сім'ї / класу, <i>пояснює</i> їхнє значення для себе [2 ГІО 2-7.1-2];</li> <li>- <i>описує</i> й <i>обмірковує</i> свої права й обов'язки в сім'ї, класі [2 ГІО 2-7.1-3]</li> </ul>
<p>Досліджує об'єкти загального користування у своїй місцевості; дотримується правил поведінки під час гри, прогулянки і відпочинку</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>дотримується</i> встановлених в освоєному громадському просторі (у школі, парку, на дитячому майданчику тощо) правил [2 ГІО 2-2.3-1];</li> <li>- <i>пояснює</i>, чому потрібно дотримуватися встановлених правил [2</li> </ul>



	ГІО 2-2.3-2]
Розрізняє теперішнє, минуле і майбутнє (було — є — буде)	<b>Учень / учениця:</b> - <i>встановлює</i> , чим його / її дитинство відрізняється від дитинства старших родичів [2 ГІО 2-1.3-1]; - <i>описую різницю</i> між дитинством сучасних дітей та у минулому (одяг, іграшки, заняття тощо) [2 ГІО 2-1.3-2]; - <i>пояснює</i> , що життя кожного покоління відрізняється від життя іншого [2 ГІО 2-1.3-3]; - <i>зауважує і виокремлює</i> зміни, які відбулися у його / її правах (напр., звичай в школі колись і тепер) [2 ГІО 2-1.3-4]
Пояснює, де може знайти потрібну інформацію; виявляє основний зміст джерела інформації; розпитує старших людей про минуле	<b>Учень / учениця:</b> - <i>формулює</i> запитання до батьків, інших родичів про історію родини і <i>передає</i> в різних формах цю інформацію [2 ГІО 2-3.1- 1]; - розпитує старших людей про минуле [2 ГІО 2-3.1-2]
<b>Пропонований зміст</b>	
<p><b>Я і родина.</b> Що поєднує родину? Скільки нас у родині: склад, роль та місце кожного. Право дитини на життя в родині, любов та піклування. Обов'язки батьків щодо дітей. Обов'язки дітей у сім'ї. Неправомірність насильства батьків (опікунів) над дітьми і одне до одного. Сироти та «діти вулиці»: хто вони?</p> <p><b>Мій рід.</b> Схема роду. Покоління. Предки і нащадки. Дитинство наших предків. Про що розповідає родові прізвище. Родинні свята і традиції. Родинні реліквії. Якого я роду: зв'язок поколінь.</p> <p><b>Моє близьке оточення.</b> Хто мені друг / подруга, а хто приятель /-ка? Чому довіряють друзі/ подрузі: приклади щирості, розуміння та підтримки у стосунках. Як виникає приязнь: приклади привітного ставлення, відкритого спілкування, взаємоповаги.</p> <p>Товариші у справі (партнери): однокласники, учителі та інші. Знайомство. Коли двоє – пара. Працюємо гуртом (у групі). Ми – одна команда. Як досягнути згоди: правила взаємодії.</p> <p><b>Люди навколо мене.</b> Чим та як люди об'єднані у суспільстві. Що можна дізнатися, не знайомлячись: навчальне дослідження (людина у формі, школяр, спеціаліст, який надає послуги, українець тощо). Як сприймати тих, кого не знаєш? (Спрощено про багатоманітність людського суспільства, толерантність, свободу та гідність людини.)</p> <p><b>Я у громадському просторі.</b> Приватний простір і громадські місця: у чому відмінність. Правила поведінки у громадських місцях, які я відвіую (у крамниці, парку, на дитячому майданчику тощо).</p> <p><b>Людина у світі правил.</b> Які існують правила? Чому люди дотримуються правил. Правила добротності. Люди – різні, але всі ми – рівні. Види дискримінації (на прикладах). Негідні (аморальні) вчинки. Як протидіяти негідним учинкам?</p>	
<b>3. Змістова лінія «Моя культурна спадщина»</b>	
<b>1</b>	<b>2</b>
Встановлює послідовність подій (раніше/пізніше, до/після, давно/недавно); пояснює, як і чому люди визначають час	<b>Учень / учениця:</b> - <i>встановлює</i> , спираючись на власний досвід і думки старших, коли відбувалися відомі історичні події та жили визначні особи (раніше / пізніше, до / після, давно / недавно) [2 ГІО 3-1.1-2]
Орієнтується у близькому до місця проживання та освоєному людьми середовищі	<b>Учень / учениця:</b> - <i>оглядає</i> та <i>описує</i> пам'ятки культури рідної місцевості, відображає їх різними мистецькими засобами (напр., малює, ліпить, співає, шукає приклади он-лайн тощо) [2 ГІО 3-2.1-1]; - <i>дотримується</i> належних правил поведінки в місцях пам'яті, <i>пояснює</i> ці правила [2 ГІО 3-2.1-2]; - <i>виявляє повагу</i> до померлих, <i>вшановує</i> героїв і жертв трагедій або злочинів проти людства [2 ГІО 3-2.1-3]
Показує, як природа дає людям засоби до існування; описує зміни, які спостерігає у знайомому просторі, пов'язані з людською діяльністю	<b>Учень / учениця:</b> - <i>пояснює</i> , чому природа важлива для людини [2 ГІО 3-2.2-1]; - <i>визначає</i> , що дає природа людині [2 ГІО 3-2.2-2]; - <i>визначає</i> окремі зміни у ландшафті / краєвиді, пов'язані з діями людей [2 ГІО 3-2.2-3]; - <i>пояснює</i> , чому зберігати природу – обов'язок кожного [2 ГІО 3-2.2-4]

<p>Досліджує об'єкти загального користування у своїй місцевості; дотримується правил поведінки під час гри, прогулянки і відпочинку</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>довідується</i> (із легенд, від старших людей) про походження місцевих назв населених пунктів і географічних об'єктів [2 ГІО 3-2.3-3];</li> <li>- <i>пояснює</i> потребу дотримання правил у громадських місцях та під час спільних заходів, протидіє (залучаючи дорослих) їх порушенню [2 ГІО 3-2.3-4]</li> </ul>
<p>Збирає інформацію та розповідає про свою родину, однокласників, Україну; пояснює, що означає бути членом родини, громади, класу; долучається до родинних і національних традицій, пояснює їх значення для себе</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>долучається</i> до підтримання родинних і шкільних традицій, <i>бере участь</i> у громадських урочистостях тощо; <i>пояснює</i> їхнє значення для себе [2 ГІО 3-7.1-4];</li> <li>- <i>виготовляє</i> доступні атрибути до свят та урочистостей [2 ГІО 3-7.1-5];</li> <li>- <i>бере участь</i> у мистецьких (наприклад, театральних) акціях [2 ГІО 3-7.1-6]</li> </ul>
<p>Виокремлює незрозумілі слова і за допомогою дорослих встановлює їх зміст; придумує назву твору, що відображає його зміст</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>вдумливо читає</i> короткі історичні оповідання, легенди, міфи тощо [2 ГІО 3-4.1-1];</li> <li>- <i>придумує назву</i> до коротких текстів дитячої літератури [2 ГІО 3-4.1-2];</li> <li>- <i>виокремлює</i> незрозумілі слова з усних та писемних текстів дитячої літератури [2 ГІО 3-4.1-3];</li> <li>- <i>запитує</i> про значення незрозумілого слова в дорослих або <i>довідується</i> про це за допомогою цифрового пристрою (пошуковика) [2 ГІО 3-4.1-4]</li> </ul>
<b>Пропонований зміст</b>	
<p><b>Спадок відомих українців.</b> Суспільне визнання: розмова про те, як його здобувають. Меморіальні образи України.  Хто такі герої ( <i>на прикладах із національної історії</i>)? Вшанування героїв і жертв: обговорення правил поведінки. Мої герої та їхні вчинки (<i>персонажі книжок, мультфільмів, кінофільмів, батьки, інші родичі, знайомі</i>).  <b>Визначні події.</b> Події – результат людської діяльності. Як події стають визначними. Як мої близькі пам'ятають визначні події? День, коли відзначають подію. Наші шкільні (класні) свята. Дні пам'яті та пам'ятники (у близькому докільлі).  <b>Мій спадок.</b> Про що розповідають нам пам'ятки природи та культури? Пам'ятки культури рідної місцевості. Про що може повідомити назва?</p>	
<b>4. Змістова лінія «Моя шкільна та місцева громади»</b>	
<b>1</b>	<b>2</b>
<p>Пояснює, де може знайти потрібну інформацію; виявляє основний зміст джерела інформації; розпитує старших людей про минуле</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>розповідає</i> про видатних історичних осіб / сучасників / сучасниць, чий життя і діяльність пов'язані з місцевою громадою [2 ГІО 4-3.1-3]</li> </ul>
<p>Пояснює свої обов'язки в сім'ї, школі; дотримується правил поведінки, що засвідчують повагу до інших осіб; звертається за допомогою до старших у разі, коли його або інших осіб ображають</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>розповідає</i> про свої права і обов'язки як учасника / -ці шкільної та місцевої громад, <i>пояснює</i> важливість цих прав і обов'язків [2 ГІО 4-6.2-4]</li> </ul>
<p>Домовляється з однокласниками про добродесні правила взаємодії, дотримується досягнутих домовленостей, пояснює, чому це важливо</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>виробляє</i> (з однокласниками) добродесні правила взаємодії, <i>переконує</i>, що вони потрібні [2 ГІО 4-8.1-1];</li> <li>- <i>дотримується</i> домовленостей [2 ГІО 4-8.1-2];</li> <li>- <i>добирає приклади</i> із власного досвіду, які свідчать про його / її відповідальне ставлення до обов'язків як члена шкільної та місцевої громад [2 ГІО 4-8.1-3]</li> </ul>

<p>Розповідає про свої успіхи, успіхи класу, своєї родини; розповідає про свої проблеми, обирає варіанти їх розв'язання; долучається до корисних справ у родині, класі, школі</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>обговорює</i> проблеми класу, які його / її турбують, обирає один із варіантів їх розв'язання [2 ГЮ 4-8.2-1];</li> <li>- <i>з'ясовує</i>, що він / вона може робити для однокласників, шкільної спільноти; робить відповідні пропозиції на зборах класу [2 ГЮ 4-8.2-2]</li> </ul>
<p><b>Пропонований зміст</b></p> <p><b>Шкільна громада.</b> Громада і гурт: спільне та відмінне (<i>спрощено</i>). Мої права у школі. Добročесність. Обов'язки учня перед шкільною громадою. Самоврядні органи класної громади: повноваження і відповідальність. Вироблення правил співпраці у класі.</p> <p><b>Місцева громада.</b> Походження назви населеного пункту, розташування, славні події з життя громади. Відомі земляки. Громадська активність (<i>на прикладах</i>)</p>	
<p><b>5. Змістова лінія «Ми – громадяни України. Ми – європейці»</b></p>	
<p><b>1</b></p>	<p><b>2</b></p>
<p>Розповідає про Україну як про свою Батьківщину, розпізнає державні символи України, шанобливо ставиться до них</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>представляє</i> загальні відомості про Україну [2 ГЮ 5-8.3-1];</li> <li>- <i>розпитує</i> дорослих (родичів) про сучасне громадське життя та минуле України [2 ГЮ 5-8.3-2];</li> <li>- <i>розпізнає</i> державні символи України, <i>шанобливо ставиться</i> до них [2 ГЮ 5-8.3-3];</li> <li>- <i>розповідає</i> про державний прапор України, її герб [2 ГЮ 5-8.3-4];</li> <li>- <i>співає</i> державний гімн України [2 ГЮ 5-8.3-5];</li> <li>- <i>розповідає</i> про День Незалежності України і традиції його святкування в родині / громаді / країні [2 ГЮ 5-8.3-6];</li> <li>- <i>розповідає</i> про найважливіші державні свята України [2 ГЮ 5-8.3-7];</li> <li>- <i>дотримується</i> встановлених <i>правил</i> поведінки під час проведення державних свят [2 ГЮ 5-8.3-8]</li> </ul>
<p>Запитує про те, що зацікавило; знаходить відповіді на запитання; виокремлює в джерелі інформацію про відому особу/подію</p>	<p><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>знаходить</i> (у дитячих художніх творах) приклади патріотизму і людяності [2 ГЮ 5-3.2-1];</li> <li>- <i>розповідає</i> про видатних українців, <i>описує</i> їхню важливість для України [2 ГЮ 5-3.2-2];</li> <li>- <i>ставить запитання</i>, які допомагають більше дізнатися про важливу для України подію чи особу [2 ГЮ 5-3.2-3]</li> </ul>
<p><b>Пропонований зміст</b></p> <p><b>Моя Батьківщина.</b> Що таке Батьківщина? Атрибути Української держави: назва, прапор, герб, гімн, столиця, офіційна державна мова, валюта. День Незалежності України. Найважливіші державні свята. День захисника України. Конституція України (<i>спрощено</i>).</p> <p><b>Україна: сторінки історії.</b> Захисники Батьківщини (сучасні українські воїни (зокрема «кіборги» Донецького аеропорту, Герої України та ін.), герої Другої світової війни, козаки та ін.). Історичні особистості України: приклади патріотизму та людяності особи.</p> <p><b>Україна – європейська держава.</b> Україна та її сусіди (<i>оглядово</i>)</p>	

## Мистецька освітня галузь

### Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

**Метою** навчання мистецтва для загальної середньої освіти є формування культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого

самовираження в особистому та суспільному житті; плекання пошани до національної і світової мистецької спадщини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** навчання мистецтва у початковій школі є:

- збагачення духовного світу учня / учениці під час сприймання мистецтва та художньої творчості; виховання шани до національної і світової культурної спадщини;
- набуття досвіду творення художніх образів через опанування елементарними мистецькими вміннями; розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей;
- розкриття творчого потенціалу особистості; стимулювання художньо-образного мислення, художніх інтересів; виховання естетичного смаку; сприяння творчому самовияву та розвитку індивідуального стилю учня / учениці через мистецтво;
- розвиток уміння інтерпретувати твори мистецтва, висловлювати враження та особистісне ставлення до них; засвоєння початкових знань про види мистецтва, особливості їхньої художньо-образної мови, зокрема у взаємозв'язках;
- формування вміння презентувати й оцінювати власну творчість, плекання потреби у самовдосконаленні;
- формування вміння взаємодіяти з іншими через мистецтво, виявляти зв'язки мистецтва з природним і соціокультурним середовищем;
- виховання здатності застосовувати мистецтво для отримання задоволення та емоційного самопізнання.

Реалізація поставленої мети та завдань здійснюється за **змістовими лініями**: «Художньо-практична діяльність», «Сприймання та інтерпретація мистецтва», «Комунікація через мистецтво», які окреслюють рамкову модель досягнення загальних цілей мистецької освітньої галузі.

Змістова лінія **«Художньо-практична діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне засвоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовияву. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виражальні засоби для творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на емоційний стан завдяки мистецькій діяльності.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що несуть твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на свій емоційний стан завдяки сприйманню творів мистецтва.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх

мистецьких можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема в різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо.

Мистецька освітня галузь може реалізуватися через інтегровані предмети або предмети за окремими видами мистецтва: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі.

## Результати навчання і пропонований зміст

### 1 – 2-й класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1	2
<b>1. Змістова лінія «Художньо-практична діяльність»</b>	
Творить відомими художніми засобами і способами	<p style="text-align: center;"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>співає</i> вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері, темпі, динаміці [2 МІО 1-1.1-1];</li> <li>- <i>дотримується</i> правил співу [2 МІО 1-1.1-2];</li> <li>- <i>грає</i> в ансамблі прості композиції (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) [2 МІО 1-1.1-3];</li> <li>- <i>обирає</i> тембр інструменту (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передавання відповідного образу [2 МІО 1-1.1- 4];</li> <li>- <i>орієнтується</i> в нотному записі (нотний стан, скрипковий ключ, розмір, такт, ноти в межах I октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть, восьма) [2 МІО 1-1.1-5];</li> <li>- <i>відтворює</i> прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертних та восьмих тривалостей), зокрема у різних темпах [2 МІО 1-1.1-6];</li> <li>- <i>виконує</i> прості площинні (двовимірні) живописні та графічні зображення; прості об'ємні композиції [2 МІО 1-1.1-7];</li> <li>- <i>використовує</i> у живописній роботі хроматичні і ахроматичні кольори; <i>утворює</i> з основних кольорів – похідні [2 МІО 1-1.1-8];</li> <li>- <i>створює</i> хроматичну й ахроматичну графічну композицію, використовуючи лінії, крапки та плями [2 МІО 1-1.1-9];</li> <li>- <i>складає</i> та розташовує на площині (у просторі) окремі елементи зображень (форм) у просту, зокрема орнаментальну, композицію (графічну, живописну, декоративну, об'ємну) [2 МІО 1-1.1-10];</li> <li>- відповідно до задуму, <i>обирає</i> положення формату аркуша (вертикальний, горизонтальний) [2 МІО 1-1.1-11];</li> <li>- <i>використовує</i> усю площину аркуша для створення композиції [2 МІО 1-1.1-12];</li> <li>- <i>користується</i> художніми засобами та матеріалами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо [2 МІО 1-1.1-13];</li> <li>- <i>конструює</i> прості композиції з художніх, природних та інших підручних матеріалів [2 МІО 1-1.1-14];</li> <li>- <i>дотримується</i> правил техніки безпеки [2 МІО 1-1.1-15];</li> <li>- <i>виконує</i> нескладні ролі (зокрема «пісні в ролях»), етюди- наслідування, <i>перевтілюючись</i> у різних персонажів [2 МІО 1-1.1- 16];</li> <li>- <i>вправляється</i> над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жесту [2 МІО 1-1.1-17];</li> <li>- <i>дотримується</i> загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва (театрі, музеї тощо) [2 МІО 1-1.1-18];</li> <li>- <i>виконує</i> елементарні танцювальні рухи під музику; <i>рухається</i> в ритмі і темпі музики, <i>узгоджує</i> свої рухи з музичним супроводом (співом) [2 МІО 1-1.1-19]</li> </ul>

Експериментує, використовуючи відомі техніки художньо-творчої діяльності, звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо для створення художніх образів	<p align="center"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- придумує образи (фантазує) та виражає задумане знайомими засобами художньої виразності [2 МИО 1-1.2-1];</li> <li>- імпровізує голосом (музичні, мовленнєві інтонації), засобами пантоміми (міміка, жести), на музичних інструментах (трикутники, бубни, барабан, маракаси тощо) [2 МИО 1-1.2-2];</li> <li>- створює варіанти ритмічного супроводу до пісні [2 МИО 1-1.2-3];</li> <li>- експериментує з кольорами, лініями, формами тощо [2 МИО 1- 1.2-4]</li> </ul>
Спостерігає за навколишнім світом, фіксує за допомогою вчителя цікаві явища як ідеї для творчості; допомагає прикрасити місце, де навчається, живе	<p align="center"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- спостерігає за довкіллям, за допомогою вчителя/вчительки фіксує цікаві, незвичайні явища [2 МИО 1-1.3-1];</li> <li>- створює елементи композиції / декору для оформлення середовища, в якому живе і навчається, використовує побачене і почуте в художньо-практичній діяльності [2 МИО 1-1.3-2]</li> </ul>
Визначає серед творів і видів художньо-творчої діяльності ті, що подобаються; ділиться емоціями від сприйняття мистецьких творів; творить для власного задоволення	<p align="center"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вирізняє види мистецької діяльності, які поліпшують його / її настрій [2 МИО 1-3.4-1];</li> <li>- описує свої емоції від сприймання мистецьких творів [2 МИО 1-3.4- 2];</li> <li>- обирає вид художньої творчості за своїми вподобаннями [2 МИО 1-3.4-3]</li> </ul>

### Пропонований зміст

Спів (співацька постава, дихання, інтонація, дикція).  
Гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо.  
Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах. Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики.  
Інсценізація пісень, створення театралізованих образів. Ознайомлення з нотною грамотою.  
Малювання графічними матеріалами, фарбами.  
Використання різних ліній, плям, форм, кольорів та їх відтінків для створення візуальних образів.  
Розміщення зображень на аркуші, у просторі, компоновання елементів композиції (площинна, об'ємна).  
Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів.  
Вирізування, конструювання з паперу та інших підручних матеріалів.  
Робота з природними матеріалами.  
Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо).  
Ліплення з пластичних матеріалів різними (простими) прийомами і способами. Прикрашання місця, де навчається, живе.  
Організація робочого місця.  
Дотримання охайності та правил техніки безпеки.  
Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди-наслідування. Відтворення елементарних танцювальних елементів.  
Імпровізації засобами пантоміми (міміка, жести).  
Використання видів мистецької діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану

### 2. Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва»

1	2
Сприймає твори різних видів мистецтва і проявляє емоційно-ціннісне ставлення до них у різний спосіб (словами, рухами, мімікою, лініями, кольорами тощо)	<p align="center"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- сприймає твір мистецтва та висловлює враження, добираючи із запропонованих слова, співзвучні з власними емоціями [2 МИО 2- 2.1-1];</li> <li>- порівнює музичні та візуальні образи, твори мистецтва та явища довкілля [2 МИО 2-2.1-2];</li> <li>- відтворює емоційні враження від твору мистецтва різними відомими засобами та способами (рухами, мімікою, лініями, кольорами тощо) [2 МИО 2-2.1-3]</li> </ul>
Розрізняє види мистецтва (музичне, образотворче,	<p align="center"><b>Учень / учениця:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- розрізняє види мистецтва (музичне, образотворче, театральне,</li> </ul>

театральне, хореографічне тощо) і розпізнає притаманні їм засоби виразності	танцювальне, екранні) [2 МИО 2-2.2-1]; - <i>характеризує</i> мелодію [2 МИО 2-2.2-2]; - <i>визначає</i> темп (повільно, помірно, швидко); реєстр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру, окремих музичних інструментів (сопілка, бубон, барабан, скрипка, бандура, фортепіано тощо) [2 МИО 2-2.2-3]; - <i>розпізнає</i> прості художні матеріали, якими виконана учнівська творча робота (кольорові олівці, фломастери, акварель, гуаш, пластилін тощо) [2 МИО 2-2.2-4]; - <i>визначає</i> гаму (тепла, холодна, мішана) творів мистецтва та учнівських робіт [2 МИО 2-2.2-5]; - <i>розрізняє</i> види театру (ляльковий, музичний, драматичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм) [2 МИО 2-2.2-6]
Визначає серед творів і видів художньо-творчої діяльності ті, що подобаються; ділиться емоціями від сприйняття мистецьких творів; творить для власного задоволення	<b>Учень / учениця:</b> - <i>вирізняє</i> (із запропонованих) твори мистецтва, що змінюють або передають його / її настрій [2 МИО 2-3.4-4]
<b>Пропонований зміст</b> Сприймання творів різних видів мистецтва. Виявлення та характеристика вражень, емоцій, які вони викликали. Визначення засобів виразності твору. Порівняння природних форм, образів доквілля з їх художнім (декоративним) трактуванням. Ознайомлення з деякими видами театру (ляльковий, музичний, драматичний), кіномистецтва (кінофільм, мультфільм). Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення та поліпшення емоційного стану	
<b>3. Змістова лінія «Комунікація через мистецтво»</b>	
<b>1</b>	<b>2</b>
Оцінює власну творчість за визначеними орієнтирами; пояснює, наскільки вдалося втілити свій задум	<b>Учень / учениця:</b> - <i>порівнює</i> власний задум із його втіленням [2 МИО 3-3.1-1]; - <i>описує</i> , що вдалося чи не вдалося втілити [2 МИО 3-3.1-2]; - <i>пояснює</i> власні досягнення в художньо-творчій діяльності [2 МИО 3-3.1-3]
Презентує створені художні образи у зрозумілий спосіб, пояснюючи створене	<b>Учень / учениця:</b> - <i>презентує</i> результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо) [2 МИО 3-3.2-1]; - <i>вербально описує</i> свій творчий задум [2 МИО 3-3.2-2]
Бере участь у колективній творчій діяльності, дотримується правил творчої співпраці; ділиться з іншими особами враженнями від сприйняття мистецтва та творчої діяльності	<b>Учень / учениця:</b> - <i>виявляє</i> (з допомогою вчителя / вчительки) інформацію, отриману від сприймання творів мистецтва [2 МИО 3-3.3-1]; - <i>ділиться</i> враженнями від творів різних видів мистецтва [2 МИО 3-3.3-2]; - <i>бере участь</i> у колективному виконанні творчого задуму – у народних святах та обрядах, концертах, виставках, інсценізаціях тощо [2 МИО 3-3.3-3]; - <i>дотримується</i> правил взаємодії і творчої співпраці [2 МИО 3-3.3- 4]
<b>Пропонований зміст</b> Виховні ситуації на основі творів мистецтва. Презентація творчих досягнень та їх опис. Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій, флеш-моби тощо). Проведення мистецьких заходів (концертів, виставок, конкурсів, інсценізацій тощо). Узгодження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації	

## Фізкультурна освітня галузь

### Пояснювальна записка

Освітню програму фізкультурної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

**Метою** цієї галузі для загальної середньої освіти є формування в учня / учениці стійкої мотивації до занять фізичною культурою і спортом та життєво необхідних рухових умінь і навичок для збереження власного здоров'я, розширення функціональних можливостей організму.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** фізкультурної освітньої галузі у початковій школі є:

- розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових умінь та навичок, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- розширення функціональних можливостей організму через цілеспрямований розвиток фізичних якостей і природних здібностей;
- збереження та зміцнення здоров'я школярів;
- формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, збереженні та зміцненні здоров'я;
- формування основ здорового способу життя і створення умов для покращення фізичного і психоемоційного стану;
- формування практичних навичок щодо самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку;
- розвиток комунікативних умінь під час занять фізичною культурою;
- формування морально-вольових якостей та позитивного ставлення до занять фізичною культурою і спортом;
- усвідомлення ролі занять спортом і Олімпійського руху для формування самоповаги, впевненості в собі, прагнення досягати успіху, дотримуючись принципів чесної гри;
- збільшення обсягу рухової активності, яка приносить радість дитині;
- формування творчих здібностей засобами фізичної культури.

Освітня програма фізкультурної освітньої галузі для 1-4 класів охоплює такі **змістові лінії**: «Базова рухова активність», «Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)», «Турбота про стан здоров'я та безпеку».

Змістова лінія **«Базова рухова активність»** охоплює такі види діяльності, які спрямовані на формування життєво необхідних рухових умінь і навичок.

Змістова лінія **«Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)»** пов'язана з опануванням рухливих ігор та естафет, що задовольняє потребу в руховій активності та сприяє формуванню комунікативних здібностей. Змістова лінія **«Турбота про стан здоров'я та безпеку»** спрямована на формування свідомого ставлення до власного здоров'я та вмінь безпечної поведінки в процесі фізкультурної діяльності.

Предметом навчання у початковій школі в галузі фізичного виховання є **рухова активність із загальноосвітньою спрямованістю**.



Нові підходи до змісту занять фізичною культурою повинні орієнтувати вчителів не тільки на фізичну підготовленість, а й на розвиток особистості, на індивідуальне сприймання навчального матеріалу. Розв'язання цих завдань допускає відхід від жорсткої регламентації занять, підвищення їхньої емоційної насиченості, максимальної різноманітності форм, методів та засобів фізичного виховання, широкого використання інноваційних технологій фізичного виховання.

## Результати навчання і пропонований зміст

### 1–2-й класи

Обов'язкові результати навчання 1	Очікувані результати навчання 2
<b>1. Змістова лінія «Базова рухова активність»</b>	
Виконує вправи на пересування (ходьба, біг, стрибки, лазіння, плавання, ковзання), виконує вправи з предметами та без них (за наявності відповідних умов)	<b>Учень / учениця:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- виконує комплекси загальнорозвивальних та спеціальних вправ за показом учителя / учительки з використанням різних предметів та без них [2 ФІО 1-1.1-1];</li> <li>- виконує різновиди ходьби [2 ФІО 1-1.1-3];</li> <li>- виконує бігові вправи та різновиди бігу [2 ФІО 1-1.1-4];</li> <li>- виконує стрибкові вправи [2 ФІО 1-1.1-5];</li> <li>- долає смугу природних та штучних перешкод за допомогою лазіння та перелізання, стрибків і бігу [2 ФІО 1-1.1-6];</li> <li>- виконує метання різними способами на дальність та в ціль [2 ФІО 1-1.1-7];</li> <li>- виконує гімнастичні, ігрові та інші вправи [2 ФІО 1-1.1-8];</li> <li>- виконує базові рухи, характерні для різних видів спорту [2 ФІО 1-1.1-9]</li> </ul>
Розпізнає, добирає та виконує фізичні вправи для ранкової гімнастики; розрізняє, добирає та виконує фізичні вправи з різних видів спорту для розвитку фізичних якостей	<b>Учень / учениця:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- виконує комплекси фізичних вправ ранкової гігієнічної гімнастики, фізкультурної хвилинки і фізкультурної паузи [2 ФІО 1-1.2-1];</li> <li>- розрізняє легкоатлетичні, гімнастичні, ігрові та інші вправи та виконує їх [2 ФІО 1-1.2-2];</li> <li>- добирає необхідний спортивний інвентар та вправи до видів спорту, якими займається [2 ФІО 1-1.2-3]</li> </ul>
<b>Пропонований зміст</b>	
<p><b>Основи знань з фізичної культури.</b>            Поняття про життєво важливі способи пересування людини. Значення ранкової гігієнічної гімнастики, фізкультурної хвилинки.            Правила добору спортивного інвентарю та безпечної поведінки під час виконання життєво необхідних рухових умінь та навичок.</p> <p><b>Загальнорозвивальні вправи:</b>            без предмета, вправи імітаційного характеру, вправи з предметами (із гімнастичною палицею, з прапорцями, з м'ячами, із скакалкою; комплекс ранкової гігієнічної гімнастики; комплекс фізкультурної паузи).</p> <p><b>Положення тіла у просторі:</b>  <i>вправи з вихідних положень:</i> сидячи (ноги нарізно, на п'ятах, зігнувши ноги; кутом, із нахилом уперед, на правому/ лівому стегні);  <i>вправи з виконанням упорів:</i> присівши, лежачи, лежачи ззаду, стоячи, стоячи на колінах; лежачи на стегнах та передпліччях;  <i>вправи з вихідних положень у висах:</i> стоячи, лежачи; на зігнутих руках; стоячи позаду; зависом однією ногою та двома ногами, підтягування у висі, у висі лежачи.</p> <p><b>Елементи акробатики:</b>            групування (сидячи, лежачи), перекати в групування, перекид боком та вперед, стійка на лопатках із</p>	

зігнутими та прямими ногами.

### **Дитячий фітнес:**

*логоаеробіка* – загальнорозвивальні вправи, поєднані з вимовою певних звуків або нескладних віршованих рядків;

*звіроаеробіка* – загальнорозвивальні вправи з імітацією рухів тварин;

*футбол-аеробіка* – загальнорозвивальні та спеціальні вправи з фітболами;

*танцювальна аеробіка* (комплекси ритмічних вправ): повороти, нахили тулуба, поєднані з різними кроками під музичний супровід – приставний крок, перемінний крок;

*танцювальні імпровізаційні вправи*: крок із пальців, крок із каблука з чергуванням вправ на рухи корпусу під музичний супровід; переступання, крок польки.

### **Ходьба та її різновиди:**

на пальцях, п'ятах, із високим підніманням стегна, у напівприсіді, у присіді, з різними положеннями рук, ходьба «змійкою»; ходьба на підвищеній опорі (гімнастична лава, низька колода) з різним положенням рук, чергуючи з присіданнями, нахилами; “перелізання”; із зупинкою за сигналом; із вантажем (мішечком) на голові; ходьба по підвищеній опорі приставними кроками правим і лівим боком, на пальцях (гімнастична лава, низька колода) з різним положенням рук по чергово з поворотами, присіданнями.

### **Біг:**

із високим підніманням стегна, із закиданням гомілок, із зміною напрямку; із різних вихідних положень; біг із високого старту до 30 м; біг до 500 м; чергування ходьби та бігу до 1000 м; спиною уперед; із зупинками стрибком та у кроці за зоровим і слуховим сигналами; пересування приставними кроками правим, лівим боком; “повторний” біг 3 x 10 м; різновиди “човникового” бігу 4 x 9 м; біг до 30 м із високого старту.

*Лазіння* по горизонтальній та похилій (кут від 20 до 45 градусів) гімнастичній лаві в упорі, стоячи на колінах; по гімнастичній стінці в різних напрямках; підтягування у положенні лежачи на горизонтальній та похилій гімнастичній лаві однойменним і різнойменним способом; по гімнастичній стінці вгору і вниз однойменним та різнойменним способами.

*Перелізання* через перешкоду висотою від 80 до 100 см різними способами; підлізання під перешкодою.

### **Вправи з малим м'ячем (тенісним, гумовим):**

тримання м'яча, підкидання м'яча правою та лівою руками; ловіння м'яча однією та двома руками після відскоку від стіни, підлоги; метання м'яча правою і лівою рукою із-за голови, стоячи на місці; метання м'яча у вертикальну ціль з відстані 8-10 м; метання малого м'яча у щит; метання малого м'яча в горизонтальну ціль з відстані 6-8 м; метання малого м'яча із-за голови на дальність; метання м'ячів різної ваги на задану відстань; метання м'ячів різної ваги на однакову відстань.

### **Вправи з великим м'ячем (гумовим, футбольним, волейбольним, баскетбольним і т.д.):**

тримання м'яча; підкидання м'яча і ловіння його після відскоку від підлоги; передавання м'яча з рук у руки в колі, в колоні, шерензі, праворуч, ліворуч, над головою, під ногами; перекидання м'яча у парах; удари м'яча об підлогу однією та двома руками; ведення м'яча на місці правою і лівою рукою; ведення м'яча з одночасними кроками правою та лівою рукою; кидки м'яча знизу з положення сидячи та стоячи, передавання і ловіння м'яча двома руками від грудей (у колі, парах, трійках), передачі м'яча двома руками з ударом об підлогу; ведення м'яча ногою у кроці; зупинка м'яча, що котиться, підошвою; ведення м'яча передньою частиною ступні; удари по нерухомому м'ячу; зупинка м'яча, що котиться; удари по м'ячу, що котиться; ведення м'яча ногою по прямій, по дузі, між стійками.

### **Стрибки**

*стрибки без використання предметів*: на місці на одній, двох ногах, із поворотами праворуч, ліворуч, кругом; з просуванням вперед, назад, у присіді правим та лівим боком; на місці з поворотами на 45, 90, 180 градусів, по «купинах», вистрибування з присіду;

*стрибки зі скакалкою* (стрибки на двох ногах, по чергово, обертаючи скакалку вперед; на двох ногах із проміжними стрибками на місці; поперемінно відштовхуючись ногами на місці);

*стрибки в глибину* (з висоти від 40 до 60 см з м'яким приземленням на дві ступні; зіскок із гімнастичної лави);

*стрибки у висоту* (через гімнастичну палицю, гумову мотузку з місця, з прямого розбігу; застрибування на підвищену опору (кілька матів, складених один на одного) однією та двома ногами та зістрибування); стрибки через перешкоди висотою до 50 см поштовхом однією та двома ногами;

*стрибки в довжину* (з місця поштовхом однієї, двох ніг; стрибки у довжину із просуванням вперед)

## **2. Змістова лінія «Ігрова та змагальна діяльність учнів»**

<b>1</b>	<b>2</b>
Виконує рухові дії під час рухливих ігор під керівництвом вчителя	<b>Учень / учениця:</b> - грає в рухливі ігри та бере участь в естафетах [2 ФІО 2-1.3- 1];

	- <i>застосовує</i> рухливі ігри під час прогулянок, екскурсій, відпочинку, задовольняючи потребу в руховій та ігровій діяльності [2 ФІО 2-1.3-2]
Виконує різні ролі під час рухливих ігор, забав, обрядів та інших форм рухової діяльності	<b>Учень / учениця:</b> - <i>спілкується</i> та <i>взаємодіє</i> з дорослими й однолітками [2 ФІО 2-3.1-1]; - <i>співпрацює</i> й <i>досягає</i> спільних командних цілей, наприклад під час рухливих ігор та естафет [2 ФІО 2-3.1-2]; - <i>бере участь</i> в ухваленні спільних рішень на користь команди [2 ФІО 2-3.1-3]; - <i>виконує</i> різні ролі в ігрових ситуаціях [2 ФІО 2-3.1-4]; - <i>активно вболіває</i> за результат команди [2 ФІО 2-3.1-5]
Дотримується правил безпеки особисто та під час спільної з друзями рухової діяльності	<b>Учень / учениця:</b> - <i>дотримується</i> безпечної поведінки під час виконання фізичних вправ та ігор [2 ФІО 2-3.2-1]
Дотримується правил чесної гри під час рухової діяльності; не засмучується через поразку	<b>Учень / учениця:</b> - <i>пояснює</i> емоції, що виникають під час естафет та рухливих ігор [2 ФІО 2-3.3-1]; - <i>пояснює</i> , чому треба грати чесно, поважаючи суперника [2 ФІО 2-3.3-2]; - <i>пояснює</i> правила проведення гри, <i>ставить запитання</i> , щоб краще їх зрозуміти, та <i>діє</i> відповідно до узгоджених правил [2 ФІО 2-3.3-3]; - <i>розповідає</i> про відомих спортсменів та прагне брати з них приклад [2 ФІО 2-3.3-4]; - <i>пояснює</i> , як треба вигравати і програвати з гідністю [2 ФІО 2-3.3-5]
<b>Пропонований зміст</b>	
<b>Основи знань із фізичної культури.</b> Значення рухливих ігор для підвищення рухової активності школяра та оволодіння життєво необхідними руховими вміннями та навичками. Правила безпечної поведінки під час рухливих ігор та естафет. Ознайомлення з правилами рухливих ігор. Ознайомлення із зимовими та літніми видами спорту, досягненнями відомих українських спортсменів. Правила чесної гри, вміння вигравати і програвати з гідністю. <b>Рухливі ігри для активного відпочинку.</b> <i>Рухливі ігри та естафети:</i> для формування культури рухів, навичок пересування, володіння м'ячем (естафети з інтегрально розвивальними м'ячами (eduball)), зимові рухливі ігри, рухливі ігри із застосуванням стрибкових вправи тощо	
<b>3. Змістова лінія «Турбота про стан здоров'я та безпеку»</b>	
Контролює своє самопочуття за підтримки дорослих у закладі загальної середньої освіти і поза його межами	<b>Учень / учениця:</b> - <i>регулює</i> фізичне навантаження відповідно до самопочуття під час виконання фізичних вправ [2 ФІО 3-2.1-1]; - <i>пояснює</i> , які ознаки втоми виявляються під час виконання фізичних навантажень [2 ФІО 3-2.1-2]; - після виконання фізичних вправ <i>визначає</i> , що було складно зробити і чого досягнув/ -ла [2 ФІО 3-2.1-3]; - <i>описує</i> ознаки впливу фізичного навантаження на власний організм [2 ФІО 3-2.1-4]
Пояснює значення фізичних вправ для здоров'я людини	<b>Учень / учениця:</b> - <i>переконує</i> однокласників про користь виконання фізичних вправ [2 ФІО 3-2.2-1]; - <i>аргументує</i> , що кожна людина – неповторна і може мати різні фізичні якості [2 ФІО 3-2.2-2]; - <i>пояснює</i> роль загартування для зміцнення здоров'я людини [2 ФІО 3-2.2-3]
Обирає за допомогою вчителя та виконує вправи/ігри і елементи різних видів спорту для розвитку	<b>Учень / учениця:</b> - <i>виконує</i> вправи для формування постави [2 ФІО 3-2.3-1]; - <i>виконує</i> дихальні вправи та вправи на релаксацію [2 ФІО 3-

фізичних якостей	2.3-2]; - виконує вправи на свіжому повітрі для зміцнення здоров'я та покращення фізичного розвитку [2 ФІО 3-2.3-3]; - виконує вправи для розвитку фізичних якостей та аналізує їхні зміни за допомогою вчителя/ вчительки [2 ФІО 3-2.3-4]; - пояснює цінність зусиль для формування характеру [2 ФІО 3-2.3-5]; - добирає вправи за вподобаннями [2 ФІО 3-2.3-6]
<b>Пропонований зміст</b>	
<p><b>Основи знань із фізичної культури:</b>          поняття про фізичну культуру як сукупність фізичних вправ, спрямованих на зміцнення здоров'я. Фізичні вправи для формування постави, профілактики плоскостопості та відновлення організму. Ознаки втоми під час виконання фізичних навантажень та засоби її уникнення. Загартування як засіб зміцнення здоров'я та покращення фізичного розвитку.</p> <p><b>Вправи для формування постави та профілактики плоскостопості:</b>  <i>Загальнорозвивальні вправи:</i> нахили та повороти голови, згинання та розгинання верхніх кінцівок, кругові рухи руками, нахили в бік, пружинні рухи з різних вихідних положень; нахили, повороти, прогинання та вигинання тулуба у положенні упору «стоячи на колінах»; піднімання тулуба з вихідного положення, лежачи на спині та животі; підтягування на низькій перекладині з вихідного положення упору «лежачи»; присіди, напівприсіди, згинання та розгинання ніг, відведення ніг набік, статичні положення на рівновагу.  <i>Загальнорозвивальні вправи для формування постави:</i> біля гімнастичної стінки, вертикальної осі, дзеркала.  <i>Вправи для профілактики плоскостопості:</i> ходьба по дрібних предметах, біг на пальцях, ходьба перекатами з п'ятки на пальці, “гусениця”, “ведмідь клишоногий”, перекидання та захоплення дрібних предметів пальцями ніг, стрибки.  <i>Вправи на релаксацію. Дихальні вправи.</i>  <i>Вправи для розвитку фізичних якостей:</i>  <i>сили</i> (підтягування у висі лежачи та у висі, згинання та розгинання рук в упорі лежачи від гімнастичної лави та від підлоги, стрибки із упору «присівши вгору»; загальнорозвивальні вправи з гантелями вагою від 250 до 500 гр. з утриманням статичних поз, вправи з гумовим еспандером);  <i>швидкості</i> (повторний біг 3-4 x 10 м, біг із прискореннями за сигналом, біг в упорному положенні, прискорення з різних вихідних положень, біг на місці з максимальною частотою кроків, виконання максимальної кількості рухів за одиницю часу);  <i>витривалості</i> (стрибки зі скакалкою; біг у чергуванні з ходьбою до 1000 м; рівномірний біг малої інтенсивності на довгі дистанції; пересування на довгі дистанції з використанням різного інвентаря – ролики, велосипед, скейт, лижі, ковзани і т.д.);  <i>гнучкості</i> (махові рухи руками і ногами в різних напрямках з амплітудою, що поступово збільшується, нахили тулуба в різних напрямках у положенні стоячи, пружинні нахили у положенні сидячи, викрути рук із гімнастичною палицею, пружинні рухи у широкій стійці, прогинання та вигинання тулуба у положенні упору стоячи на колінах, викрути рук зі скакалкою, пружинні похитування у положенні випадку, прогинання тулуба у положенні лежачи на животі);  <i>координації</i> (пересування по підвищеній і обмеженій за площиною опорі, подолання природних перешкод, пересування із зупинками за зоровим і слуховим сигналами (під час пересування раптові зупинки у заданій позі за сигналом), “човниковий” біг 4 x 9 м, 3 x 10 м; рухливі народні ігри та естафети, подолання перешкод, ходьба на пальцях по підвищеній і обмеженій за площиною опорі з різними положеннями рук, “поза лелеки” із заплющеними очима, пересування із підкиданням дрібних предметів (тенісні м'ячі, мішечки тощо), вправи зі зміною положення тіла у просторі, розслаблення м'язів рук, ніг, тулуба з різних вихідних положень)</p>	

# ІНШІ ОСВІТНІ ГАЛУЗІ (за типовою освітньою програмою НУШ 1, розробленою під керівництвом Савченко О. Я.)<sup>3</sup>

## Іншомовна освітня галузь Іноземна мова

### Пояснювальна записка

Головна мета навчання іноземної мови у початковій школі полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з віковими можливостями молодших школярів.

Початковий етап навчання іноземної мови у сучасному загальноосвітньому навчальному закладі надзвичайно важливий, оскільки в цей період закладаються психолінгвістичні основи іншомовної комунікативної компетенції, необхідні та достатні для подальшого її розвитку й удосконалення. Тут відбувається становлення засад для формування іншомовних фонетичних, лексичних, граматичних та орфографічних навичок, а також умінь сприймати на слух, говорити, читати й писати у межах визначених програмою результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Зміст навчання іноземної мови у початковій школі добирається відповідно до психофізіологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку.

У початковій школі важливо зацікавити учнів вивченням іноземної мови, викликати в них позитивне ставлення до предмета, вмотивувати необхідність володіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування.

### Завдання іноземних мов у реалізації мети початкової загальної середньої освіти

Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. На кінець 2-го класу учні досягають рівня Pre A1. Ці рівні характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання.

Завдання полягає у формуванні вмій:

- здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою;
- розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;
- здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;
- адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів;
- використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;

---

<sup>3</sup> Типова освітня програма НУШ 1, розробленою під керівництвом Савченко О.Я. рекомендована МОНУ (Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 року № 1272)

- критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;
- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування.

## **Функції іноземних мов у реалізації мети початкової загальної середньої освіти**

У процесі навчання іншомовного спілкування комплексно реалізуються освітня, виховна і розвивальна функції.

Освітня функція спрямована на:

- усвідомлення учнями значення іноземної мови для життя у мультилінгвальному та полікультурному світовому просторі;
- оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країн виучуваної мови;
- залучення учнів до діалогу культур (рідної та іншомовної);
- розуміння власних індивідуальних особливостей як психофізіологічних засад для оволодіння іноземною мовою;
- формування вміння використовувати в разі потреби різноманітні стратегії для задоволення власних іншомовних комунікативних намірів (працювати з підручником, словником, довідковою літературою, мультимедійними засобами тощо).

Виховна функція сприяє:

- формуванню в учнів позитивного ставлення до іноземної мови як засобу спілкування, поваги до народу, носія цієї мови, толерантного ставлення до його культури, звичаїв і способу життя;
- розвитку культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому суспільстві;
- емоційно-ціннісному ставленню до всього, що нас оточує;
- розумінню важливості оволодіння іноземною мовою і потреби користуватися нею як засобом спілкування.

Розвивальна функція сприяє розвитку в учнів:

- мовних, інтелектуальних і пізнавальних здібностей;
- готовності брати участь в іншомовному спілкуванні;
- потребу подальшого самовдосконалення у сфері використання іноземної мови;
- здатності переносити знання й уміння у нову ситуацію шляхом виконання проблемно-пошукової діяльності.

## **Компетентнісний потенціал галузі «Іноземні мови» у початковій школі**

Провідним засобом реалізації вказаної мети є компетентнісний підхід до організації навчання у загальноосвітній школі на основі ключових компетентностей як результату навчання.

	<b>Ключові компетентності</b>	<b>Компоненти</b>
1	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами	<p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• використовувати українознавчий компонент в усіх видах мовленевої діяльності;</li> <li>• засобами іноземної мови популяризувати Україну, українську мову, культуру, традиції.</li> </ul> <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• гордість за Україну, її мову та культуру;</li> </ul>

		<ul style="list-style-type: none"> <li>розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов;</li> <li>готовність до міжкультурного діалогу.</li> </ul>
2	Спілкування іноземними мовами	Реалізується через предметні компетентності.
3	Математична компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>розв'язувати комунікативні та навчальні проблеми, застосовуючи логіко-математичний інтелект.</li> </ul> <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>готовність до пошуку різноманітних способів розв'язання комунікативних і навчальних проблем.</li> </ul>
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>описувати іноземною мовою природні явища, аналізувати та оцінювати їх роль у життєдіяльності людини.</li> </ul> <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>інтерес до природи та почуття відповідальності за її збереження.</li> </ul>
5	Інформаційно-цифрова компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>вивчати іноземну мову з використанням спеціальних програмних засобів, ігор, соціальних мереж;</li> <li>створювати інформаційні об'єкти іноземними мовами;</li> <li>спілкуватися іноземною мовою з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;</li> <li>застосовувати ІКТ відповідно до поставлених завдань.</li> </ul> <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>готовність дотримуватись мережевого етикету.</li> </ul>
6	Уміння вчитися упродовж життя	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>самостійно працювати з підручником, шукати нову інформацію з різних джерел та критично оцінювати її;</li> <li>організувати свій час і навчальний простір;</li> <li>оцінювати власні навчальні досягнення.</li> </ul> <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>впевненість у спілкуванні іноземною мовою;</li> <li>подолання власних мовних бар'єрів;</li> <li>наполегливість;</li> <li>внутрішня мотивація та впевненість в успіху.</li> </ul>
7	Ініціативність і підприємливість	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>ініціювати усну, писемну, зокрема онлайн взаємодію іноземною мовою для розв'язання конкретної життєвої ситуації.</li> </ul> <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>дотримання етичної поведінки під час розв'язання життєвих ситуацій;</li> <li>комунікабельність та ініціативність;</li> <li>креативність.</li> </ul>
8	Соціальна та громадянська компетентності	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>формулювати власну позицію;</li> <li>співпрацювати з іншими на результат, спілкуючись іноземною мовою.</li> </ul> <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>толерантність у спілкуванні з іншими.</li> </ul>
9	Обізнаність та самовираження у сфері культури	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>висловлювати іноземною мовою власні почуття, переживання і судження.</li> </ul> <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>усвідомлення цінності культури для людини і суспільства;</li> <li>повага до багатства і розмаїття культур.</li> </ul>

10	Екологічна грамотність і здорове життя	<p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• пропагувати здоровий спосіб життя засобами іноземної мови.</li> </ul> <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• сприймання природи як цілісної системи;</li> <li>• готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища;</li> <li>• відповідальне ставлення до власного здоров'я та безпеки.</li> </ul>
----	--	--

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здорове життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх навчальних предметів і є метапредметними. Виокремлення в навчальних програмах таких інтегрованих змістових ліній, як «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння з різних предметів у реальних життєвих ситуаціях. Інтегровані змістові лінії реалізуються під час вивчення іноземної мови у спеціалізованих школах із поглибленим вивченням та у загальноосвітніх навчальних закладах. Діяльність та уміння із змістових ліній добираються відповідно до комунікативної потреби, тематики ситуативного спілкування, віку та рівня підготовленості учнів.

### **Інтегровані змістові лінії та орієнтовні способи їх реалізації у початковій школі**

Змістова лінія «Екологічна безпека та сталий розвиток» спрямована на формування основ соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на:

- сприймання природи як цілісної системи;
- взаємозв'язок людини й навколишнього середовища;
- готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища;

Реалізація змістової лінії «Громадянська відповідальність» сприяє формуванню основ відповідального ставлення до громади і суспільства.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на уміння:

- усвідомлення дитиною власних прав і обов'язків;
- формування толерантного ставлення до інших;
- уміння співпрацювати та приймати спільні рішення.

Реалізація змістової лінії «Здоров'я і безпека» сприяє формуванню безпечного життєвого середовища та основ здорового способу життя.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на:

- розуміння правил безпечної поведінки;
- усвідомлення впливу шкідливих звичок на здоров'я людини;
- дотримання здорового способу життя.

Змістова лінія «Підприємливість та фінансова грамотність» спрямована на розуміння практичних аспектів фінансових питань.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на:

- усвідомлення власних фінансових потреб;
- продукування ідей та їх реалізацію;
- уміння визначати пріоритети та планувати дії.



Тема	Змістова лінія			
	Екологічна безпека та сталий розвиток	Громадянська відповідальність	Здоров'я і безпека	Підприємливість та фінансова грамотність
Я, моя родина і друзі		Розуміє важливість допомоги батькам та розповідає про свої обов'язки.	Виявляє відповідальне ставлення до власного здоров'я.	Виявляє ініціативу та відповідальність у плануванні робочого дня.
		Оцінює власні вчинки та вчинки інших людей.		
		Вибудовує товариські стосунки з оточуючими людьми.		
Відпочинок і дозвілля	Розуміє необхідність приведення в порядок місця відпочинку.	Враховує думку товаришів при виборі того чи іншого виду відпочинку.	Розуміє базові правила безпечної поведінки.	
Природа та навколишнє середовище	Цінує та бережливо ставиться до природи.	Висловлюється про важливість допомоги тваринам та збереження природи.		
Людина	Розуміє наслідки нерациональних дій людини на навколишнє середовище.	Виявляє толерантне ставлення до людей.	Розпізнає позитивні та негативні чинники, що впливають на здоров'я людини.	
			Розуміє важливість дотримання правил гігієни, рухового режиму та фізичного навантаження.	
Помешкання			Розуміє необхідність дотримання чистоти та порядку у власному помешканні.	
Харчування			Розрізняє здорову та шкідливу їжу.	Складає просте меню з корисних продуктів.

				Раціонально розподіляє кошти під час покупки.
Подорож	Виявляє ціннісне ставлення до природи під час подорожі.		Обирає безпечний шлях пересування.	Обирає оптимальний вид транспорту.
Свята й традиції				Розуміє необхідність планування покупок на святкування у межах бюджету.
Школа та шкільне життя		Використовує модель поведінки, яка не суперечить правилам шкільного життя.		

**Загальні очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів  
(Комунікативна компетентність)**

Комунікативні види	Комунікативні уміння	Рівні та дескриптори володіння іноземною мовою відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання	
		1 – 2 класи	
		Pre A1	
Рецептивні	Сприймання на слух	Розуміє короткі, прості запитання та твердження, які вимовляються повільно та чітко, за потреби повторюються, та супроводжуються візуальними опорами або жестами задля покращення розуміння.	
		Розпізнає знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке.	
		Розпізнає числа, ціни, дати та дні тижня у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке.	
	Зорове сприймання	Розпізнає знайомі слова у супроводі малюнків, наприклад, у меню ресторанів швидкого харчування, де є фотографії страв, або у книжці з малюнками, де використовується знайома лексика.	
Інтеракційні	Усна взаємодія	Ставить та відповідає на запитання про себе та щоденні справи, вживаючи короткі, формульні вирази та покладаючись на жести для підкріплення інформації.	

	<b>Писемна взаємодія</b>	Пише короткі фрази для надання базової інформації (ім'я, адреса, родина), в анкет або записці, використовуючи словник.
	<b>Онлайн взаємодія</b>	Встановлює базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання.
		Розміщує прості онлайн вітання, вживаючи основні формульні вирази.
		Розміщує онлайн прості короткі твердження про себе, якщо їх можна вибрати з меню та/або скористатись онлайн перекладачем.
<b>Продуктивні</b>	<b>Усне продукування</b>	Продукує короткі фрази про себе, надаючи базову персональну інформацію (напр., ім'я, адреса, родина, національність)
	<b>Писемне продукування</b>	Надає базову інформацію в письмовій формі (наприклад, ім'я, адреса, національність), з можливим використанням словника.

#### Очікувана соціолінгвістична відповідність на кінець 2-го класу

<b>Pre A1</b>
Дескриптори відсутні

#### Лінгвістична компетенція на кінець 2-го класу

<b>Лінгвістичний діапазон</b>	<b>Pre A1</b>
Загальний	Вживає окремі слова та базові вирази задля надання простої інформації про себе.
Лексичний	Дескриптори відсутні
Граматичний	Дотримується дуже простих принципів порядку слів у коротких реченнях.
Фонологічний	

Конкретні очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (Комунікативна компетентність)

Навчальна програма є рамковою, а відтак проміжні результати за класами визначають вчителі, орієнтуючись на кінцевий результат.

Комунікативні види мовленнєвої	Комунікативні уміння		Рівень та дескриптори володіння іноземною мовою на кінець 2-го класу
			Pre A1
Рецептивні	Сприймання на слух	В цілому	Розуміє короткі, прості запитання та твердження, які вимовляються повільно та чітко, за потреби повторюються, та супроводжуються візуальними опорами або жестами задля покращення розуміння.
			Розпізнає знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке.
			Розпізнає числа, ціни, дати та дні тижня у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке.
		Розуміння розмови між іншими людьми	Дескриптори відсутні
		Слухання наживо	Дескриптори відсутні
		Слухання оголошень та інструкцій	Розуміє короткі прості інструкції до дій як, наприклад, «Зупинись», «Закрий двері» тощо, які промовляються повільно, адресуються персонально, супроводжуються малюнками або жестами та за потреби повторюються.
		Слухання радіо та аудіозаписів	Розпізнає вже знайомі слова, імена та числа у простих, коротких записаних текстах, що промовляються дуже повільно та чітко.
		Аудіо-візуальне сприймання (телепрограми, фільми, відеозаписи)	Дескриптори відсутні
Рецептивні	Зорове сприймання	В цілому	Розпізнає знайомі слова у супроводі малюнків, наприклад, у меню ресторанів швидкого харчування, де є фотографії страв, або у книжці з малюнками, де використовується знайома лексика.
		Читання кореспонденції	Розуміє з листа, листівки або електронного повідомлення інформацію про подію, на яку його/її запросили, а також інформацію про день, час та місце події.
			Розпізнає інформацію про час та місце у дуже простих записках та текстових повідомленнях від друзів (наприклад, «Повернусь о четвертій»), якщо в них немає абrevіатур.
		Читання для орієнтування	Розуміє прості знаки, що зустрічаються щоденно (наприклад, «Парковка», «Зупинка», «Їдальня» тощо).
			Знаходить інформацію про місце знаходження, час та ціни на афішах, флаєрах та об'явах.
Читання для отримання інформації та аргументування	Розуміє найпростіший інформаційний матеріал, що містить знайомі слова у супроводі малюнків, наприклад, у меню ресторанів швидкого харчування, де є фотографії страв, або ілюстровані оповідання, де використовується знайома лексика.		

		Читання інструкцій	Розуміє дуже короткі прості інструкції, що вживаються у знайомому щоденному контексті (наприклад, «Не паркуватись», «Заборонено» тощо), особливо, якщо вони супроводжуються ілюстраціями.
		Читання для задоволення	Дескриптори відсутні
Інтеракційні	Усна взаємодія	В цілому	Ставить та відповідає на запитання про себе та щоденні справи, вживаючи короткі, формульні вирази та покладаючись на жести для підкріплення інформації.
		Бесіда, дискусія та розуміння співрозмовника	Розуміє прості запитання, що стосуються його/її безпосередньо, наприклад про ім'я, вік та адресу, або схожі речі, якщо людина питає чітко та повільно.
			Розуміє просту особисту інформацію (наприклад, ім'я, вік, місце проживання, країна походження), коли люди представляють себе, за умови, якщо вони говорять чітко та повільно і звертаються безпосередньо, а також розуміє запитання на цю тему, спрямовані безпосередньо та особисто, хоча, можливо, питання необхідно буде повторити.
			Розуміє певну кількість знайомих слів і вітань та вирізняє ключову інформацію, наприклад, числа, ціни, дати та дні тижня, за умови, що мовлення дуже повільне, та за необхідності повторюється.
			Розуміє та використовує деякі базові, формульні вирази, на кшталт «Так», «Ні», «Вибачте», «Прошу», «Дякую».
			Розпізнає прості вітання.
		Вітається, називає своє ім'я, прощається.	
		Цілеспрямована співпраця	Дескриптори відсутні
		Отримання товарів та послуг	Здійснює прості покупки та/або замовляє їжу або напій, користуючись жестами для підкріплення своїх слів.
		Обмін інформацією	Називає своє ім'я та запитує інших про ім'я.
			Вживає та розуміє прості числа у щоденному спілкуванні.
			Запитує про день, час дня та дату, та може їх назвати.
			Запитує про дату народження та може назвати свою.
Запитує про номер телефона та може назвати свій.			
Запитує про вік людини та може назвати свій.			
Ставить дуже прості запитання для отримання інформації (наприклад, «Що це?») і розуміє відповіді з 1-2 слів.			
Інтеракційні	Писемна взаємодія	В цілому	Пише короткі фрази для надання базової інформації (ім'я, адреса, родина), в анкетах або записці, використовуючи словник.
		Листування	Пише, користуючись словником, короткі фрази та речення, надаючи базову персональну інформацію.
		Записки, повідомлення, бланки	Заповнює дуже прості реєстраційні форми з персональною інформацією: ім'я, адреса, національність.

	Онлайн взаємодія	В цілому	Встановлює базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання.
		Онлайн спілкування та дискусія	Розміщує прості онлайн вітання, вживаючи елементарні формульні вирази.
			Розміщує онлайн прості короткі твердження про себе, якщо їх можна вибрати з меню та/або скористатись онлайн перекладачем.
		Цілеспрямована онлайн співпраця	Робить вибір із спадного меню під час простого замовлення онлайн (наприклад, продукт, розмір, колір) або заповнення анкети (наприклад, особисті дані) за умови наявності візуальної опори.
Продуктивні	Усне продукування	В цілому	Продукує короткі фрази про себе, надаючи базову персональну інформацію (напр., ім'я, адреса, родина).
		Тривалий монолог: опис власного досвіду	Описує себе (наприклад, ім'я, вік, родина), вживаючи прості слова та формульні вирази, за можливості попередньої підготовки.
			Виражає свої почуття, вживаючи прості слова (наприклад, «щасливий», «стомлений» тощо), супроводжуючи їх невербально.
		Тривалий монолог: надання інформації	Дескриптори відсутні
		Тривалий монолог: обґрунтування власної думки	Дескриптори відсутні
		Виступ перед аудиторією	Дескриптори відсутні
	Писемне продукування	В цілому	Надає базову інформацію в письмовій формі (наприклад, ім'я, адреса, національність), з можливим використанням словника.
		Творче письмо	Дескриптори відсутні
		Доповіді	Дескриптори відсутні

### Орієнтовні параметри навчально-пізнавальних досягнень учнів

Уміння	Клас	
	1	2
Сприймання на слух (Аудіювання)	Обсяг прослуханого у запису матеріалу (у межах)	
	1 хв	1-1,5 хв
Зорове сприймання (Читання)	Обсяг одного тексту в словах (у межах)	
	20-50	50-80
Усна взаємодія (Діалог)	Висловлення кожного співрозмовника у репліках, правильно оформлених у мовному відношенні (у межах)	
	1-3	3

Усне продукування (Монолог)	Обсяг висловлення у реченнях (у межах)	
	1-3	3-4
Писемне продукування (Письмо)	Обсяг письмового повідомлення у словах (у межах)	
	5-10	10-25

### Англійська мова

Навчальна програма є рамковою, а відтак не обмежує діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми можуть вивчатись інтегровано, наприклад, Я, моя родина і друзі + Свята й традиції, Я, моя родина і друзі + Помешкання.

Мовний інвентар є орієнтовним і добирається відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі лексичні або граматичні теми.

Розпочинаючи вивчення іноземної мови, учні початкової школи ще не достатньо володіють лінгвістичними поняттями рідної мови. Тому граматичні структури засвоюються імпліцитно шляхом сприймання мовленнєвих зразків у комунікативних ситуаціях. Більшість граматичного матеріалу вивчається на рівні лексичних одиниць: учні засвоюють окремі граматичні явища у мовленнєвих зразках, і їм не потрібно пояснювати морфологічні та синтаксичні зв'язки між частинами мови або структурними одиницями, що входять до зразка. **1-ий клас**

### Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
Я, моя родина і друзі	члени родини числа від 1 до 10 вік молодших членів сім'ї	<ul style="list-style-type: none"> <li>привітатися</li> <li>попрощатися</li> <li>вибачитися</li> <li>подякувати</li> <li>представити себе/когось</li> <li>називати/описувати когось/щось</li> <li>ставити запитання і відповідати на них</li> <li>розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди</li> <li>розуміти прості інформаційні знаки</li> <li>вітати зі святом</li> <li>виражати настрій</li> </ul>
Дозвілля	кольори іграшки дії дні тижня	
Природа	домашні улюбленці	
Свята (в Україні та у країні виучуваної мови)	назви свят вітання	
Харчування	просте меню	
Школа	шкільне приладдя шкільні меблі	

### Мовний інвентар – граматики

Категорія	Структура
Clause	'have' in the present tense 'be' in the present tense
Determiner	'this is' for an introduction 'a/an' with single countable nouns possessive adjectives 'my, your, his, her, its, our, their' 'how' questions for time, measurement, size and quantity
Modality	'can' for ability
Noun	regular nouns – singular and plural
Phrase	'be' + adjective (size, colour, emotional state)
Pronoun	personal pronouns 'I, you, he, she, it, we, they' wh-questions
Verb	Imperatives

## 2-ий клас

### Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
Я, моя родина і друзі	члени родини числа до 20 вік молодших членів родини і друзів щоденні справи	<ul style="list-style-type: none"> <li>• привітатися</li> <li>• попрощатися</li> <li>• вибачитися</li> <li>• подякувати</li> <li>• представити себе/когось;</li> <li>• називати/описувати когось/щось</li> <li>• ставити запитання і відповідати на них</li> <li>• розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди</li> <li>• розуміти прості інформаційні знаки</li> <li>• вітати зі святом</li> <li>• виражати настрій</li> </ul>
Відпочинок і дозвілля	прогулянка хобі	
Природа	пори року дикі та свійські тварини	
Людина	частини тіла предмети одягу	
Свята та традиції	день народження час (години) святкове меню	
Харчування	фрукти овочі напої ціна	
Школа	моя класна кімната	

### Мовний інвентар – граматика

Категорія	Структура
Clause	agreement between nouns and verb 'be'
Conjunction	'and' to link nouns and noun phrases basic 'but' to link clauses and sentences
Determiner	'this'/'these' and 'that'/'those' as determiners (general) 'how' questions for time, measurement, size and quantity 'the' for specific examples and back reference
Noun	regular nouns – singular and plural
Phrase	'be' + adjective 'it' + 'be'
Preposition	basic prepositions of place and movement basic time expressions with 'o'clock'
Pronoun	wh-questions
Verb	'have got' in the present tense imperatives negative imperatives present simple for opinions, likes and dislikes present continuous for time of speaking tag responses (short answers to present simple yes/no questions)

### Німецька мова

Навчальна програма є рамковою, а відтак не обмежує діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми можуть вивчатись інтегровано, наприклад, Я, моя родина і друзі + Свята й традиції, Я, моя родина і друзі + Помешкання.

Мовний інвентар є орієнтовним і добирається відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі лексичні або граматичні теми.

Розпочинаючи вивчення іноземної мови, учні початкової школи ще не достатньо володіють лінгвістичними поняттями рідної мови. Тому частина граматичного матеріалу вивчається на рівні лексичних одиниць: учні засвоюють окремі граматичні явища у мовленнєвих зразках, і їм не потрібно пояснювати морфологічні та синтаксичні зв'язки між частинами мови або структурними одиницями, що входять до зразка.



## 1-ий клас

### Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
Я, моя родина і друзі	члени родини числа від 1 до 10 вік молодших членів сім'ї	<ul style="list-style-type: none"> <li>• привітатися</li> <li>• попрощатися</li> <li>• вибачитися</li> <li>• подякувати</li> <li>• представити себе/когось</li> <li>• називати/описувати когось/щось</li> <li>• ставити запитання і відповідати на них</li> <li>• розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди</li> <li>• розуміти прості інформаційні знаки</li> <li>• вітати зі святом</li> <li>• виражати настрій</li> </ul>
Дозвілля	кольори іграшки дії дні тижня	
Природа	домашні улюбленці	
Свята (в Україні та у країні виучуваної мови)	назви свят вітання	
Харчування	просте меню	
Школа	шкільне приладдя шкільні меблі	

### Мовний інвентар – граматики

Категорія	Структура
Adjektiv	Prädikativ
Adverb	Adverb gern
Artikel	Bestimmte Artikel
Konjunktion	Konjunktion und
Pronomen	Personalpronomen Possessivpronomen (Singular)
Satz	Verneinung (kein, nicht)
Substantiv	Substantive im Nominativ
Verb	Präsens Verb sein
Zahlwort	Numeral

## 2-ий клас

### Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
Я, моя родина і друзі	члени родини числа до 20 вік молодших членів родини і друзів щоденні справи	<ul style="list-style-type: none"> <li>• привітатися</li> <li>• попрощатися</li> <li>• вибачитися</li> <li>• подякувати</li> <li>• представити себе/когось;</li> <li>• називати/описувати когось/щось</li> <li>• ставити запитання і відповідати на них</li> <li>• розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди</li> <li>• розуміти прості інформаційні знаки</li> <li>• вітати зі святом</li> <li>• виражати настрій</li> </ul>
Відпочинок і дозвілля	прогулянка хобі	
Природа	пори року дикі та свійські тварини	
Людина	частини тіла предмети одягу	
Свята та традиції	день народження час (години) святкове меню	
Харчування	фрукти овочі напої ціна	
Школа	моя класна кімната	

## Мовний інвентар – граматики

Категорія	Структура
Adverb	Adverbien hier, dort, da
Artikel	Unbestimmte Artikel
Konjunktion	Konjunktion aber
Pronomen	Possessivpronomen (Plural) Personalpronomen im Akkusativ
Satz	Imperativsatz
Substantiv	Plural der Substantive Substantive im Akkusativ Zusammengesetzte Substantive
Verb	Imperativ Verben haben, können
Zahlwort	Numeral

### Французька мова

Навчальна програма є рамковою, а відтак не обмежує діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми можуть вивчатись інтегровано, наприклад, Я, моя родина і друзі + Свята й традиції, Я, моя родина і друзі + Помешкання.

Мовний інвентар є орієнтовним і добирається відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі лексичні або граматичні теми.

Розпочинаючи вивчення іноземної мови, учні початкової школи ще не достатньо володіють лінгвістичними поняттями рідної мови. Тому частина граматичного матеріалу вивчається на рівні лексичних одиниць: учні засвоюють окремі граматичні явища у мовленнєвих зразках, і їм не потрібно пояснювати морфологічні та синтаксичні зв'язки між частинами мови або структурними одиницями, що входять до зразка.

### 1-ий клас

#### Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
Я, моя родина і друзі	члени родини числа від 1 до 10 вік молодших членів сім'ї	<ul style="list-style-type: none"> <li>• привітатися</li> <li>• попрощатися</li> <li>• вибачитися</li> <li>• подякувати</li> <li>• представити себе/когось</li> <li>• називати/описувати когось/щось</li> <li>• ставити запитання і відповідати на них</li> <li>• розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди</li> <li>• розуміти прості інформаційні знаки</li> <li>• вітати зі святом</li> <li>• виражати настрій</li> </ul>
Дозвілля	кольори іграшки дії дні тижня	
Природа	домашні улюбленці	
Свята (в Україні та у країні виучуваної мови)	назви свят вітання	
Харчування	просте меню	
Школа	шкільне приладдя шкільні меблі	

### Мовний інвентар – граматики

Категорія	Структура
Adjectif	Les adjectifs possessifs (ma, mon, ta, ton, sa, son)
Article	Les articles indéfinis
Nom	L'accord: le masculin et le féminin
Nombre	Les nombres cardinaux
Présentateurs	C'est... Voici... Voilà...
Pronom	Les pronoms sujets
Verbe	Les verbes usuels: être et avoir L'impératif positif

## 2-ий клас

### Загальні характеристики ситуативного спілкування

Загальні характеристики ситуативного	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
Я, моя родина і друзі	члени родини числа до 20 вік молодших членів родини і друзів щоденні справи	<ul style="list-style-type: none"> <li>• привітатися</li> <li>• попрощатися</li> <li>• вибачитися</li> <li>• подякувати</li> <li>• представити себе/когось;</li> <li>• називати/описувати когось/щось</li> <li>• ставити запитання і відповідати на них</li> <li>• розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди</li> <li>• розуміти прості інформаційні знаки</li> <li>• вітати зі святом</li> <li>• виражати настрій</li> </ul>
Відпочинок і дозвілля	прогулянка хобі	
Природа	пори року дикі та свійські тварини	
Людина	частини тіла предмети одягу	
Свята та традиції	день народження час (години) святкове меню	
Харчування	фрукти овочі напої ціна	
Школа	моя класна кімната	

### Мовний інвентар – граматика

Категорія	Структура
Adjectif	Les adjectifs demonstratifs (ce/cet, cette, ces) L'accord: le masculin et le féminin
Nom	L'accord : le masculin et le féminin, le singulier et le pluriel
Nombre	Les nombres cardinaux
Préposition	Les prépositions de lieu
Présentateurs	C'est... Ce sont...
Verbe	Le présent (verbes réguliers + usuels) Le questionnement ( Est-ce que +S+V)

### Мовний інвентар – граматика

Категорія	Структура
Adjectif	L'accord et la place des adjectifs
Adverbe	Les adverbes d'intensité trop, très
Article	L'article zéro: être + profession
Conjonction	et, ou ,alors, mais
Nom	L'accord: le masculin et le féminin, le singulier et le pluriel
Nombre	Les nombres cardinaux
Pronom	Les pronoms personnels (sujets, toniques) Les pronoms interrogatifs simples
Verbe	Le présent (les verbes modaux) Le présent progressif (être en train de) Le futur proche (je vais + infinitif...) Le passé composé avec avoir, avec, être, (quelques verbes) Le passé récent (je viens de + infinitif...)

## Іспанська мова

Навчальна програма є рамковою, а відтак не обмежує діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми можуть вивчатись інтегровано, наприклад, Я, моя родина і друзі + Свята й традиції, Я, моя родина і друзі + Помешкання.

Мовний інвентар є орієнтовним і добирається відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі лексичні або граматичні теми.

Розпочинаючи вивчення іноземної мови, учні початкової школи ще не достатньо володіють лінгвістичними поняттями рідної мови. Тому частина граматичного матеріалу вивчається на рівні лексичних одиниць: учні засвоюють окремі граматичні явища у мовленнєвих зразках, і їм не потрібно пояснювати морфологічні та синтаксичні зв'язки між частинами мови або структурними одиницями, що входять до зразка.

### 1-ий клас

#### Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
Я, моя родина і друзі	члени родини числа від 1 до 10 вік молодших членів сім'ї	<ul style="list-style-type: none"> <li>• привітатися</li> <li>• попрощатися</li> <li>• вибачитися</li> <li>• подякувати</li> <li>• представити себе/когось</li> <li>• називати/описувати когось/щось</li> <li>• ставити запитання і відповідати на них</li> <li>• розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди</li> <li>• розуміти прості інформаційні знаки</li> <li>• вітати зі святом</li> <li>• виражати настрій</li> </ul>
Дозвілля	кольори іграшки дії дні тижня	
Природа	домашні улюбленці	
Свята (в Україні та у країні виучуваної мови)	назви свят вітання	
Харчування	просте меню	
Школа	шкільне приладдя шкільні меблі	

#### Мовний інвентар – граматики

Категорія	Структура
Conjunción	y
Números	Los ordinales de 0 hasta 10
Preposición	A, de, en
Pronombres	Los personales (yo, tú, él, ella), posesivos (mi, tu, su), interrogativos (¿qué?, ¿quién?, ¿cómo?)
Verbo	Ser, haber(hay), tener

### 1-ий клас

#### Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
-----------------------------------	--------------------------------------	--------------------

Я, моя родина і друзі	члени родини числа до 20 вік молодших членів родини і друзів щоденні справи	<ul style="list-style-type: none"> <li>• привітатися</li> <li>• попрощатися</li> <li>• вибачитися</li> <li>• подякувати</li> <li>• представити себе/когось;</li> <li>• називати/описувати когось/щось</li> <li>• ставити запитання і відповідати на них</li> <li>• розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди</li> </ul>
Відпочинок і дозвілля	прогулянка хобі	
Природа	пори року дикі та свійські тварини	
Людина	частини тіла предмети одягу	
Свята та традиції	день народження час (години) святкове меню	
Харчування	фрукти овочі напої ціна	
Школа	моя класна кімната	

### Мовний інвентар – граматика

Категорія	Структура
Adjetivo	El género, número
Artículo	El artículo determinado e indeterminado
Números	Los ordinales de 11 hasta 20
Preposición	Con, sobre
Pronombres	Los personales, posesivos, interrogativos (¿de qué?, ¿de quién?)
Sustantivo	El género, número
Verbo	Los verbos regulares en Presente de Indicativo de las personas en singular

### Природнича, громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна освітні галузі

#### «Я досліджую світ»

#### Пояснювальна записка

Зазначені освітні галузі можуть реалізовуватись окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

**Метою** навчальної програми «Я досліджую світ» є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних

сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- формування дослідницьких умінь, опанування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природи і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, між станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, залежності результату від докладених зусиль, аналіз наслідків ризикованої поведінки);

- виховання активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;

- розвиток толерантності у соціальній комунікації, ціннісного ставлення до природи та її пізнання, до приватного життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;

- створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості.

Тематичну основу курсу складають змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники названих вище галузей в їх інтегрованій суті, а саме:

«**Людина**» (пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

«**Людина серед людей**» (стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці);

«**Людина в суспільстві**» (громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

«**Людина і світ**» (толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв);

«**Людина і природа**» (пізнання природи; взаємозв'язок об'єктів і явищ природи; рукотворний світ людини; відповідальна діяльність людини у природі; роль природничих знань і технологій у житті людини; залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

Типова навчальна програма дає змогу вчителю самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей Стандарту, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового

розвитку). Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Педагогічна стратегія, яка опиралась на наслідувальні механізми у розвитку пізнавальних процесів молодших школярів, і передбачала пріоритетне використання зразків, алгоритмів, поетапного контролю й корекції, збагачується полісенсорним підходом, що зумовлює дослідницьку поведінку учнів, сприйняття ними властивостей і якостей предметів і явищ природного і соціального оточення, спрямовуються у сферу пошукової діяльності.

На основі Типової програми вчитель може створювати різні варіанти інтегрованої програми за таким алгоритмом:

- визначення цілей навчання;
- створення картки понять з інших предметів (асоціативної павутинки, курсів, галузей, які допоможуть досягти цілей);
- структурування програми за темами;
- вибір діяльності учнів, яка забезпечить інтегроване навчання;
- розроблення показників досягнення очікуваних результатів.

Можливі засоби інтеграції в процесі реалізації програми «Я досліджую світ» передбачають включення учнів в практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру, як от:

- дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне – відмінне, до якого цілого воно належить);
- дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається?

Для чого призначене?);

- дослідження-пошук (запитування, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ, подій; встановлення причинно – наслідкових зв'язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? З чим пов'язано?), догадка, висновок-узагальнення).

-

## 1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
<b>Людина</b>	
<p><i>усвідомлює</i> людину як частину природи і суспільства, її відмінності від інших живих істот; [1 ПРО 1.4], [1 ГО 1.2], [1 ГО 2.1]</p> <p><i>розповідає</i> про себе, називає адресу проживання; <i>складає</i> словесний портрет «Який (яка) Я», «Чим відрізняюсь від інших», «Що я вмю», «Чого хочу навчитись»; [1 СЗО 2.1], [1 СЗО 3.3], [1 ГО 6.1]</p> <p><i>володіє</i> найпростішими гігієнічними навичками, навичками самообслуговування; [1 СЗО 3.1]</p> <p><i>описує</i> можливі ризики для життя і здоров'я вдома, у школі, на вулиці; [1 СЗО 3.2]</p>	<p>Людина – частина природи і суспільства. Пізнання себе, своїх можливостей; місце проживання, безпечна поведінка вдома і на вулиці. Органи чуття. Турбота про органи тіла, гігієнічні навички.</p> <p>Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.</p>

<p><i>розуміє</i> переваги акуратності, доброзичливості, чесності; [1 СЗО 1.4] <i>досліджує</i> свій організм [1 ПРО 4.3]</p>	
<b>Людина серед людей</b>	
<p><i>цікавиться</i> минулим своєї сім'ї; [1 ГЮ 1.2], <i>розрізняє</i> минуле, сучасне, майбутнє (було – є – буде); [1 ГЮ 1.3] <i>знає</i> склад сім'ї, імена членів сім'ї, де працюють батьки, хто вони за професією; [1 ГЮ 4.2] <i>знає</i>, хто працює в школі; <i>має</i> уявлення про свої обов'язки як школяра, правила поведінки на уроці, на перерві; [1 ГЮ 6.2] <i>доречно вживає</i> слова етикету (вітання, прохання, прощання, звертання, подяки, вибачення); [1 ГЮ 6.3] <i>доброзичливо спілкується</i> з іншими в спільній діяльності; [1 ГЮ 8.1] <i>розрізняє</i> вчинки, дає їм оцінку з погляду моральності; [1 ГЮ 6.3] <i>має</i> уявлення про необхідність доброзичливого і уважного ставлення до старших; [1 ГЮ 6.2] <i>використовує</i> правила культурної поведінки в громадських місцях, що ґрунтуються на врахуванні інтересів інших [1 СЗО 1.4], [1 ГЮ 2.3]</p>	<p>Сім'я, школа. Поведінка в сім'ї, школі, громадських місцях. Моральні норми. Навички співжиття і співпраці Стандарти поведінки в суспільстві. Поведінка в громадських місцях (транспорті, на вулиці, в храмі, в театрі, в бібліотеці). Моральні якості (доброзичливість, правдомовність, щирість, подільчивість). Спостереження в довкіллі. Організація досліджень. Розв'язання ситуацій морального вибору.</p>
<b>Людина в суспільстві</b>	
<p><i>знає</i> назву країни, її столицю; <i>має</i> уявлення про зміст символів держави (прапор, герб, гімн, українська мова), історичні пам'ятки свого краю; [1 ГЮ 8.3] <i>виявляє</i> зв'язки між людьми в суспільстві (хто про кого дбає, значення праці людей для добробуту країни; [1 ГЮ 2.2], [1 ПРО 3.1] <i>орієнтується</i> у найближчому просторі; [1 ПРО 1.4], [1 ГЮ 2.1] <i>долучається</i> до корисних справ громади [1 СЗО 4.7], [1 ГЮ 8.2]</p>	<p>Громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання історії свого краю, символів держави. Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.</p>
<b>Людина і світ</b>	
<p><i>має</i> уявлення про різноманітність людей у світі, називає деякі країни; [1 ГЮ 2.1] <i>усвідомлює</i> необхідність доброзичливого ставлення до інших країн та народів, <i>цікавиться</i> відповідною інформацією; [1 ГЮ 7.1] <i>наводить</i> приклади виробів, які допомагають людині в побуті, приклади винаходів людства [1 ПРО 1.4], [1 ПРО 3.3]</p>	<p>Толерантне ставлення до різноманітності культур, звичаїв народів, які проживають в Україні та за її межами. Досліди, спостереження в природі. Рукотворні тіла, матеріали та їх властивості. Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини.</p>
<b>Людина і природа</b>	
<p><i>розпізнає</i> тіла неживої і живої природи, рукотворні об'єкти; [1 ПРО 1.1] <i>розуміє</i> значення сонячного світла і тепла на Землі; <i>має</i> уявлення про повітря, воду, ґрунт, їх властивості, про різноманітність живих організмів, <i>розповідає</i> про добові та сезонні зміни в природі, <i>усвідомлює</i> причини їх повторюваності; [1 ПРО 1.2] <i>групує</i> об'єкти природи за однією ознакою; [1 ПРО 4.3] <i>встановлює</i> найпростіші взаємозв'язки в живій і неживій</p>	<p>Що належить до природи. Жива і нежива природа. Сонце і його вплив на живу і неживу природу. Спостереження за рослинами, тваринами, явищами природи та діяльністю людей у різні пори року. Дослідження властивостей тіл природи.</p>



<p>природі, між живими організмами і навколишнім середовищем, між природними умовами та господарською діяльністю людей; [1 ПРО 3.1]</p> <p><i>розуміє</i> цінність природи для життя людей, залежність якості життя людей від стану навколишнього середовища; [1 ПРО 3.2]</p> <p><i>обирає</i> у найближчому оточенні те, що цікаво дослідити; [1 ПРО 1.1]</p> <p><i>досліджує</i> об'єкти природи, використовуючи доступне обладнання (лупу, термометр, компас, лінійку тощо); [1 ПРО 1.4]</p> <p><i>використовує</i> різні джерела для пошуку інформації про довкілля; [1 ПРО 2.1]</p> <p><i>розпізнає</i> рукотворні тіла у найближчому оточенні; [1 ПРО 3.1]</p> <p><i>називає</i> матеріали (деревина, гума, папір, метал тощо), з яких виготовляють рукотворні тіла; [1 ПРО 4.3]</p> <p><i>дотримується правил</i> поведінки в природі, та <i>пояснює</i> їх іншим; [1 ПРО 3.4]</p> <p><i>бере посильну участь</i> в природоохоронній діяльності [1 ПРО 3.2]</p>	<p>Рукотворні тіла, матеріали та їх властивості.</p> <p>Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини.</p> <p>Охорона і збереження природи.</p>
--	--

## 2 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
<b>Людина</b>	
<p><i>розповідає</i> про себе та інших, висловлює свої вподобання; [2 СЗО 3.3], [2 ГЮ 5.1]</p> <p><i>описує</i> себе, свій характер, захоплення, що відрізняють від інших; [2 ГЮ 6.1]</p> <p><i>розпізнає</i> та описує небезпеку вдома або в школі; [2 СЗО 2.1]</p>	
<p><i>ухвалює</i> рішення щодо простих побутових ситуацій з користю для здоров'я і безпеки; [2 СЗО 2.3]</p> <p><i>пояснює</i>, від чого залежить безпека на вулиці, вдома, у школі; [2 СЗО 2.4]</p> <p><i>визначає</i> здорові та шкідливі звички, правила догляду за органами тіла; [2 СЗО 3.1]</p> <p><i>досліджує</i> зміни, що відбуваються; [2 СЗО 3.2]</p> <p><i>досліджує</i> позитивні і негативні впливи на вибір здорової та безпечної поведінки; [2 СЗО 3.3]</p> <p><i>досліджує</i> зміни, що відбуваються з людиною [2 СЗО 3.4]</p>	<p>Пізнання себе, своїх можливостей, здорова і безпечна поведінка.</p> <p>Частини тіла людини та їх функції.</p> <p>Турбота про здоров'я. Організація досліджень.</p>
<b>Людина серед людей</b>	

<p><i>пояснює</i>, що може робити в сім'ї, серед однолітків, в школі; [2 ГЮ 7.2] <i>дотримується</i> правил поведінки, що засвідчують повагу до інших; [2 ГЮ 6.2]</p> <p><i>доречно вживає</i> слова чемності; [2 СЗО 4.4]</p> <p><i>надає допомогу</i>, коли просять та звертаються по неї; [2 СЗО 1.3],</p> <p><i>висловлює</i> оцінні судження щодо вчинку, події, явищ; [4 СЗО 2.2],</p> <p><i>добирає</i> докази до своїх висновків; [2 ГЮ 5.1]</p> <p><i>не порушує права</i> інших дітей, виявляє і засуджує вчинки, які ображають або принижують інших; [2 ГЮ 6.2], [2 ГЮ 6.3]</p> <p><i>співпрацює</i> в групах для досягнення спільних цілей [2 ГЮ 7.2]</p>	<p>Стандарти поведінки в суспільстві. Моральні норми. Навички співжиття і співпраці.</p>
<b>Людина в суспільстві</b>	
<p><i>розпізнає</i> державні символи України, шанобливо ставиться до них; [2 ГЮ 8.3]</p> <p><i>розпитує і збирає</i> інформацію про свій край і державу, історичні події, відомих осіб; [2 ГЮ 3.1]</p> <p><i>розпитує</i> старших про минуле, бере активну участь у спільних заходах державного значення; [2 ГЮ 7.1]</p> <p><i>дотримується</i> встановлених правил поведінки під час державних свят, класних, шкільних і громадських заходів [2 ГЮ 2.3]</p>	<p>Громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, і символів держави. Внесок українців у світові досягнення. Славетні українці. Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.</p>
<b>Людина і світ</b>	
<p><i>має</i> уявлення про різноманітність людей у світі, називає деякі країни; [2 ГЮ 3.1]</p> <p><i>усвідомлює</i> необхідність толерантного ставлення до інших країн і народів, цікавиться відповідною інформацією; [2 СЗО 2.2]</p> <p><i>виявляє</i> інтерес до інформації про інші країни і народи; [2 ГЮ 3.2]</p> <p>на конкретних прикладах <i>доводить</i> важливість взаємозв'язків і взаємодії між країнами; [2 ГЮ 3.2] <i>виявляє</i> доброзичливе ставлення до людей інших національностей, до їхніх культур і звичаїв [2 ГЮ 5.1]</p>	<p>Толерантне ставлення до різноманітності культур, звичаїв. Внесок українців у світові досягнення. Історичні події. Видатні історичні постаті. Розв'язання ситуацій морального вибору.</p>
<b>Людина і природа</b>	
<p><i>має</i> уявлення про форму Землі, вплив Сонця на сезонні явища в природі, причини змін пір року; [2 ПРО 3.1]</p> <p><i>називає</i> пори року та відповідні їм місяці, явища в живій та неживій природі у різні пори року, умови вирощування рослин; [2 ПРО 1.5]</p> <p><i>наводить приклади</i> зв'язку людини і природи; [2 ПРО 3.1]</p> <p><i>розпізнає</i> зміни в живій та неживій природі; органи рослин; тварин різних груп; [2 ПРО 4.3]</p> <p><i>розрізняє</i> форми земної поверхні; [2 ПРО 1.5]</p> <p><i>класифікує</i> за певними ознаками рослини і тварин своєї місцевості, тіла неживої природи; [2 ПРО 4.3]</p> <p><i>визначає мету</i> дослідження, <i>обирає</i> послідовність дій і обладнання для його виконання; [2 ПРО 1.2]</p> <p><i>виконує дослідницькі завдання</i>: досліджує властивості повітря, води, ґрунту, гірські породи, рослини своєї місцевості; вимірює температуру повітря, води; спостерігає за тваринами, добовими і сезонними змінами у природі; визначає суттєві ознаки об'єктів неживої та живої природи на основі проведених досліджень; [2 ПРО 1.4]</p>	<p>Повітря. Вода. Водойми рідного краю. Форми земної поверхні. Гірські породи. Ґрунт, його властивості і значення. Будова і різноманітність рослин. Умови вирощування рослин. Тварини дикі та свійські. Спостереження за тваринами. Земля та її форма. Обертання Землі. Рік. Місяць. Доба. Вплив Сонця на сезонні явища в природі. Пори року та їх ознаки. Особливості життя рослин та тварин у різні пори року. Спостереження за добовими і сезонними змінами у природі. Охорона природи. Зв'язок людини і природи. Червона книга України. Рукотворні</p>

<p><i>фіксує результати</i> досліджень доступними способами і <i>робить висновки</i>; [2 ПРО 1.5]  <i>дізнається</i> про природу, використовуючи різні джерела інформації; [2 ПРО 2.1]  <i>застосовує знання</i> про природу в навчальних і життєвих ситуаціях; [2 ПРО 3.1]  <i>наводить приклади</i> виробів, які допомагають людині у побуті; [2 ПРО 3.3]  <i>розповідає</i> про використання матеріалів на основі їх властивостей; [2 ПРО 3.4]  <i>знаходить</i> інформацію про найважливіші винаходи людства, використовуючи різноманітні джерела; [2 ПРО 2.1]  <i>робить висновок</i>: природа потребує охорони; [2 ГІО 2.2]  <i>бере посильну участь</i> в природоохоронній діяльності. [2 ПРО 3.4]</p>	<p>тіла та матеріали, їх властивості.  Використання рукотворних матеріалів у побуті.  Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини.</p>
---	---

## Інформатична освітня галузь Інформатика Пояснювальна записка

**Метою** навчання інформатиці є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій, формування інформатичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування в учнів уявлення про роль інформаційно-комунікаційних технологій у житті людини;
- формування вмінь описувати об'єкти реальної та віртуальної дійсності різноманітними засобами подання інформації;
- формування початкових навичок інформаційної діяльності, зокрема вмінь опрацьовувати текстову та графічну інформацію;
- формування у дітей початкового досвіду використання комп'ютерної техніки для розв'язування навчальних, творчих і практичних задач;
- розвиток логічного, алгоритмічного, творчого та об'єктно-орієнтованого мислення учнів.

За результатами формування предметної компетентність випускники початкової школи повинні використовувати початкові знання вміння та навички для:

- доступу до інформації (знання де шукати і як отримувати інформацію);
- опрацювання інформації;
- перетворення інформації із однієї форми в іншу; створення інформаційних моделей;
- оцінки інформації за її властивостями.

Програма побудована лінійно-концентрично (з горизонтальним поглибленням):

Змістові лінії	Рівні навчання	2 клас	3 клас	4 клас
	Засоби та об'єкти навчання	Графічний редактор	Текстовий редактор	Середовище програмування
Інформація. Дії з інформацією		+	+	зокрема пошук інформації у мережі Інтернет
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією		+	+	+
Комп'ютерні програми. Меню та інструменти		+	+	+
Об'єкт. Властивості об'єкта		+	+	+
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання.		+	+	+
Алгоритми		+	+	+

## 2 клас

Програмне забезпечення, яке використовується: графічний редактор (офлайн та онлайн версії), зокрема графічний редактор середовища Scratch

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
<b>Інформація. Дії з інформацією</b>	
<p style="text-align: center;"><b>Учень/учениця:</b></p> <p><i>пояснює</i> значення інформації для життя людини, наводить приклади із власного досвіду; [2 ІФО 1.1] <i>наводить приклади</i> значення інформації для себе особисто; [2 ІФО 1.1]</p> <p><i>називає</i> органи чуття, якими людина отримує інформацію із навколишнього середовища; [2 ІФО 1.1] <i>наводить приклади</i> інформації у різних видах: текстовій, графічній, звуковій тощо; [2 ІФО 1.1]</p> <p><i>розрізняє</i> правдиву і неправдиву інформацію, припущення і фантазію; [2 ІФО 1.4]</p> <p><i>використовує</i> мережі для отримання інформації та спілкування під контролем дорослих; [2 ІФО 3.3] <i>оцінює</i> результати своїх навчальних досягнень [2 ІФО 2.2]</p>	Навколишній світ та інформація. Види інформації за способом подання.
<b>Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією</b>	
<p style="text-align: center;"><b>Учень/учениця:</b></p> <p><i>розуміє</i>, що комп'ютер та інші комп'ютерні пристрої це інструменти для виконання дій з інформацією; [2 ІФО 1.1]</p> <p><i>наводить приклади</i> технічних засобів, що допомагають передавати інформацію, поширювати інформацію; [2 ІФО 1.1]</p> <p><i>використовує</i> цифрові пристрої у близькому для себе середовищі; [2 ІФО 3.1]</p> <p><i>пояснює</i>, чому і як потрібно захищати себе і цифрові пристрої; [2 ІФО 4.1]</p> <p><i>звертається</i> за допомогою у випадку наявності проблем та збоїв у роботі комп'ютера; [2 ІФО 3.2]</p> <p><i>оцінює</i> результати своїх навчальних досягнень [2 ІФО 2.2]</p>	Комп'ютерна техніка, як засіб здійснення дій з інформацією.

<b>Об'єкт. Властивості об'єкта</b>	
<p style="text-align: center;"><b>Учень/учениця:</b></p> <p><i>називає</i> об'єкти навколишнього світу, властивості конкретних об'єктів та значення властивостей; [2 ІФО 1.3]  <i>описує</i> об'єкт називаючи його властивості та їх значення; [2 ІФО 1.3]  <i>порівнює</i> об'єкти за значеннями властивостей; [2 ІФО 1.3]  <i>спостерігає</i> за об'єктами, <i>визначає</i> спільні та відмінні ознаки/властивості; [2 ІФО 1.3]  <i>наводить приклади</i> об'єктів, що відповідають заданим властивостям  <i>оцінює</i> результати своїх навчальних досягнень [2 ІФО 2.2]</p>	<p>Створення простих геометричних моделей об'єктів за описом їх властивостей.  Зміна значень властивостей об'єкта (колір контуру, колір фону, форма об'єкта)</p>
<b>Комп'ютерні програми. Меню та інструменти</b>	
<p style="text-align: center;"><b>Учень/учениця:</b></p> <p><i>запускає</i> знайомі програми; [2 ІФО 2.4]  <i>завершує</i> роботу з програмою; [2 ІФО 2.4]  <i>називає</i> інструменти малювання у графічному редакторі; [2 ІФО 2.4]  <i>обирає</i> інструмент малювання для досягнення конкретного результату;  <i>створює</i> не складні малюнки за зразком; [2 ІФО 2.4] <i>створює</i> зображення об'єктів що складаються з геометричних фігур та <i>змінює</i> значення властивостей; [2 ІФО 2.4]  <i>вміє</i> змінити колір контуру або тла об'єкта обравши зразком колір іншого об'єкта за допомогою відповідних інструментів графічного редактора; [2 ІФО 2.4]  <i>виконує</i> завдання із розфарбування або перефарбування малюнків; [2 ІФО 2.4]  <i>пропонує</i> власні кольорові рішення малюнка; [2 ІФО 2.4]  <i>пояснює</i> добір кольорів; [2 ІФО 2.4]  <i>оцінює</i> результати своїх навчальних досягнень [2 ІФО 2.2]</p>	<p>Меню комп'ютерної програми.  Огляд різних прикладів меню.  Інструменти комп'ютерних програм.  Графічний редактор. Інструменти графічного редактора та їх налаштування. Створення та редагування не складних малюнків.  Добір кольорової гами малюнка  Збереження малюнків</p>
<b>Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання</b>	
<p style="text-align: center;"><b>Учень/учениця:</b></p> <p><i>об'єднує</i> об'єкти за їх властивостями або значеннями властивостей; [2 ІФО 1.3]  <i>створює</i> візуальну відповідь простих та складених геометричних задач; [2 ІФО 2.4]  <i>виділяє</i> та <i>переносить</i> фрагменти малюнка; [2 ІФО 2.4]  <i>створює</i> графічні відповіді до навчальних завдань; [2 ІФО 2.4]  <i>знаходить</i> приклади повторення і послідовності дій у повсякденній діяльності, близькому для себе середовищі; [2 ІФО 2.1]  <i>визначає</i> закономірність об'єктів; [2 ІФО 1.3]  <i>відтворює</i> послідовність об'єктів із заданою закономірністю; [2 ІФО 2.1]  <i>оцінює</i> результати своїх навчальних досягнень [2 ІФО 2.2]</p>	<p>Перенесення фрагментів малюнка.  Виділення і впорядкування даних за певною ознакою. Прості та складені сюжетні геометричні задачі.  Копіювання фрагментів малюнку.</p>
<b>Лінійні алгоритми</b>	
<p style="text-align: center;"><b>Учень/учениця:</b></p> <p><i>визначає</i> послідовність кроків для виконавців; [2 ІФО 2.1]  <i>знаходить помилки</i> у алгоритмах; [2 ІФО 2.2]  <i>визначає</i> результат виконання лінійного алгоритму побудови простого геометричного зображення; [2 ІФО 2.2]  <i>створює</i> малюнок за лінійним алгоритмом; [2 ІФО 2.4]  <i>пропонує</i> власні алгоритми створення не складних</p>	<p>Створення малюнків за готовими алгоритмами  Складання власних графічних алгоритмів</p>

геометричних зображень; [2 ІФО 2.4]

оцінює результати своїх навчальних досягнень [2 ІФО 2.2]

**Додаткові теми:** онлайн графічні редактори, редагування малюнків за допомогою програмного забезпечення смартфонів.

## Технологічна освітня галузь **Дизайн і технології**

### Пояснювальна записка

Зміст технологічної освітньої галузі реалізовується через інтегрований курс «Дизайн і технології».

**Метою** навчання дизайну і технологій є розвиток особистості дитини засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та проєктно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем у взаємодії з іншими, культурного й національного самовираження.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування допитливості, цілісного уявлення про матеріальне і нематеріальне виробництво;
- виховання естетично-ціннісного ставлення до традицій українського народу в праці, декоративно-ужитковому мистецтві;
- набуття досвіду поетапного створення корисних і естетичних виробів у партнерській взаємодії: від задуму до його втілення в матеріалах;
- вироблення навичок раціонального використання матеріалів, безпечного застосування традиційних та сучасних технологій;
- формування культури праці, прагнення удосконалювати процес і результати проєктно-технологічної діяльності, свій життєвий простір.

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Інформаційно-комунікаційне середовище», «Середовище проєктування», «Середовище техніки і технологій», «Середовище соціалізації». Змістова лінія **«Інформаційно-комунікаційне середовище»** охоплює вивчення питань гармонійного поєднання функціональності та естетичності у виробках; пошук та опрацювання тематичної інформації у взаємодії з іншими; дослідження природних, штучних і синтетичних матеріалів; розрізнення та читання графічних зображень; конструювання виробів з готових деталей.

Змістова лінія **«Середовище проєктування»** спрямована на реалізацію творчого потенціалу учнів, створення умов для продукування ідей, вибору особисто привабливих об'єктів праці; проєктування – моделювання і конструювання; виконання елементарних графічних зображень; добір матеріалів за їх властивостями; читання інструкційних карток із зображеннями для поетапного виготовлення виробу.

Змістова лінія **«Середовище техніки і технологій»** передбачає формування навичок організації робочого місця, безпечної праці з ручними інструментами та пристосуваннями; поетапне виготовлення виробів з використанням традиційних та сучасних технологій; раціональне використання матеріалів. Змістова лінія **«Середовище соціалізації»** спрямована на формування здатності оцінювати та презентувати результати проєктно-

технологічної діяльності, обговорювати їх з іншими; ефективно використовувати створені вироби; долучатися до благочинної діяльності; виконувати трудові дії в побуті для самообслуговування та якісного облаштування життєвого простору.

Навчальний матеріал вибудовується навколо актуальних освітніх тем, розв'язання життєвих проблем, встановлення взаємозв'язків з іншими освітніми галузями. Розподіл навчальних годин за темами, добір об'єктів праці вчитель визначає самостійно, враховуючи умови навчання та педагогічну доцільність.

Обов'язковою умовою проведення занять є виготовлення корисного й естетичного виробу – індивідуально, в парі або в групі, оцінювання і презентація результатів навчання. Увага акцентується на організації робочого місця, правилах внутрішнього розпорядку, безпеці праці та санітарних норм.

## 1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст освіти
<b>Інформаційно-комунікаційне середовище</b>	
<p><i>спостерігає</i> за природними об'єктами; [1 ТЕО 1.3]  <i>збирає і заготовляє</i> природні матеріали; [1 ТЕО 1.3; 3.1]  <i>організовує</i> робоче місце; [1 ТЕО 4.2]  <i>дотримується</i> правил внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять; [1 ТЕО 4.3]  <i>виготовляє</i> поетапно вироби з природних матеріалів за зображеннями або творчим задумом з допомогою дорослих; [1 ТЕО 1.4]  <i>розрізняє</i> вироби декоративно-ужиткового мистецтва; [1 ТЕО 2.2]  <i>описує</i> приклади виробів з різних джерел інформації (підручник, фотографії, каталоги, посібники, Інтернет-ресурси, музеї, фільми, мультфільми тощо); [1 ТЕО 2.2]  <i>виготовляє</i> виріб, застосовуючи технології декоративно-ужиткового мистецтва; [1 ТЕО 2.1]  <i>називає</i> та <i>обговорює</i> у групі матеріали, корисність та естетичну цінність різних виробів; [1 ТЕО 1.1; 1.3]  <i>розпізнає</i> матеріали для моделювання, конструювання та виготовлення виробів візуально та на дотик; [1 ТЕО 1.3]  <i>пояснює</i> доцільність використання матеріалів вторинної переробки для збереження природних ресурсів (водоймищ, лісу, тварин, корисних копалин тощо); [1 ТЕО 3.2]  <i>розрізняє</i> основні креслярські інструменти, лінії, види графічних зображень; [1 ТЕО 1.2]  <i>читає</i> елементарні графічні зображення; [1 ТЕО 1.2]  <i>складає</i> пласкі та об'ємні геометричні форми, вироби з деталей конструкторів або інших готових елементів (архітектурні споруди, транспортні засоби, роботи тощо) з допомогою дорослих, самостійно, в парі або в групі [1 ТЕО 1.4]</p>	<p>Природне середовище України.            Природні матеріали рідного краю.            Правила внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять. Організація робочого місця.            Матеріали, інструменти та пристосування. Вироби з природних матеріалів.            Приклади виробів декоративно-ужиткового мистецтва (витинанка, гончарство, ткацтво, різьблення, писанкарство, аплікація, вишивка тощо).            Джерела інформації</p> <p>Види матеріалів (папір, картон, пластилін, полімерна глина, солоне тісто, нитки, дріт, пластик тощо).</p> <p>Елементи графічної грамоти. Види конструкторів, навчальних наборів (LEGO, мозаїка, конструктор із дерева, металу, магнітний, банчемс тощо)</p>
<b>Середовище проєктування</b>	
<p><i>продукує</i> ідеї для вибору особисто привабливого об'єкта праці; [1 ТЕО 1.1]  <i>вибирає</i> обґрунтовано об'єкт праці із запропонованих з допомогою вчителя; [1 ТЕО 1.1]  <i>пояснює</i> функціональну та естетичну цінність обраного для проєктування і виготовлення виробу; [1 ТЕО 1.1]</p>	<p>Виявлення проблеми.            Обґрунтований вибір об'єкта праці для його проєктування і виготовлення.</p>

<p><i>розглядає</i> моделі, подібні обраному виробу (моделі-аналоги); [1 ТЕО 1.4]</p>	
<p><i>здійснює</i> розмічання ліній на папері і картоні; [1 ТЕО 1.4]  <i>описує</i> усно модель спроектованого виробу; [1 ТЕО 1.4]  <i>пояснює</i> способи та види оздоблення власного виробу (стрічками, тасьмою, мереживом, лелітками, гудзиками, намистинами тощо); [1 ТЕО 1.3; 1.4]  <i>добирає</i> матеріали для моделювання, конструювання та виготовлення виробу, зокрема і вторинні (природні, штучні і синтетичні); [1 ТЕО 1.3; 3.1]  <i>розрізняє</i> традиційні і сучасні технології виготовлення виробів (аплікація, ліплення, писанкарство, квілінг тощо); [1 ТЕО 2.1]  <i>читає</i> графічні зображення для поетапного виготовлення виробу з допомогою дорослих [1 ТЕО 1.2]</p>	<p>Дизайнерське проектування – моделювання та конструювання, зокрема з використанням макетних матеріалів (картон, пінопласт тощо).</p> <p>Графічні зображення для поетапного виготовлення виробу пласкої та об'ємної форми</p>
<b>Середовище техніки і технологій</b>	
<p><i>працює</i> з ручними інструментами та пристосуваннями, дотримуючись безпечних прийомів праці та норм санітарії; [1 ТЕО 2.1]  <i>виготовляє</i> поетапно корисний й естетичний виріб за визначеною послідовністю самостійно або з допомогою дорослих; [1 ТЕО 2.2]  <i>розмічає</i> деталі на матеріалі за допомогою шаблонів або трафаретів та <i>вирізує</i> їх; [1 ТЕО 2.1]  <i>розміщує</i> деталі виробу на площині; [1 ТЕО 2.1]  <i>застосовує</i> нероз'ємні з'єднання (склеювання, причіплювання /пластилін, глина/ тощо); [1 ТЕО 2.1]  <i>оздоблює</i> деталі виробу із використанням традиційних та сучасних технологій; [1 ТЕО 1.4; 2.2]  <i>раціонально</i> використовує матеріали (папір, картон, пластилін, полімерна глина, солоне тісто, нитки, дріт, пластик тощо), зокрема і вторинні з допомогою дорослих [1 ТЕО 3.1; 3.2]</p>	<p>Ручні інструменти та пристосування, органайзери. Виготовлення виробу за інструкційними картками з графічними зображеннями. Технологічні операції з матеріалами (згинання, складання, скручування, рвання, зібгання, різання, склеювання, зв'язування, ліплення тощо).</p> <p>Раціональне розмічання та обробка матеріалів</p>
<b>Середовище соціалізації</b>	
<p><i>пояснює</i> корисність та естетичність створеного виробу; [1 ТЕО 1.1; 1.5]  <i>презентує</i> результати власної або колективної проектно-технологічної діяльності, обговорює їх з іншими; [1 ТЕО 1.5]  <i>долучається</i> спільно з батьками до благочинної діяльності в групах зі створеними виробами, зокрема для українських воїнів; [1 ТЕО 2.1; 4.1]  <i>умотивовує</i> необхідність робити подарунки, допомагати іншим; [1 ТЕО 1.5; 4.1]  <i>розрізняє</i> професії дорослих у сім'ї та родині в сфері матеріального і нематеріального виробництва; [1 ТЕО 4.1]  <i>виконує</i> трудові дії в побуті: доглядає за одягом та взуттям (зав'язує шалик, пояс, шнурки тощо); [1 ТЕО 4.1; 4.2]  <i>пояснює</i> правила догляду за домашніми тваринами, рослинами і <i>доглядає</i> за потреби; [1 ТЕО 4.1]  <i>ремонтує</i> нескладні пошкодження книг, іграшок за потреби; [1 ТЕО 4.1; 4.2; 4.3]  <i>сервірує</i> нескладні страви (чай, канапки, тістечка тощо) за наочним прикладом та допомогою дорослих або спільно із старшими учнями [1 ТЕО 4.1; 4.2; 4.3]</p>	<p>Соціальна цінність виконаного індивідуального або колективного проекту.  Презентабельність та реклама.  Діяльність в групах та середовищі.  Благочинна діяльність для задоволення потреб оточуючих.  Світ професій.  Побутове самообслуговування</p>



## 2 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст освіти
<b>Інформаційно-комунікаційне середовище</b>	
<p><i>досліджує</i> природні матеріали за формою, кольорами, властивостями (візуально, на дотик); [2 ТЕО 1.3] <i>порівнює</i> природні і рукотворні форми; [2 ТЕО 1.4; 2.2] <i>організовує</i> робоче місце; [2 ТЕО 4.2]</p> <p><i>дотримується</i> правил внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять; [2 ТЕО 4.3] <i>створює</i> поетапно композицію та вироби з природних матеріалів за зображеннями, зразком або власним задумом; [2 ТЕО 1.1; 1.4]</p> <p><i>порівнює</i> традиційні і сучасні вироби декоративно-ужиткового мистецтва за матеріалами, техніками виконання, функціональними та естетичними властивостями; [2 ТЕО 2.2]</p> <p><i>розрізняє</i> основні види народних декоративних візерунків, орнаментів; [2 ТЕО 2.2]</p> <p><i>виявляє</i> емоційно-ціннісне ставлення до виробів декоративно-ужиткового мистецтва; [2 ТЕО 2.2] <i>виготовляє</i> виріб, застосовуючи технології декоративно-ужиткового мистецтва; [1 ТЕО 2.1; 2.2]</p> <p><i>розрізняє</i> види матеріалів та називає сфери їх використання; [2 ТЕО 1.3]</p> <p><i>досліджує</i> властивості матеріалів візуально та на дотик; [2 ТЕО 1.3]</p> <p><i>аргументує</i> доцільність використання вторинних матеріалів для збереження навколишнього середовища; [2 ТЕО 3.2] <i>моделює</i> виріб з деталей конструктора за графічними зображеннями або власним задумом (самостійно, в парі або в групі) [2 ТЕО 1.4]</p>	<p>Природне і штучне середовище. Матеріали. Спостереження, імітація, фантазування.</p> <p>Правила внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм. Організація робочого місця. Інструменти та пристосування. Моделі-аналоги.</p> <p>Характеристики традиційних і сучасних виробів декоративно-ужиткового мистецтва, знайомство з народними умільцями свого краю (реально або віртуально). Властивості матеріалів (природні матеріали, папір, картон, пластилін, полімерна глина, солене тісто, тканина, нитки, шнури, дріт, пластик, пінопласт тощо). Конструктори, навчальні набори з графічними зображеннями, інструкційними картками</p>
<b>Середовище проєктування</b>	
<p><i>продукує</i> ідеї для вибору об'єкта праці та обговорює їх з іншими; [2 ТЕО 1.1]</p> <p><i>оцінює</i> проєктні ідеї – власні та інших; [2 ТЕО 1.1] <i>пояснює</i> вибір особисто привабливого об'єкта праці, відповідаючи на запитання дорослих; [2 ТЕО 1.1; 2.2] <i>обдумує</i> план реалізації задуму в матеріалі; [2 ТЕО 1.1; 2.2] <i>прогнозує</i>, яким має бути виріб, його функціональну і естетичну цінність; [2 ТЕО 1.1; 1.4]</p> <p><i>порівнює</i> моделі, подібні обраному виробу (моделі-аналоги); [2 ТЕО 1.4]</p> <p><i>моделює</i> виріб з елементами фантазування; [2 ТЕО 1.4]</p> <p><i>описує</i> модель свого виробу; [2 ТЕО 1.4]</p> <p><i>пояснює</i> способи та види оздоблення власного виробу (стрічками, тасьмою, мереживом, лелітками, гудзиками, намистинами тощо); [2 ТЕО 1.4; 1.3]</p> <p><i>добирає</i> матеріали для виготовлення виробу, застосовує вторинні матеріали; [2 ТЕО 1.3]</p> <p><i>використовує</i> традиційні та сучасні технології виготовлення виробів (комбінована аплікація, оригамі, кірігамі, квілінг, витинанка тощо); [2 ТЕО 2.2]</p> <p><i>пояснює</i> визначену послідовність виготовлення спроектованого виробу за зображеннями [2 ТЕО 1.1; 2.2]</p>	<p>Виявлення проблеми. Вибір об'єкта праці для його проєктування і виготовлення.</p> <p>Дизайн-проєктування – моделювання та конструювання, зокрема з використанням макетних матеріалів (картон, пінопласт тощо). Графічні зображення для послідовного виготовлення виробу плоскої та об'ємної форми.</p> <p>Поетапне проєктування технології виготовлення виробу</p>

<b>Середовище техніки і технологій</b>	
<p><i>працює</i> з ручними інструментами та пристосуваннями, дотримуючись безпечних прийомів праці та норм санітарії; [2 ТЕО 2.1; 4.3]</p> <p><i>виготовляє</i> поетапно виріб за визначеною послідовністю; [2 ТЕО 2.2]</p> <p><i>здійснює</i> розмічання ліній на папері і картоні; [2 ТЕО 2.1]</p> <p><i>розмічає</i> деталі на матеріалі за допомогою шаблонів або трафаретів; [2 ТЕО 2.1]</p> <p><i>з'єднує</i> деталі та <i>оздоблює</i> їх з використанням традиційних та сучасних технологій; [2 ТЕО 2.1]</p> <p><i>дотримується</i> послідовності виготовлення виробу з допомогою вчителя; [2 ТЕО 2.2]</p> <p><i>раціонально</i> використовує матеріали, зокрема і вторинні [2 ТЕО 3.1; 3.2]</p>	<p>Ручні інструменти та пристосування.</p> <p>Виготовлення виробу за графічними зображеннями. Технологічні операції з матеріалами (згинання, складання, скручування, рвання, зібгання, різання, склеювання, зв'язування, ліплення тощо).</p> <p>Раціональне використання матеріалів</p>
<b>Середовище соціалізації</b>	
<p><i>обґрунтовує</i> соціальну, функціональну та естетичну цінність створеного виробу; [2 ТЕО 1.5]</p> <p><i>оцінює</i> та <i>презентує</i> результати власної проектно-технологічної діяльності; [2 ТЕО 1.5]</p> <p><i>обговорює</i> результати з іншими; [2 ТЕО 1.5]</p> <p><i>долучається</i> до благочинної діяльності в групах з власноруч створеними виробами; [2 ТЕО 2.1; 4.1]</p> <p><i>умотивовує</i> необхідність робити подарунки, допомагати іншим, бережливо ставитися до природного середовища; [2 ТЕО 1.5; 4.1]</p> <p><i>висловлює</i> емоційно-ціннісне ставлення до професій дорослих у сім'ї та родині своїх друзів, однокласників; [2 ТЕО 4.1]</p> <p><i>виконує</i> трудові дії в побуті: дрібний ремонт, догляд за одягом взуттям, засобами гігієни (упорядкування, чищення, пришивання гудзика тощо); [2 ТЕО 4.1; 4.2; 4.3]</p> <p><i>ремонтує</i> нескладні пошкодження книг, іграшок, шкільного приладдя тощо за потреби; [2 ТЕО 4.1; 4.2; 4.3]</p> <p><i>готує</i> та <i>сервірує</i> нескладні страви за наочним прикладом з допомогою дорослих або спільно із старшими учнями, дотримується культури поведінки за столом, гостинно пригощає батьків, друзів тощо [2 ТЕО 4.1; 4.2; 4.3]</p>	<p>Цінність виконаного проєкту для соціальної сфери.</p> <p>Презентабельність та реклама. Благочинна та природоохоронна діяльність в групах та середовищі.</p> <p>Світ професій соціальної сфери.</p> <p>Побутове самообслуговування</p>

## **Мистецька освітня галузь Мистецтво**

### **Пояснювальна записка**

**Метою** навчання мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- розвиток почуттєвої сфери учнів, набуття ними досвіду емоційно-естетичних переживань;

- пробудження інтересу до пізнання творів різних видів мистецтва; виховання гордості за здобутки рідного мистецтва й поваги до творчості

інших етносів та народів;—формування умінь художнього сприймання, аналізу художньої мови та оцінювання творів мистецтва відповідно до вікових можливостей з використанням мистецької термінології;

—оволодіння способами художньо-творчої діяльності в різних видах мистецтва, комунікації з іншими в художній творчості;

—формування елементарних умінь застосування цифрових технологій у мистецькій творчості і презентації здобутів;

- розвиток мистецьких здібностей, здатності самовираження й керування власними емоційними станами через мистецтво та різні види художньої творчості;

—формування здатності встановлювати асоціації між видами мистецтва; між мистецтвом і явищами довкілля;

—досягнення усвідомлення значення мистецтва в житті людини;

—виховання культури глядача-слухача;

—формування здатності об'єктивно оцінювати творчі здобутки свої та інших.

Реалізація поставленої мети і завдань здійснюється за **змістовими лініями**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Мистецтво сприяє формуванню *ключових компетентностей*, зокрема, у процесі:

- усного висловлювання своїх вражень від мистецтва; за допомогою

коментування дорослого й оцінювання власної художньо-творчої діяльності (*вільне володіння державною мовою/ здатність спілкуватися рідною*).

- здійснення елементарних розрахунків (наприклад, для встановлення пропорцій, визначення метру, запису ритму тощо) (*математична компетентність*).

- спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва (*компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність*);

- самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення (*інформаційно-комунікаційна компетентність*);

- формування уміння визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (*навчання впродовж життя*);

- співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан) (*громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей*);

- опанування народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів (*культурна компетентність*);

- проявів творчої ініціативи та намагання її реалізувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень (*підприємливість та фінансова грамотність*);

- виявлення бажання впроваджувати нові ідеї (*інноваційність*).

Мистецька освітня галузь може реалізуватися через інтегровані курси або предмети вивчення за окремими видами мистецтва: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі.

## 1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
<b>Художньо-творча діяльність</b>	
<p><i>співає</i> вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері; [1 МІО 1.1];</p> <p><i>дотримується</i> правил співу (постава, дихання) [1 МІО 3.1];</p> <p><i>відтворює</i> прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертих та восьмих тривалостей); [1 МІО 1.1];</p> <p><i>виконує</i> пісні «в ролях», відтворюючи образ мімікою, пластикою рухів; [1 МІО 1.1]; [1 МІО 1.2]; [1 МІО 2.1];</p> <p><i>створює</i> елементарний ритмічний супровід до пісні; [1</p>	<p>Спів. Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах.</p> <p>Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики.</p>

МІО 1.1]; [1 МІО 1.2];  
*добирає* тембр інструменту (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передачі відповідного образу; [1 МІО 1.1]; [1 МІО 1.2];  
*грає* в ансамблі прості композиції (трикутники, бубни, барабан, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон тощо); [1 МІО 1.1]; [1 МІО 1.2];  
*імпровізує* голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах; [1 МІО 1.2];  
*орієнтується* в поняттях музичної грамоти (нота, нотний стан, звук, тривалості (ціла, половинна, чверть, восьма), метр, розмір), має уявлення про запис нотного тексту); [1 МІО 2.2]  
*відтворює* прості форми предметів і об'єктів довкілля фарбами (акварель, гуаш), графічними та пластичними матеріалами; [1 МІО 1.1];  
*розміщує* пропорційно зображення, використовуючи всю площину аркуша; [1 МІО 1.1]; [1 МІО 1.2];  
*комонує* (з допомогою учителя) *зображення* у форматі (вертикальний, горизонтальний); [1 МІО 1.1];  
*створює* елементарний стрічковий візерунок, прості декоративні розписи; [1 МІО 1.2];  
*використовує* в роботі основні, похідні, теплі й холодні кольори; [1 МІО 1.1];  
*змішує* фарби для отримання нових кольорів [1 МІО 1.1]; отримує насичені та ненасичені відтінки, розбавляючи фарбу водою [1 МІО 1.1];  
*користується фарбами* (акварель, гуаш), олівцями (кольоровими, восковими), пластиліном, фломастерами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо; [1 МІО 1.1];  
*спостерігає* різноманітність і красу природних форм, рослин, птахів, тварин у навколишньому середовищі; [1 МІО 1.3]  
*досліджує* і виявляє цікаве, незвичайне у довкіллі; [1 МІО 1.3]  
*наводить приклади* геометричної подібності природних та штучних об'єктів; [1 МІО 1.3];  
*працює* (вирізує, конструює) з папером, з природним матеріалом; [1 МІО 1.2];  
*дотримується* правил техніки безпеки; *експериментує* з кольорами, лініями, формами тощо; [1 МІО 1.2];  
*прикрашає* (за допомогою дорослого) середовище, в якому живе і навчається; [1 МІО 1.3]  
*виконує* нескладні ролі, етюди-наслідування; [1 МІО 1.1]; [1 МІО 1.2];  
*вправляється* над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жести, перевтілюючись у різних персонажів; [1 МІО 1.1]; [1 МІО 3.3];  
*рухається* в ритмі і темпі музики, *узгоджує* свої рухи з музичним супроводом (співом);  
*орієнтується* у просторі; [1 МІО 1.1];  
*придумує* образи і *створює* їх знайомими засобами мистецької виразності; [1 МІО 1.2];  
*імпровізує* засобами пантоміми (міміка, жести); [1 МІО 1.2];  
*виконує* твори мистецтва (співає, малює, танцює, декламує тощо), які подобаються; [1 МІО 3.4]  
*називає* свої уподобання у мистецтві [1 МІО 3.4]  
*розуміє* правила поведінки в театрі; [1 МІО 3.3];

Інсценізація пісень, створення театралізованих образів.

Гра на музичних інструментах (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо): створення елементарного ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо.

Знайомство з нотним записом (нотний стан, скрипковий ключ, ноти в межах I октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть, восьма). Використання музичної діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану.

Використання різних ліній, плям, форм, кольорів і їх відтінків для створення візуальних образів.

Організація робочого місця. Створення зображень графічними матеріалами, фарбами. Елементарне компонування елементів композиції (площинної, об'ємної).

Вирізування, конструювання з паперу. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо).

Ліплення з пластичних матеріалів. Дотримання охайності та правил техніки безпеки.

Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів.

Прикрашення місця, де навчається, живе.

Використання образотворчої діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану. Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди-наслідування.

Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізація засобами пантоміми (міміка, жести).

<b>Сприймання та інтерпретація мистецтва</b>	
<p><i>сприймає</i> твір мистецтва та <i>висловлює</i> враження, добирає із запропонованих слів співзвучні особистим емоціям; [1МІО 2.1];</p> <p><i>визначає</i> темп (повільно, помірно, швидко); реєстр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру), характеризує мелодію; [1МІО 2.2]</p> <p><i>визначає</i> колорит (теплий, холодний) творів мистецтва та учнівських робіт; [1МІО 2.2]</p> <p><i>порівнює</i> музичні та візуальні образи; [1МІО 2.2]</p> <p><i>помічає</i> красу в довкіллі; [1МІО 1.3]</p> <p><i>орієнтується</i> у видах театру (ляльковий, музичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм) [1МІО 2.1]; [1МІО 2.2]</p> <p><i>називає</i> твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій [1МІО 3.4]</p>	<p>Сприймання творів різних видів мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали. Добір із запропонованих слів-характеристик, що суголосні особистим емоціям та враженням.</p> <p>Визначення засобів виразності твору мистецтва.</p> <p>Порівняння природних форм, образів довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням.</p> <p>Знайомство з деякими видами театру та кіномистецтва.</p> <p>Використання творів різних видів мистецтва для задоволення</p>
<b>Комунікація через мистецтво</b>	
<p><i>презентує</i> результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо); [1МІО 3.2];</p> <p><i>бере участь</i> у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва, зокрема, змісту анімаційних фільмів, театральних вистав тощо; [1МІО 3.3];</p> <p><i>дотримується</i> правил творчої співпраці [1МІО 3.2];</p> <p><i>вербально описує</i> свій творчий задум; <i>визначає</i>, що вдалося, чи не вдалося у виконанні того, що було задумано [1МІО 3.1];</p>	<p>Презентація та характеристика власних творчих досягнень.</p> <p>Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій тощо).</p> <p>Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо).</p> <p>Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.</p>

## 2 клас

<b>Очікувані результати навчання здобувачів освіти</b>	<b>Зміст навчання</b>
<b>Художньо-творча діяльність</b>	
<p><i>співає</i> вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері, темпі, динаміці; [2 МІО 1.1];</p> <p><i>дотримується</i> правил співу (постава, дихання, інтонація) [2 МІО 3.1];</p> <p><i>створює</i> варіанти ритмічного супроводу до пісні; [2 МІО 1.1]; [2 МІО 1.2]; <i>відтворює</i> прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертних та восьмих тривалостей), зокрема у різних темпах; [2 МІО 1.1];</p> <p><i>добирає</i> тембр інструменту (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передачі відповідного образу; [2 МІО 1.1]; [2 МІО 1.2];</p> <p><i>грає</i> в ансамблі прості композиції (трикутники, бубни, барабан, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон тощо); [2 МІО 1.1]; [2 МІО 1.2];</p> <p><i>придумує</i> образи і <i>створює</i> їх знайомими засобами музичної виразності; [2 МІО 1.1];</p>	<p>Спів (співацька постава, дихання, інтонація, дикція). Гра на музичних інструментах:</p> <p>створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо.</p> <p>Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах</p> <p>Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики.</p> <p>Інсценізація пісень, створення театралізованих образів.</p> <p>Знайомство з нотною грамотою (нотний стан, скрипковий ключ, ноти в межах I октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть, восьма).</p> <p>Малювання графічними матеріалами,</p>

<p><i>імпровізує</i> голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах; [2 МИО 1.2];  <i>виконує</i> пісні «у ролях», відтворюючи образ мімікою, пластикою, виразним інтонуванням; добирає реквізит; [2 МИО 1.1]; [2 МИО 1.2]; [2 МИО 2.1];  <i>орієнтується</i> в поняттях музичної грамоти (нота, нотний стан, звук, тривалості (ціла, половина, чверть, восьма), метр, розмір), має уявлення про запис нотного тексту); [2 МИО 2.2]  <i>виконує</i> прості живописні, графічні, декоративні, пластичні композиції; [2МИО1.1];  <i>складає</i> та розташовує на площині (в просторі) окремі елементи зображень (форм) в просту композицію (графічну, живописну, декоративну, об'ємну, просторову); [2 МИО 1.2];  відповідно задуму <i>обирає</i> формат для зображення (вертикальний, горизонтальний) композиції; <i>використовує</i> всю площину аркуша [2МИО 1.1];  <i>використовує</i> основні, похідні, теплі й холодні кольори;  <i>утворює</i> відтінки кольорів; [2 МИО 1.2]; <i>експериментує</i> з кольорами, лініями, формами тощо; [2 МИО 1.2];  <i>користується</i> художніми та природними матеріалами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо втілення задуму; [2 МИО 1.2];  <i>працює</i> (вирізує, конструює) з папером, з природними матеріалами; [2 МИО 1.2];  <i>дотримується</i> правил техніки безпеки; [2МИО1.1];  <i>бере участь у прикрашенні</i> середовища, в якому живе і навчається; [2 МИО 1.3];  <i>виконує</i> нескладні ролі, етюди-наслідування; [2МИО 1.1];  <i>вправляється</i> над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жести, перевтілюючись у різних персонажів; [2 МИО 1.2];  <i>рухається</i> в ритмі і темпі музики, <i>узгоджує</i> свої рухи з музичним супроводом (співом);  <i>орієнтується</i> у просторі; [2 МИО 1.1];  <i>дотримується</i> правил поведінки в театрі; [2 МИО 3.3];  <i>імпровізує</i> засобами пантоміми (міміка, жести); [2 МИО 1.2];  <i>вирізняє</i> види мистецької діяльності, звернення до яких поліпшує його/ її настрій [2 МИО 3.4]</p>	<p>фарбами.  Розміщення зображень на аркуші, у просторі, компонування елементів композиції (площинна, об'ємна).  Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів.  Використання різних ліній, плям, форм, кольорів та їх відтінків для створення візуальних образів.  Вирізування, конструювання з паперу.  Робота з природними матеріалами.  Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів. різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо).  Ліплення з пластичних матеріалів різними прийомами і способами.  Прикрашення місця, де навчається, живе.  Організація робочого місця.  Дотримання охайності та правил техніки безпеки.  Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди-наслідування.  Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізації засобами пантоміми (міміка, жести).  Використання видів мистецької діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану.</p>
<b>Сприймання та інтерпретація мистецтва</b>	
<p><i>сприймає</i> твір мистецтва та <i>висловлює</i> враження, добираючи із запропонованих слова, які співзвучні особистим емоціям; [2 МИО 2.1];  <i>визначає</i> темп (повільно, помірно, швидко); реєстр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру, окремих музичних інструментів (сопілка, бубон, барабан, скрипка, бандура, фортепіано тощо)), характеризує мелодію; [2 МИО 2.2]  <i>визначає</i> колорит (теплий, холодний) творів мистецтва та</p>	<p>Сприймання творів різних видів мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали.  Добір із запропонованих слів-характеристик, що співзвучні особистим емоціям та враженням.  Визначення засобів виразності твору.  Порівняння природних форм, образів довкілля з їх художнім (декоративним)</p>

<p>учнівських робіт; [2 МИО 1.1]; [2 МИО 2.1];  <i>порівнює</i> музичні та візуальні образи, твори мистецтва та явища довкілля; [2 МИО 2.2] [2 МИО 1.3]  <i>розрізняє</i> види театру (ляльковий, музичний, драматичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм); [2 МИО 2.2];  <i>використовує</i> театральну термінологію (сцена, актор, костюм, декорація); [2 МИО 2.1]; [2 МИО 2.2];  <i>виявляє</i> твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій [2 МИО 3.4]</p>	<p>трактуванням.  Знайомство з деякими видами театру (ляльковий, музичний, драматичний), кіномистецтва (кінофільм, мультфільм (графічна, пластична, лялькова анімація).  Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення та поліпшення емоційного стану.</p>
<b>Комунікація через мистецтво</b>	
<p><i>виявляє</i> (з допомогою вчителя) та бере участь в обговореннях інформації, здобутої з творів мистецтва; [2 МИО 3.3];  <i>презентує</i> результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо); [2 МИО 3.2];  <i>вербально описує</i> свій творчий задум; <i>визначає</i>, що вдалося, чи не вдалося у виконанні того, що було задумано; [2 МИО 3.1]; [2 МИО 3.2];  <i>готовий / -а</i> до того, що може не вийти з першого разу так, як задумав / -ла; [2 МИО 3.1];  <i>виявляє</i> досягнення у художньо-творчій діяльності однолітків; [2 МИО 3.3];  <i>бере участь</i> у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва; [2 МИО 3.3];  <i>обговорює</i> з однолітками свої враження від творів різних видів мистецтва відомих митців, від дитячої творчості; [2 МИО 3.3];  <i>дотримується</i> правил взаємодії і творчої співпраці. [2 МИО 3.3];</p>	<p>Виховні ситуації: обговорення (з допомогою вчителя) інформації – сюжетів, характерів персонажів тощо, отриманої з творів мистецтва.  Презентація та характеристика власних творчих досягнень.  Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій, флеш-моби тощо);  Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо) Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.</p>

## Фізкультурна освітня галузь **Фізична культура** **Пояснювальна записка**

**Метою** навчання фізичної культури є всебічний фізичний розвиток особистості учня засобами фізкультурної та ігрової діяльності, формування в молодших школярів ключових фізкультурних компетентностей, ціннісного ставлення до фізичної культури, спорту, фізкультурно-оздоровчих занять та виховання фізично загартованих і патріотично налаштованих громадян України.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

– виховання в молодших школярів розуміння значущості занять фізичними вправами, спортивними іграми як важливого засобу зміцнення здоров'я, отримання задоволення, гартування тіла та характеру, самовираження, соціальної взаємодії у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– формування в учнів здатності володіння різними способами рухової діяльності, виконання фізичних вправ; уміння грати в рухливі та спортивні



ігри за спрощеними правилами;

– розвиток в молодших школярів здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки позитивних та негативних чинників щодо стану свого здоров'я та фізичного розвитку;

– використовувати різні способи пошуку корисної інформації у довідникових джерелах, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікативних технологій і критичного мислення;

– формування в учнів здатності творчо застосовувати набутий досвід з фізичної культури, використовувати сили природи для зміцнення здоров'я та фізичного вдосконалення;

– розвиток в молодших школярів здатності використовувати навички самоконтролю і самооцінювання свого фізичного стану, дотримуватися санітарно-гігієнічних правил та безпечної поведінки в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– розвиток в учнів здатності спілкуватися і взаємодіяти з дорослими й однолітками, співпрацювати та досягати спільних командних цілей у процесі спортивно-ігрової діяльності, використовувати термінологічний апарат з фізичної культури рідною мовою під час фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– виховання в молодших школярів емоційно-ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом, здатності добирати фізичні вправи для розвитку фізичних якостей з урахуванням індивідуальних можливостей, бажання керуватися правилами безпечної і чесною гри, вміння боротися, вигравати і програвати; формування зацікавленості досягненнями українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших спортивних змаганнях.

Зазначена мета і завдання реалізуються за такими **змістовими лініями**: «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність».

Змістова лінія **«Рухова діяльність»** передбачає формування в молодших школярів уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та формування в молодших школярів умінь і навичок володіння різними способами рухової діяльності; здатності виконання вправ основної гімнастики, організуючих вправ, елементів акробатики, вправ корегувальної спрямованості та тих, що пов'язані з незвичним положенням тіла у просторі, ходьбою, бігом, танцювальними кроками, лазінням і перелізанням, стрибками; навичок володіння м'ячем; розвиток фізичних якостей; формування правильної постави й профілактику плоскостопості.

Змістова лінія **«Ігрова та змагальна діяльність»** передбачає виховання в молодших школярів ініціативності, активності та відповідальності у процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами; забезпечення усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; формування вміння боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю сприймати поразку, контролювати свої емоції, організовувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності, виконувати різні ролі в

ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення користуватися власними перевагами і визнавати недоліки в тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо); формування в молодших школярів умінь і навичок виконання естафет.

## 1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
<b>Рухова діяльність</b>	
<p><i>має уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини [1 ФІО 2.2]; розуміє терміни з предмету «фізична культура» [1 ФІО 1.2]; пояснює значення фізичних вправ для формування правильної постави [1 ФІО 2.2]; називає життєво важливі способи пересування людини [1 ФІО 1.1]; виконує організовуючі вправи: команди на шиккування в шеренгу, колону по одному, в коло; розмикання на інтервал; загальнорозвивальні вправи без предмета (імітаційного характеру) та з предметами; комплекс вправ ранкової гігієнічної гімнастики, присідання тощо [1 ФІО 1.1]; виконує ходьбу на носках, на п'ятах, з високим підніманням стегна, у напівприсіді, у присіді, з різними положеннями рук, ходьбу «змійкою»; біг з високим підніманням стегна, із закиданням гомілок із зміною напрямку і різних вихідних положень; танцювальні кроки; танцювальні імпровізаційні вправи; лазіння по горизонтальній та похилій гімнастичній лаві; по гімнастичній стінці у різних напрямках; перелізання через перешкод [1 ФІО 1.1]; виконує вправи з малим м'ячем; вправи з великим м'ячем [1 ФІО 1.3]; володіє елементарними навичками виконання стрибків: на місці на одній нозі, на двох ногах з просуванням уперед, назад, у присіді правим та лівим боком; стрибки в глибину; стрибки у висоту; стрибки у довжину з місця поштовхом однієї і двох ніг [1 ФІО 1.1]; виконує вправи для розвитку фізичних якостей: сили – підтягування у висі лежачи та у висі (хлопці), згинання та розгинання рук в упорі лежачи від гімнастичної лави та від підлоги (хлопці); швидкості – повторний біг на 3–4х10 м; пришвидшення з різних вихідних положень; витривалості – біг почергово з ходьбою; пересування на лижах; нахили тулуба в різних напрямках у положенні стоячи, пружні нахили у положенні сидячи; “напівшпагат”, “шпагат”; координації – пересування по підвищеній і обмеженій за площиною опорі, “човниковий” біг 4х9 м, 3х10 м [1 ФІО 1.2]; [1 ФІО 1.3];</i></p>	<p>Фізична культура як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини. Терміни з предмету «фізична культура». Фізичні вправи – засіб формування правильної постави. Життєво важливі способи пересування людини. Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи; Вправи для оволодіння навичками пересувань. Вправи для опанування навичок володіння м'ячем. Вправи для оволодіння навичками стрибків. Вправи для розвитку фізичних якостей.</p>
<p><i>виконує загальнорозвивальні вправи без предметів на місці; вправи для верхніх кінцівок і плечового поясу; згинання та розгинання верхніх кінцівок, колові рухи руками у фронтальній та сагітальній площині;</i></p>	<p>Вправи для формування постави і профілактики плоскостопості.</p>

загальнорозвивальні вправи в русі: різновиди ходьби, бігу, стрибків; вправи на координацію; загальнорозвивальні вправи з предметами [1 ФІО 1.1]; [1 МАО 2.2]; виконує пересування на лижах: організовуючі команди і прийоми, пересування, повороти * [1 ФІО 1.1]; [1 МАО 3.2]; виконує вправи у воді, плавання * [1 ФІО 1.1]; дотримується правил безпечної поведінки для себе та однокласників у воді [1 ФІО 3.2]	Вправи для оволодіння навичками пересувань на лижах. Вправи для оволодіння навичками плавання. * Правила безпечної поведінки на воді.
<b>Ігрова та змагальна діяльність</b>	
бере участь у рухливих іграх та естафетах, виконуючи різні ролі в процесі рухливих ігор [1 ФІО 1.3]; [1 ФІО 3.1]; [1 ФІО 3.3]; дотримується правил безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової та змагальної діяльності [1 ФІО 3.2].	Рухливі ігри та естафети.  Правила безпечної поведінки в процесі рухової та змагальної діяльності.

\* Оволодіння навичками плавання за наявності в ЗЗСО відповідних умов

\* Оволодіння навичками пересувань на лижах за наявності в ЗЗСО відповідних умов

## 2 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
<b>Рухова діяльність</b>	
розуміє значущість рухового режиму для зміцнення здоров'я та фізичного розвитку [2 ФІО 2.2]; пояснює значення і правила ранкової гігієнічної гімнастики, фізкультурних хвилинок та фізкультурних пауз для фізичного розвитку та здоров'я людини; значущість загартування як засобу зміцнення здоров'я [2 ФІО 2.2]; дотримується рухового режиму протягом дня [2 ФІО 1.2]; [2 ФІО 2.2]; називає основні фізичні якості людини, фізичні вправи та їх вплив на формування фізичних якостей [2 ФІО 2.3]; дотримується правил особистої гігієни в режимі дня [2 ФІО 2.1]; [2 ФІО 2.2];	Руховий режим дня молодшого школяра. Значення і правила виконання ранкової гігієнічної гімнастики, фізкультурної хвилинки та фізкультурної паузи.  Рухова активність протягом дня. Фізичні вправи та їх вплив на формування фізичних якостей. Правила особистої гігієни молодшого школяра.
виконує організовуючі вправи команди на розмикання й змикання приставними кроками, перешиккування із колони по одному в колону по три (чотири) [2 ФІО 1.1]; добирає та виконує загальнорозвивальні вправи: комплекси вправ ранкової гімнастики без предмета (імітаційного характеру), з м'ячем, скакалкою; комплекси фізкультурних пауз та фізкультурних хвилинок [2 ФІО 1.2]; [2 ФІО 2.2]; виконує присідання; виси; підтягування у висі (хлопці), у висі лежачи (дівчата); елементи акробатики [2 ФІО 1.2]; [2 ФІО 2.2]; володіє навичками пересувань: ходьба широкими кроками, зі зміною частоти кроку; ходьба із пришвидшенням та уповільненням, приставним кроком правим і лівим боком; біг; біг почергово з ходьбою; танцювальні кроки; лазіння; подолання штучних перешкод [2 ФІО 1.1];	Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи: а) загальнорозвивальні вправи;  б) положення тіла у просторі: сідни, упори, виси, елементи акробатики. Вправи для оволодіння навичками пересувань.  Вправи для опанування навичок володіння малим м'ячем.

<p><i>володіє</i> навичками виконання вправ з малим м'ячем: метання малого м'яча у щит; метання малого м'яча у горизонтальну ціль; метання малого м'яча з-за голови на дальність [2 ФІО 1.3];</p> <p><i>виконує</i> вправи з великим м'ячем: кидки м'яча знизу із положення сидячи та стоячи, передавання і ловіння м'яча двома руками від грудей (у колі, парах, трійках), передача м'яча двома руками з ударом об підлогу; ведення м'яча правою та лівою рукою з одночасними кроками; зупинки м'яча, що котиться, підшоною та внутрішньою стороною ступні, удари внутрішньою стороною ступні по м'ячу, що котиться; ведення м'яча внутрішньою та зовнішньою частинами підйому (по прямій, по дузі, між стійками) [2 ФІО 1.3];</p> <p><i>виконує</i> стрибки на місці з поворотами на 45, 90, 180 градусів по «купинах»; стрибки зі скакалкою; стрибки через довгу скакалку, яка обертається вперед; стрибки у глибину з висоти до 80 см з м'яким приземленням; стрибки у висоту; стрибки через перешкоди висотою до 50 см поштовхом однією та двома ногами; стрибки у висоту з прямого розбігу (через гумову мотузку); стрибки у довжину тощо [2 ФІО 1.1]; [2 ФІО 2.3];</p> <p><i>виконує</i> фізичні вправи для розвитку фізичних якостей: сили – загальнорозвивальні вправи з гімнастичними палицями; кидки баскетбольного м'яча з-за голови із різних положень; лазіння по горизонтальній гімнастичній лаві однойменним та різнойменним способами (без допомоги ніг); багатоскоки; стрибки через перешкоди; підтягування у висі та у висі лежачи (хлопці); пересування у положенні сиду, зігнувши ноги (у різних напрямках); швидкості – пришвидшення з різних вихідних положень, повторний біг 3–10 м, біг із пришвидшеннями за сигналом; стрибки зі скакалкою; витривалості – біг у чергуванні з ходьбою до 1000 м, біг на дистанцію до 500 м малої інтенсивності;</p> <p>гнучкості □ махові рухи правою і лівою ногою у бічній і лицьовій площині, стоячи біля опори та під час ходьби; прогинання та вигинання тулуба у положенні упору стоячи на колінах; пружні похитування у положенні випадку; прогинання тулуба у положенні лежачи на животі; координації – подолання перешкод, ходьбу на носках, ходьба по підвищеній і обмеженій за площиною опорі з різними положеннями рук; пересування із підкиданням дрібних предметів; вправи зі зміною положення тіла у просторі; розслаблення м'язів рук, ніг, тулуба у різних положеннях [2 ФІО 1.2]; [2 ФІО 2.3];</p> <p><i>добирає</i> та <i>виконує</i> фізичні вправи для формування правильної постави і профілактики плоскостопості: загальнорозвивальні вправи на місці без предметів; вправи для м'язів шиї, нахили та повороти голови; вправи для верхніх кінцівок і плечового поясу: згинання та розгинання верхніх кінцівок, кругові рухи руками, нахили в сторони, пружні рухи [2 ФІО 1.2]; [2 ФІО 2.2];</p> <p><i>володіє</i> навичками пересувань на лижах: лижні ходи, повороти, спуски, підйоми, гальмування* [2 ФІО 1.1]; [2 ФІО 3.2];</p> <p><i>виконує</i> вправи у воді: багаторазові видихи у воду; вправи для оволодіння рухами ногами у плаванні стилями кроль</p>	<p>Вправи з великим м'ячем.</p> <p>Вправи для оволодіння навичками стрибків.</p> <p>Вправи для розвитку фізичних якостей.</p> <p>Вправи для формування постави і профілактики плоскостопості.</p> <p>Вправи для оволодіння навичками пересувань на лижах.</p> <p>Вправи для оволодіння навичками плавання. *</p> <p>Правила безпечної поведінки на воді.</p>
---	--

<p>на грудях та кроль на спині; вправи для оволодіння рухами руками як у плаванні стилем кроль на грудях; плавання *[2 ФІО 1.1];  <i>дотримується правил</i> безпечної поведінки для себе та однокласників у воді [2 ФІО 3.2].</p>	
<b>Ігрова та змагальна діяльність</b>	
<p><i>бере участь</i> у рухливих іграх та естафетах, виконуючи різні ролі в процесі рухливих ігор [2 ФІО 1.3]; [2 ФІО 3.1]; [2 ФІО 3.3];  <i>дотримується правил</i> безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової та змагальної діяльності [2 ФІО 2.1]; [2 ФІО 3.2].</p>	<p>Рухливі ігри та естафети.  Правила безпечної поведінки в процесі рухової та змагальної діяльності.</p>

\* Оволодіння навичками плавання за наявності в ЗЗСО відповідних умов

\* Оволодіння навичками пересувань на лижах за наявності в ЗЗСО відповідних умов

**Типовий навчальний план для закладів загальної середньої освіти  
з українською мовою навчання  
(Мовно-літературна та математична галузі – за освітньою програмою  
«Система розвивального навчання ДРiМ», решта галузей – за Типовою  
освітньою програмою НУШ-2)**

**для 1– 2 класів початкової школи**

<i>Навчальні предмети</i>	<i>Кількість годин на тиждень у класах</i>		
	<b>1</b>	<b>2</b>	<i>Разом</i>
Українська мова (за системою розвивального навчання ДРiМ)	5	5	10
Іноземна мова	2	3	5
Математика (за системою розвивального навчання ДРiМ)	3	3	6
Я досліджую світ*	7	8	15
Мистецтво**	2	2	4
Фізична культура ***	3	3	6
Усього	20+3	21+3	41+6
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	1	1	2
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня	20	22	42
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)	23	25	48

\* Орієнтовний розподіл годин між освітніми галузями в рамках цього інтегрованого предмета: мовно-літературна – 2; математична – 1; природнича, технологічна, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична – разом 4; інформатика – 1 (у 2 класі)

\*\* Інтегрований предмет або окремі предмети «Образотворче мистецтво» і «Музичне мистецтво»

\*\*\* Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів, але обов'язково фінансуються

**Типовий навчальний план для закладів загальної середньої освіти  
з українською мовою навчання  
(Мовно-літературна та математична галузі – за освітньою програмою  
«Система розвивального навчання ДРiМ», решта галузей – за Типовою  
освітньою програмою НУШ-1)  
для 1 – 2 класів**

Назва освітньої галузі	Класи	Кількість годин на тиждень		
		1 кл.	2 кл.	Разом
<i>Інваріантний складник</i>				
Мовно-літературна, у тому числі:		9	10	19
Українська мова та література (за системою розвивального навчання ДРiМ)		7	7	
Іноземна мова		2	3	
Математична (за системою розвивального навчання ДРiМ)		4	4	8
Я досліджую світ (природнича, громадянська й історична, соціальна, здоров'язберезувальна галузі)		3	3	6
Технологічна		1	2	3
Інформатична				
Мистецька		2	2	4
Фізкультурна*		3	3	6
<b>Усього</b>		<b>22</b>	<b>24</b>	<b>46</b>
<i>Варіативний складник</i>				
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, проведення індивідуальних консультацій та групових занять		1	1	2
Загальнорічна кількість навчальних годин		23	25	48
Гранично допустиме тижневе / річне навчальне навантаження учня		20/700	22/770	42/1470

\* Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навантаження учнів.

## ЗМІСТ

Загальна характеристика . . . . .	3
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. Рідномовна освіта. Українська мова та література ЦИ КЛ І (1 – 2 класи) . . . . .	7
МАТЕМАТИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. ЦИКЛ І (1 – 2 класи) . . . . .	25
ІНШІ ОСВІТНІ ГАЛУЗІ (за типовою освітньою програмою НУШ 2, розробленою під керівництвом редакцією Шияна Р.Б.) . . . . .	43
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. Іншомовна освіта. ЦИКЛ І (1 – 2 класи) . . . . .	43
ПРИРОДНИЧА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. ЦИКЛ І (1 – 2 класи) . . . . .	46
ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. ЦИКЛ І (1 – 2 класи) . . . . .	51
ІНФОРМАТИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. ЦИКЛ І (1 – 2 класи) . . . . .	56
СОЦІАЛЬНА ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ ЦИКЛ І (1 – 2 класи) . . . . .	62
ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. ЦИКЛ І (1 – 2 класи) . . . . .	69
МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. ЦИКЛ І (1 – 2 класи) . . . . .	75
ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. ЦИКЛ І (1 – 2 класи) . . . . .	80
ІНШІ ОСВІТНІ ГАЛУЗІ (за типовою освітньою програмою НУШ 1, за редакцією Савченко О.Я.) . . . . .	85
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. Іншомовна освіта. ЦИКЛ І (1 – 2 класи) . . . . .	85
ПРИРОДНИЧА, ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА, СОЦІАЛЬНА ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТНІ ГАЛУЗІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» . ЦИКЛ І (1 – 2 класи) . . . . .	101
ІНФОРМАТИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. ЦИКЛ І (1 – 2 класи) . . . . .	107



ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. ЦИКЛ І (1 – 2 класи)	. 110
МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. ЦИКЛ І (1 – 2 класи)	. 114
ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ. ЦИКЛ І (1 – 2 класи)	. 120

ТИПОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання (Мовно-літературна та математична галузі – за освітньою програмою «Система розвивального навчання ДРiМ», решта галузей – за Типовою освітньою програмою НУШ-2) для 1 – 2 класів .	. 126
--	-------

ТИПОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання (Мовно-літературна та математична галузі – за освітньою програмою «Система розвивального навчання ДРiМ», решта галузей – за Типовою освітньою програмою НУШ-2) для 1 – 2 класів .	. 127
--	-------